

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK SANATI ANABİLİM DALI

**İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ ÇİNİLİ KÖŞK MÜZESİ'NDE BULUNAN 18.
ve 19. YÜZYIL KÜTAHYA ÜRETİMLİ KAHVE FİNCANLARI**

Yüksek Lisans Tezi

Selin YALÇIN

İstanbul 2018

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK SANATI ANABİLİM DALI

**İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ ÇİNİLİ KÖŞK MÜZESİ'NDE BULUNAN 18.
ve 19. YÜZYIL KÜTAHYA ÜRETİMLİ KAHVE FİNCANLARI**

Yüksek Lisans Tezi

Selin YALÇIN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Abdülhamit TÜFEKÇİOĞLU

İstanbul 2018

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Selin YALÇIN'ın "İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çinili Köşk Müzesi'nde Bulunan 18. Ve 19. Yüzyıl Kütahya Üretimli Kahve Fincanları" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Sanatı Anabilim Dalı, yüksek lisans tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Abdülhamit TÜFEKÇİOĞLU
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Yrd. Doç. Dr. Özlem ÇUHADAR
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Doç. Dr. Sacit AÇIKGÖZOĞLU
Üniversitesi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 19/02/2018 tarih ve 2018/04-06 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I-II
ÖNSÖZ.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
KISALTMALAR.....	VI
RESİM ve ŞEKİL LİSTESİ.....	VII-XXI
1.GİRİŞ.....	1
1.1. Konunun Amacı ve Önemi.....	1
1.2. Kaynaklar ve Yayınlar.....	2
1.3. Usûl ve Düzen.....	4
1.4. Çini-Seramik ve Kahve Kültürü Terminolojisi.....	6
2. OSMANLI'DA KAHVE KÜLTÜRÜ.....	8
2.1. Kahvenin Kökeni, Keşfi ve Kullanımı.....	8
2.2. Türklerin Kahve Kültürü.....	10
2.3. Üretiminden İkramına Kahve Kültürüne Ait Nesnelere.....	13
3. TÜRK ÇİNİ ve SERAMİK SANATININ GELİŞİMİ.....	15
3.1. Osmanlı Devri Öncesi Türk Çini ve Seramik Sanatı.....	15
3.2. Osmanlı'da Çini ve Seramik Sanatı.....	17
3.2.1. İznik.....	19
3.2.2. Çanakkale.....	21
3.2.3. Kütahya.....	23
3.3. Kahve Kültürüne Bağlı Olarak Gelişen Osmanlı Dönemi Kahve Fincanları.....	27
4. ÇİNİLİ KÖŞK MÜZESİ.....	34
4.1. Tarihçe.....	34
4.2. Mimari Özellikleri.....	35
4.3. Çinili Köşk Müzesi Koleksiyonları.....	36
5. KATALOG.....	38
6. DEĞERLENDİRME.....	200
6.1. Tipoloji.....	200
6.1.1. Zarf Durumuna Göre Fincanlar.....	201
6.1.1.1. Zarflı Fincanlar.....	201

6.1.1.2. Zarfsız Fincanlar	201
6.1.2. Tabak Durumuna Göre Fincanlar	202
6.1.2.1. Tabaklı Fincanlar	202
6.1.2.2. Tabaksız Fincanlar	203
6.1.3. Ağız Yapısına Göre Fincanlar	204
6.1.3.1. Dışa Dönük Ağızlı Fincanlar	204
6.1.3.2. Düz Ağızlı Fincanlar	204
6.1.4. Gövde Yapısına Göre Fincanlar	204
6.1.4.1. Geniş Gövdeli Fincanlar	204
6.1.4.2. Gövdeden Ağıza Doğru Genişleyen Fincanlar	204
6.1.4.3. Uzun Gövdeli Fincanlar	204
6.1.4.4. Burma Gövdeli ve Yivli Fincanlar	205
6.1.4.5. Kabartma Gövdeli Fincanlar	205
6.1.5. Kaide Durumuna Göre Fincanlar	206
6.1.5.1. İnce Boyunlu Kaideliler	206
6.1.5.2. Yüksek Kaideliler	206
6.1.5.3. Alçak Kaideliler	206
6.2. Malzeme ve Teknik	206
6.3. Süsleme	207
6.4. İmzalar ve Damgalar	209
7. SONUÇ	211
KAYNAKÇA	214
RESİMLER ve ŞEKİLLER	224

ÖNSÖZ

Osmanlı döneminde günlük yaşantının bir parçası haline gelen kahve kültürü, Türk toplumunun misafirperver yapısına uyum sağlayarak, yüzyıllardır varlığını sürdürmektedir. Ancak, modernizmin etkisiyle kendini gösteren Avrupai tarzdaki kahve tüketimiyle birlikte; seramik, porselen ve cam fincanların yerini plastik ve karton bardaklar almış, sunî ve samimiyetten uzak bir anlayış belirmiştir. Son yıllarda bu duruma bir tepki olarak açılan Osmanlı tarzındaki kahvehanelerle, hem Türk kahvesi hem de seramik fincanlar yeniden gündeme gelmiştir. Bu sayede kadim çini ve seramiklerden alıntılanan kurgular, modernist bir tavırla günümüz fincanlarında yerini almıştır.

Her bir fincanın, bir ustanın elinden çıkıp ruh bulduğu Kütahya’da, günümüzde de üretim devam etmektedir. Osmanlı döneminde, özellikle 18. yüzyıldan itibaren kahvenin halk arasında yayılmasıyla ortaya çıkan fincan ihtiyacını, Kütahya atölyeleri karşılamıştır. Bu fincanlarda çoğu zaman Çin ve Avrupa’dan ihraç edilen porselenlerin etkileri görülmektedir.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çinili Köşk Müzesi, farklı tipte fincanların görüldüğü bir koleksiyona sahiptir. Söz konusu müzede bulunan, 18. ve 19. yüzyıla ait Kütahya fincanlarının, katalog halinde hazırlanmasıyla yüksek lisans tezi kapsamındaki bu çalışma ortaya çıktı.

Tezin her aşamasında bilgi ve tecrübesiyle yönlendiren, desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. Abdülhamit Tüfekçioğlu’na sabrı ve ilgisi için müteşekkirim.

Çalışmalara olanak sağlayıp Çinili Köşk’ün kapılarını açan, her türlü bilgi ve belgeyi sağlayan Çinili Köşk Müzesi çalışanı Z.Nilüfer Aydın’a, İngilizce çevirileri için Asuman Kazan’a, düzeltmeler sırasında yardımları için kıymetli dostum Arkeolog Kader Aslan’a, tüm kaynakları ulaşılabilir kılan, teşvik ve desteğini esirgemeyen İSAM Kütüphanesi çalışanı sevgili Sedat Çoban’a teşekkürlerimi sunarım.

Maddi ve manevi tüm olanaklarını tereddütsüz sunarak beni bugünlere getiren kıymetli aileme sonsuz minnettirim.

Selin Yalçın

İstanbul, 2018

ÖZET

Tarihsel süreçte, bilhassa Türk toplumlarında bir sanat dalı haline gelen seramik, Osmanlı devrinde gerek günlük kullanım eşyası gerek hediye edilmek için üretilmiştir. 16. yüzyılda kahveyle tanışan Türkler, kahve içmek için seramik kapları kullanmıştır. Osmanlı toplumunda, kahvenin halk arasında yayılması, fincan üretimini sürekli kılmıştır. İznik'ten sonra önemli bir seramik merkezi olan Kütahya, fincanlar için önemli bir yere sahiptir. Kütahya atölyeleri halka yönelik olmakla beraber, ünik eserler de vermiştir.

Türk sanatında en çok ilgi gören alanlardan biri olan çini ve seramik, akademik çalışmalar için de konu çeşitliliği sunmaktadır. Ancak seramik alanında yapılmış çalışmalarda, kahve fincanına ilişkin bir araştırmanın mevcut olmaması konunun öncelikli amacını teşkil etmiştir.

Yüksek lisans tezi kapsamındaki bu çalışma ile Çinili Köşk Müzesi teşhirinde ve deposunda bulunan, 18. ve 19. yüzyıl Kütahya üretilmiş kahve fincanlarının; oluşturulan tipoloji doğrultusunda malzeme ve tekniği, süslemesi, imza ve damgaları değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme ile Kütahya fincanlarının; birçok farklı tipte olduğu, coğrafi ve dönemsel koşulların etkisiyle kullanılan malzemenin bazı sonuçlar doğurduğu, geleneksel Türk motiflerinin yanı sıra süslemede, Avrupa ve Uzak Doğu kültürlerinin etkisi olduğu ortaya konmuştur.

Anahtar kelimeler: seramik, kahve, fincan, Çinili Köşk Müzesi.

ABSTRACT

Throughout the history, especially in the Turkish society, ceramic, which has increasingly transformed an art, has been greatly used to produce the objects for both daily life materials and gifts to be given. In the 16th century, Turkish people, who met coffee first time, have used the ceramic pots to drink coffee. In Ottoman society, with coffee being part of daily life, producing the coffee pot was perpetuated. After Iznik, Kütahya has a crucial place in manufacturing coffee pots.

The tile and ceramic, as the most interested areas of the Turkish art, offer variety for research topics. The absence of studies about coffee pots in ceramic studies constitutes primary aim of the research topic.

Within scope of master's thesis; material and technic, decoration, signature and seals of the coffee pots in the exhibition and the storage of the Enameled Kiosk Museum, these were produced in Kutahya during the 18th and the 19th centuries, have been assessed. With this assessment, it has been ensued that the pots of Kutahya have many different types, the usage materials resulted in different consequences because of geographic and periodic conditions, beside the traditional Turkish motifs it can be seen the effects of the European and the far east cultures.

Keywords: Ceramic, coffee, pot, Enameled Kiosk Museum.

KISALTMALAR

AEM.	Ankara Etnografya Müzesi
age.	Adı geçen eser
agm.	Adı geçen makale
bkz.	Bakınız
c.	Cilt
cm	Santimetre
çev.	Çeviren
ÇKM.	Çinili Köşk Müzesi
ed.	Editör
h.	Yükseklik
H.	Hicri
hzl.	Hazırlayan
İAM	İstanbul Arkeoloji Müzesi
kat. no.	Katalog numarası
M.	Miladi
R	Çap
s.	Sayfa
S.	Sayı
SHM	Sadberk Hanım Müzesi
t.b.	Tarihi belirsiz
TSM	Topkapı Sarayı Müzesi
V.	Vitrin
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri
yy.	Yüzyıl

RESİM ve ŞEKİL LİSTESİ

Resim 1: Dublin Chester Beatty Kütüphanesi'nde bir yazma eserde yer alan kahvehane minyatürü	224
Resim 1a: Minyatürden ayrıntı	225
Resim 2: Sûrnâme-i Hümayûn'da esnaf loncalarından kahvecilerin geçişi	225
Resim 3a: Kayseri Bünyan'da bir mezar taşı	226
Resim 3b: Kayseri Develi'de bir mezar taşı	226
Resim 4: Kahve kavurma tavası	227
Resim 5a: Kahve soğutucu	227
Resim 5b: Kütahya üretimi seramik kahve soğutucu	227
Resim 6a: Kahve değirmenleri	228
Resim 6b: Kahve dibegi	228
Resim 7: Kahve saklama kutusu	229
Resim 8a: Kahve ibriği	229
Resim 8b: Kahve güğümleri	229
Resim 9: Sital takımı	230
Resim 10: Pûşîde	230
Resim 11a: Büyük Selçuklu dönemi lüster tabak	231
Resim 11b: Büyük Selçuklu dönemi minai tabak	231
Resim 12a: Beyşehir Kubadabad Sarayı çini pano parçası	231
Resim 12b: Selçuklu dönemi seramikleri	232
Resim 13: Ahlat üretimli seramik parçalar	232
Resim 14: Tekfur Sarayı üretimli çini, Hekimoğlu Ali Paşa Camii	233
Resim 15: Yıldız Çini Fabrika-i Hümayûnu üretimli porselen takım	234
Resim 16: Tokat üretimli seramik testi ve küp	234

Resim 17a: İznik üretimli tabak, 16.yy ilk yarısı, SHM.....	235
Resim 17b: İznik üretimli tabak, AEM	235
Resim 17c: İznik üretimli tabaklar, derin kâse, maşrapa, ÇKM.....	236
Resim 18: Çanakkale üretimli seramikler, AEM.....	236
Resim 19a: Kütahya üretimli tabaklar, AEM.....	237
Resim 19b: Kütahya üretimli seramik limon sıkacağı	237
Resim 19c: Kütahya “hürriyet” yazılı vazo	238
Resim 20: Elinde kahve fincanı tutan erkek betimi.....	238
Resim 21a: İznik üretimli kahve fincanları	239
Resim 21b: İznik üretimli kahve fincanı, 17.yy sonu-18.yy başı.....	239
Resim 22a: Saksonya üretimli fincan, 19.yy	240
Resim 22b: Avrupa porseleni fincan, 19.yy	240
Resim 22c: Avrupa porseleni fincan, 18.yy.	240
Resim 22d: Avrupa porseleni fincan, 18.yy	240
Resim 22e: Avrupa porseleni fincan, 19.yy.....	240
Resim 22f: Meissen Porselen Fabrikası'nın damgası.....	240
Resim 23a: Çin porseleni fincanlar, 17.yy	241
Resim 23b: Çin porseleni fincan, 18.yy	241
Resim 23c: Çin porseleni fincan, 17.yy.....	241
Resim 23d: Mücevher işlenmiş Çin porseleni fincanlar	241
Resim 23e: Saksonya porseleni fincanlar, 18.yy	242
Resim 24: Telkari hazneli fincan.....	242
Resim 25: Çanakkale üretimi kahve fincanı.	242
Resim 26: Tophane üretimli fincanlar, AEM	243

Resim 27: Yıldız Çini Fabrika-i Hümayûnu üretimli porselen fincan	243
Resim 28: Çinili Köşk batı cephesi	244
Resim 29a: Çinili Köşk güney cephesi.....	244
Resim 29b: Çinili Köşk güney cephesinde yer alan giriş revakı.....	245
Resim 30a: Çinili Köşk vaziyet planı.....	245
Resim 30b: Çinili Köşk iç mekândan bir görüntü	246
Resim 31: Selsebil, ÇKM.	247
Resim 32: Çinili Köşk iç mekan çinilerinden bir görüntü.	248
Resim 33: Çinili Köşk eyvanı ve çini kitabesi	248
Resim 34: Karamanoğlu İbrahim Bey İmaretı mihrabı, ÇKM	249
Resim 35a: Selçuklu devri seramikleri, ÇKM.	249
Resim 35b: Anadolu Selçuklu devri çinileri, ÇKM.	250
Resim 35c: Anadolu Selçuklu devri çinileri, ÇKM.....	250
Resim 36: Haseki Hürrem Sultan Külliyesi'ne ait çini pencere alınlığı, ÇKM	251
Resim 37a: İznik üretimli “Şam işi” olarak adlandırılan tabaklar, ÇKM.....	251
Resim 37b: İznik üretimli Firuzeli Mavi-Beyaz seramikler, ÇKM.....	252
Resim 37c: İznik üretimli Mavi-Beyaz kandiller, ÇKM	252
Resim 38a: Çanakkale salonunda yer alan seramik kaplar, ÇKM	253
Resim 38b: Çanakkale üretimli yelkenli tabaklar, ÇKM	253
Resim 39a: Kütahya salonunda yer alan bir grup eser, ÇKM	254
Resim 39b: Kütahya salonunda yer alan bir grup eser, ÇKM.....	254
Resim 39c: Kütahya üretimli altıgen çiniler, maşrapa, fincan ve tabaklar, ÇKM.....	255
Resim 39d: Kütahya üretimli askı toplar, Sokollu Mehmet Camii'ne ait bir kandil, ÇKM.....	255

Resim 40: 41/78 No.lu kahve fincanı	38
Resim 41: 41/84 No.lu kahve fincanı	39
Resim 41a: 41/84 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	40
Resim 41b: 41/84 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	40
Resim 42: 41/86 No.lu kahve fincanı	41
Resim 42a: 41/86 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	41
Resim 43: 41/87 No.lu kahve fincanı	42
Resim 43a: 41/87 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	43
Resim 43b: 41/87 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	43
Resim 44: 41/89 No.lu kahve fincanı	44
Resim 44a: 41/89 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	45
Resim 44b: 41/89 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	45
Resim 44c: 41/89 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsünden detay	45
Resim 45: 41/92 No.lu kahve fincanı	46
Resim 45a: 41/92 No.lu kahve fincanı,iç görüntüsü.	46
Resim 46: 41/356 No.lu kahve fincanı.	47
Resim 46a: 41/356 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.	47
Resim 47: 41/373 No.lu kahve fincanı.	48
Resim 47a: 41/373 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	48
Resim 48: 41/377 No.lu kahve fincanı	49
Resim 48a: 41/377 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	50
Resim 48b: 41/377 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	50
Resim 49: 41/388 No.lu kahve fincanı	51
Resim 50: 41/390 No.lu kahve fincanı.	52

Resim 51: 41/399 No.lu kahve fincanı	53
Resim 51a: 41/399 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	54
Resim 51b: 41/399 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.	54
Resim 52: 41/400 No.lu kahve fincanı	55
Resim 52a: 41/400 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.	56
Resim 52b: 41/400 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.	56
Resim 53: 41/416 No.lu fincan tabağı	57
Resim 53a: 41/416 No.lu fincan tabağı, alt görüntüsü.	58
Resim 53b: 41/416 No.lu fincan tabağı, alt görüntüsü detay	58
Resim 54: 41/421 No.lu kahve fincanı	59
Resim 54a: 41/421 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.	59
Resim 55: 41/424 No.lu kahve fincanı	60
Resim 55a: 41/424 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.	60
Resim 56: 41/430 No.lu kahve fincanı	61
Resim 56a: 41/430 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.	61
Resim 57: 41/433 No.lu kahve fincanı	62
Resim 57a: 41/433 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	63
Resim 57b: 41/433 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.	63
Resim 58: 41/435 No.lu kahve fincanı.	64
Resim 58a: 41/435 No.lu kahve fincanı	64
Resim 59: 41/437 No.lu kahve fincanı	65
Resim 59a: 41/437 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	66
Resim 59b: 41/437 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	66
Resim 60: 41/440 No.lu kahve fincanı	67

Resim 60a: 41/440 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	67
Resim 61: 41/988 No.lu kahve fincanı	68
Resim 62: Resim 2002/25 No.lu kahve fincanı	69
Resim 62a: Resim 2002/25 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.	69
Resim 63: 41/80 No.lu kahve fincanı	70
Resim 63a: 41/80 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	70
Resim 64: 41/358 No.lu kahve fincanı	71
Resim 64a: 41/358 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	72
Resim 64b: 41/358 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	72
Resim 65: 41/362 No.lu kahve fincanı	73
Resim 65a: 41/362 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.	73
Resim 66: 41/365 No.lu kahve fincanı ve tabağı	74
Resim 66a: 41/365 No.lu kahve fincanı	75
Resim 66b: 41/365 No.lu kahve fincanı tabağı	75
Resim 67: 41/369 No.lu zarflı kahve fincanı	76
Resim 67a: 41/369 No.lu zarflı kahve fincanı, iç görüntüsü.	77
Resim 67b: 41/369 No.lu zarflı kahve fincanı	77
Resim 67c: 41/369 No.lu zarflı kahve fincanı, alt görüntüsü.	77
Resim 68: 41/370 No.lu fincan zarfı.	78
Resim 68a: 41/370 No.lu fincan zarfı	79
Resim 68b: 41/370 No.lu fincan zarfı, alt görüntüsü.	79
Resim 69: 41/379 No.lu kahve fincanı tabağı	80
Resim 70: 41/381 No.lu kahve fincanı	81
Resim 70a: 41/381 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	82

Resim 70b: 41/381 No.lu kahve fincanı tabağı	82
Resim 71: 41/382 No.lu kahve fincanı	83
Resim 71a: 41/381 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.	83
Resim 72: 41/383 No.lu kahve fincanı	84
Resim 72a: 41/383 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.	85
Resim 72b: 41/383 No.lu kahve fincanı tabağı	85
Resim 72c: 41/383 No.lu kahve fincanı ve tabağı	85
Resim 73: 41/393 No.lu kahve fincanı	86
Resim 73a: 41/393 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	87
Resim 73b: 41/393 No.lu kahve fincanı alt görüntüsü	87
Resim 74: 41/401 No.lu kahve fincanı	88
Resim 75: 41/402 No.lu kahve fincanı	89
Resim 75a: 41/402 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	90
Resim 75b: 41/402 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	90
Resim 76: 41/403 No.lu kahve fincanı	91
Resim 76a: 41/403 No.lu kahve fincanı	92
Resim 76b: 41/403 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.	92
Resim 77: 41/406 No.lu kahve fincanı	93
Resim 77a: 41/406 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	93
Resim 78: 41/410 No.lu kahve fincanı	94
Resim 79: 41/412 No.lu kahve fincanı	95
Resim 79a: 41/412 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.	96
Resim 79b: 41/412 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	96
Resim 80: 41/414 No.lu kahve fincanı	97

Resim 80a: 41/414 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	98
Resim 80b: 41/414 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	98
Resim 80c: 41/414 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.	98
Resim 81: 41/417 No.lu kahve fincanı	100
Resim 81a: 41/417 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	100
Resim 81b: 41/418 No.lu kahve fincanı tabağı	100
Resim 82: 41/426 No.lu kahve fincanı	101
Resim 82a: 41/426 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	102
Resim 82b: 41/426 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	102
Resim 83: 41/432 No.lu kahve fincanı	103
Resim 84: 41/439 No.lu kahve fincanı	104
Resim 84a: 41/439 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	105
Resim 84b: 41/439 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	105
Resim 85: 41/441 No.lu kahve fincanı	106
Resim 85a: 41/441 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	106
Resim 86: 41/442 No.lu kahve fincanı tabağı	107
Resim 87: 41/443 No.lu kahve fincanı tabağı	108
Resim 88: 41/984 No.lu kahve fincanı	109
Resim 88a: 41/984 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	109
Resim 89: 41/986 No.lu kahve fincanı	110
Resim 89a: 41/986 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	110
Resim 90: 41/987 No.lu kahve fincanı	111
Resim 91: 41/1257 No.lu kahve fincanı	112
Resim 91a: 41/1257 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.	112

Resim 92: 2002/27 No.lu kahve fincanı	113
Resim 92a: 2002/27 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	114
Resim 92b: 2002/27 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	114
Resim 93: 41/371 No.lu kahve fincanı	115
Resim 93a: 41/371 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	115
Resim 94: 41/415 No.lu kahve fincanı	116
Resim 94a: 41/415 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	117
Resim 94b: 41/415 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	117
Resim 95: 41/639 No.lu kahve fincanı	118
Resim 95a: 41/639 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	119
Resim 95b: 41/639 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	119
Resim 96: 41/75 No.lu kahve fincanı	120
Resim 96a: 41/75 No.lu kahve fincanı	121
Resim 96b: 41/75 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	121
Resim 97: 41/77 No.lu kahve fincanı	122
Resim 97a: 41/77 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	122
Resim 98: 41/82 No.lu kahve fincanı	123
Resim 98a: 41/82 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	124
Resim 98b: 41/82 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	124
Resim 99: 41/83 No.lu kahve fincanı	125
Resim 99a: 41/83 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	126
Resim 99b: 41/83 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	126
Resim 100: 41/85 No.lu kahve fincanı	127
Resim 100a: 41/85 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	127

Resim 101: 41/91 No.lu kahve fincanı	128
Resim 102: 41/116 No.lu kahve fincanı tabağı	129
Resim 103: 41/357 No.lu kahve fincanı	130
Resim 104: 41/363 No.lu kahve fincanı	131
Resim 104a: 41/363 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	131
Resim 105: 41/366 No.lu kahve fincanı	132
Resim 105a: 41/366 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	133
Resim 105b: 41/366 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	133
Resim 106: 41/367 No.lu kahve fincanı	134
Resim 107: 41/ 368 No.lu kahve fincanı	135
Resim 107a: 41/ 368 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	136
Resim 107b: 41/ 368 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	136
Resim 108: 41/375 No.lu kahve fincanı	137
Resim 108a: 41/375 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	138
Resim 108b: 41/375 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	138
Resim 109: 41/376 No.lu kahve fincanı	139
Resim 109a: 41/376 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	139
Resim 110: 41/392 No.lu kahve fincanı	140
Resim 110a: 41/392 No.lu kahve fincanı	141
Resim 110b: 41/392 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	141
Resim 110c: 41/392 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	141
Resim 111: 41/407 No.lu kahve fincanı	142
Resim 111a: 41/407 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	142
Resim 112: 41/409 No.lu kahve fincanı	143

Resim 112a: 41/409 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	143
Resim 113: 41/411 No.lu kahve fincanı	144
Resim 113a: 41/411 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	144
Resim 114: 41/422 No.lu kahve fincanı	145
Resim 114a: 41/422 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	145
Resim 115: 41/425 No.lu kahve fincanı	146
Resim 115a: 41/425 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	146
Resim 116: 41/436 No.lu kahve fincanı	147
Resim 116a: 41/436 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	147
Resim 117: 41/438 No.lu kahve fincanı	148
Resim 117a: 41/438 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	149
Resim 117b: 41/438 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	149
Resim 118: 41/985 No.lu kahve fincanı	150
Resim 118a: 41/985 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	150
Resim 119: 2002/28 No.lu kahve fincanı	151
Resim 119a: 2002/28 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	151
Resim 120: 41/79 No.lu kahve fincanı	152
Resim 121: 41/90 No.lu kahve fincanı	153
Resim 121a: 41/90 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	153
Resim 122: 41/364 No.lu kahve fincanı	154
Resim 122a: 41/364 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	155
Resim 122b: 41/364 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	155
Resim 123: 41/378 No.lu kahve fincanı	156
Resim 124: 41/389 No.lu kahve fincanı	157

Resim 124a: 41/389 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	158
Resim 124b: 41/389 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	158
Resim 125: 41/1258 No.lu kahve fincanı parçası	159
Resim 125a: 41/1258 No.lu kahve fincanı parçası, iç görüntüsü	159
Resim 126: 41/1259 No.lu kahve fincanı	160
Resim 127: 41/76 No.lu kahve fincanı	161
Resim 128: 41/81 No.lu kahve fincanı	162
Resim 128a: 41/81 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	162
Resim 129: 41/397 No.lu kahve fincanı	163
Resim 129a: 41/397 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	164
Resim 129b: 41/397 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	164
Resim 130: 41/404 No.lu kahve fincanı	165
Resim 130a: 41/404 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	166
Resim 130b: 41/404 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	166
Resim 131: 41/405 No.lu kahve fincanı	167
Resim 131a: 41/405 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	168
Resim 131b: 41/405 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	168
Resim 132: 41/408 No.lu kahve fincanı	169
Resim 133: 41/428 no.lu kahve fincanı	170
Resim 133a: 41/428 no.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	170
Resim 134: 41/746 No.lu kahve fincanı	171
Resim 134a: 41/746 No.lu kahve fincanı	172
Resim 134b: 41/746 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	172
Resim 134c: 41/746 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	172

Resim 135: 41/1147 No.lu kahve fincanı tabağı	173
Resim 136: 41/398 No.lu kahve fincanı	174
Resim 136a: 41/398 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	175
Resim 136b: 41/398 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	175
Resim 137: 41/419 No.lu kahve fincanı	176
Resim 138: 41/420 No.lu kahve fincanı	177
Resim 139: 41/423 No.lu kahve fincanı	178
Resim 139a: 41/423 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	179
Resim 139b: 41/423 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	179
Resim 140: 41/429 No.lu kahve fincanı	180
Resim 141: 41/431 No.lu kahve fincanı	181
Resim 141a: 41/431 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	182
Resim 141b: 41/431 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	182
Resim 142: 41/88 No.lu kahve fincanı	183
Resim 142a: 41/88 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	183
Resim 143: 41/387 No.lu kahve fincanı	184
Resim 143a: 41/387 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	184
Resim 144: 2004/3 No.lu kahve fincanı	185
Resim 144a: 2004/3 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	185
Resim 144b: 2004/3 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	186
Resim 145: 2004/5 No.lu kahve fincanı	187
Resim 145a: 2004/5 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	187
Resim 146: 2004/6 No.lu kahve fincanı	188
Resim 146a: 2004/6 No.lu kahve fincanı, iç bordür görüntüsü	189

Resim 146b: 2004/6 No.lu kahve fincanı	189
Resim 147: 2004/7 No.lu kahve fincanı	190
Resim 147a: 2004/7 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	190
Resim 148: 2004/10 No.lu kahve fincanı dibi	191
Resim 148a: 2004/10 No.lu kahve fincanı dibi, iç görüntüsü	191
Resim 149: 2004/11 No.lu kahve fincanı dibi	192
Resim 149a: 2004/11 No.lu kahve fincanı dibi, iç görüntüsü	192
Resim 150: 2004/12 No.lu kahve fincanı	193
Resim 150a: 2004/12 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	194
Resim 150b: 2004/12 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	194
Resim 151: 2004/13 No.lu kahve fincanı	195
Resim 152: 2004/14 No.lu kahve fincanı	196
Resim 152a: 2004/14 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	196
Resim 153: 2004/16 No.lu kahve fincanı	197
Resim 154: 2004/17 No.lu kahve fincanı	198
Resim 154a: 2004/16 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü	198
Resim 155: 2004/20 No.lu kahve fincanı	199
Resim 155a: 2004/20 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü	199
Resim 156: Kendinden zarflı fincanlar, İzmir Agora Kazısı Buluntuları.....	256
Resim 157: Kendinden zarflı fincan, Pera Müzesi	256
Resim 158: Oyuklu tabak içine oturan yüksek gövdeli fincan, SHM	256
Resim 159: Oyuklu tabak içine oturan yüksek gövdeli fincan, Suna- İnan Kıraç Koleksiyonu	257
Resim 160: Düz tabaklı fincanlar, SHM	257
Resim 161: Çapraz kazıma taramalı fincanlar, SHM	257

Resim 162: Kendinden zarflı ve ajurlu fincan, İzmir Agorası kazıları buluntusu.....	258
Resim 163: “Yazıcı” imzalı fincan, İzmir Agorası kazıları buluntusu.....	258
Resim 164: “Ayvaz” imzalı fincanlar, İzmir Agorası buluntusu.....	258
Resim 165: Damgalı fincanlar, İzmir Agorası kazıları buluntusu.....	259
Resim 166: Tabaklı fincanlar ve tepsi, 20. yüzyılın ilk yarısı.....	259
Şekil 1: Fincan altında yer alan üç benekli damga	260
Şekil 2: Fincan altında yer alan içi altı kollu yıldızlı yuvarlak damga	260
Şekil 3: Fincan altında yer alan baklava biçimindeki damga	260
Şekil 4: Fincan altında yer alan altından çizgi geçen “V” harfine benzer damga.....	260
Şekil 5: Fincan altında yer alan “V” harfine benzer damga	260
Şekil 6: Fincan altında yer alan sekiz kollu yıldız biçimindeki damga	260
Şekil 7: Fincan altında yer alan iki yanında birer ok bulunan yuvarlak damga.....	260
Şekil 8: Fincan altında yer alan ters “S” harfine benzer damga	260
Şekil 9: Fincan altında yer alan iki çizgi arasında yatık “S” harfine benzer damga.....	260
Şekil 10: Fincan altında yer alan Meissen taklidi çift çapraz kılıç damgası	260
Şekil 11: Fincan altında yer alan iç içe geçmiş çift çember.....	260

1.GİRİŞ

Ülkemiz topraklarında yetişmediği halde kültürümüze girdiği zamandan bu yana günlük hayatımızın başında yer alan kahve, elbette bir sunum kültürünü de beraberinde getirmiştir. Çağlar boyu yiyecek ve içecekleri muhafaza etmek amacıyla kullanılan toprak kap ve seramikler, kahve içiminde de kullanılmıştır. Kimi zaman bezemeli, zarflı; kimi zaman süslemesiz düz bir fincan, bu keyif yolculuğuna iştirak etmiştir.

Türk kültürü ile bütünleşen kahve, içine konduğu fincan ile birlikte çini ve seramik sanatımızı da bir şekilde etkilemiştir. Öyle ki İznik, Kütahya gibi seramik merkezlerinin yanı sıra Çanakkale ve Tophane atölyelerinde üretilmiş fincan formlarını da görebilmekteyiz. Farklı dönem ve atölyelerde, çeşitli formlarda karşımıza çıkan bu fincanlar; malzeme, teknik, ve süsleme yönünden farklılıklar göstermektedir.

İznik'ten sonra önemli bir çini ve seramik merkezi olan Kütahya'da, diğer tüm kullanım eşyaları gibi başarılı fincan örnekleri verilmiştir. Birçok müzede sergilenen bu örnekler, İstanbul Çinili Köşk Müzesi'nde de mevcuttur. Bu çalışmayla, Çinili Köşk Müzesi'nde bulunan 18. ve 19. yüzyıllara ait Kütahya fincanları malzeme, teknik, süsleme bakımından incelenmiştir.

1.1. Konunun Amacı ve Önemi

Ülkemizde yeterli sayıda müzenin olmaması, olan müzelerin ise sergi alanı kapasitesinin sınırlı olması sebebiyle geçmişten günümüze kalan nadide eserler bugün müze depolarında karanlığa gömülmüştür. Çinili Köşk Müzesi'nde çini ve seramik kültürümüzde yadsınamayacak izler bırakan Kütahya eserleri, müzede bulunan koleksiyonda oldukça sığ kalmıştır. Bilhassa teşhirdeki fincanlar, birkaç adet ile sınırlıdır. Bu çalışma ile Kütahya fincanlarının, 18. ve 19. yüzyıldaki durumu Çinili Köşk Müzesi teşhirinde ve deposunda bulunan örnekler üzerinden açıklanmıştır. Bu sayede müze deposunda kalmış bu eserlerin araştırmacılara sunulması sağlanmıştır.

Osmanlı devrinde çini ve seramiğin en önemli merkezi olan İznik üretiminin sona ermesinin ardından Kütahya, hem saraya hem de halk pazarına verdiği ürünlerle bu alanda söz sahibi olmuştur. Kütahya çiniciliği, İznik üretiminin devamlılığını sağlamak amacıyla yola çıkmasına rağmen malzeme, teknik, kullanılan renkler, motifler yönünden belli başlı

farklılıklar göstermektedir. İncelenen fincanlar üzerinde bu ayırım fark edilmektedir. Bilhassa motiflerde, o dönemde ülkemizde etkileri henüz görülen, Avrupa Barok devrinin ve Çin porselenlerinin izleri vardır.

Bugün hâlâ sosyal yaşantımızın bir parçası halinde varlığını sürdüren kahve, belli bir sunum tarzını da beraberinde getirmiştir. Büyük ya da küçük boyutlu fincanlarda, yanında şerbet, su ve lokumla ikram edilen bu içecek ile Türk çini sanatında başka bir kapı aralanır.

Konu hakkında yapılan çalışma ile kahve fincanlarının; 18. ve 19. yüzyıllarda Kütahya çiniciliğindeki durumunu, Çinili Köşk'te yer alan örnekler üzerinden tespit etmek, diğer üretimlere göre farklılıklarını ve benzerliklerini dönemsal ve mekânsal açıdan değerlendirmek, fincanlarda yer alan motif kompozisyonlarını çözümlmek, fincanları birbirinde ayıran tipoloji özellikleri açıklamak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda müzede yer alan fincanlar bir katalog çalışması halinde sunulmuştur.

1.2. Kaynaklar ve Yayınlar

Türk kültürünün vazgeçilmez parçası kahve, hem Osmanlı dönemi sosyal hayatına ilişkin çalışmalarda hem de başlı başına bir bütün olarak değinilen konulardan biri olmuştur. Bu konu üzerine başvurabileceğimiz ilk kaynaklardan biri Kemalettin Kuzucu ve Sabri Koz'un ortak bir çalışma ürünü olan, Türkçe ve İngilizce olmak üzere iki dilde basılan *Türk Kahvesi* kitabıdır. Burada, hem kahvenin başlangıcından günümüze öyküsü hem de kahvehane geleneği ile kahvenin halk edebiyatımıza yansımaları iki ayrı bölümde incelenmiştir.

Editörlüğünü Emine Gürsoy Naskali'nin yaptığı "*Türk Kahvesi Kitabı*" ise içinde kahve ve kahvehane kültürü, kahve sunusu, kahve objeleri gibi konuları barındıran makalelerden oluşmaktadır.²

TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı tarafından Dolmabahçe Sanat Galerisi'nde düzenlenen "*Tüm Zamanların Hatırına Sarayda Bir Fincan Kahve*" sergisi için hazırlanan ve aynı adı taşıyan kitapta sosyalleşme bağlamında kahve ve kahvehane geleneği, Osmanlı'da kahve töreni, kullanılan kahve fincanları, zarfları ve diğer eşyaların tanıtımı üzerine 9 ayrı

---

¹ Kemalettin Kuzucu-M. Sabri Koz, *Türk Kahvesi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2015.

²*Türk Kahvesi Kitabı*, (ed. Emine Gürsoy Naskali), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2011.

makale mevcuttur.³ Bir başka eser, 2015 yılında Topkapı Sarayı Müzesi Has Ahırlar Bölümü'nde açılan “Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü” sergisinin katalogu olarak hazırlanan, aynı adla yayımlanan kitaptır. Birçok makalenin yer aldığı kitapta, kahve kültürü ve bu kültüre ait nesnelere ile mezar taşına yansımaları hakkında makaleler içermektedir.⁴

Konumuz ile doğrudan ilişkili olan çini sanatı ve Kütahya üretimi konusunda başvurulacak eserlerden biri Rifat Çini'ye ait “Ateşin Yarattığı Sanat Kütahya Çiniciliği”dir. Oktay Aslanapa'nın “Osmanlı Devrinde Kütahya Çinileri” ise bu konuda yapılmış ilk çalışmalardan biridir.⁵ Osmanlı çini ve seramiği ile ilgili kazı sonuçlarını da ihtiva eden birçok bilgi Oktay Aslanapa'nın makalelerinden edinilmektedir.⁶

Kütahya çiniciliği üzerine yapılan en kapsamlı çalışma ise Garo Kürkman'a ait “Toprak, Ateş, Su: Tarihsel Gelişimi, Atölyeleri ve Ustalarıyla Kütahya Çini ve Seramikleri” adlı kitaptır.⁷ Bu kitapta teknik bilgilerin yanı sıra Kütahya'daki seramik atölyelerine ve usta imzalarına da değinilmiştir. Özellikle Kütahya fincanları hakkında doğrudan bilgi veren kaynak ise Sevinç Gök'e ait, Smyrna Agorası kazıları sırasında çıkan buluntuların yayımlandığı “Smyrna (İzmir) Agorası'nda Osmanlı İzleri” kitabıdır.⁸ Kitapta yer alan katalog sayesinde, Kütahya atölyelerine ait birçok fincan örneği görebilmekteyiz.

Suna ve İnan Kırış Vakfı'na ait Kütahya seramikleri koleksiyonunu ihtiva eden “Yadigâr-1 Kütahya”⁹ ve “Suna ve İnan Kırış Vakfı Koleksiyonu Kütahya Çini ve Seramikleri”¹⁰ adlı kataloglar, bünyesinde Kütahya üretimli kahve fincanlarını içermesi bakımından önem arz etmektedir. Ara Altun'un editörlüğünü yaptığı “Osmanlı'da Çini

---

³Tüm Zamanların Hatırına Sarayda Bir Fincan Kahve, (hızl.: Ayça Özer Demirli, Nurten Öztürk), TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, İstanbul 2011.

⁴Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü, (ed.: Ersu Pekin), Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015.

⁵Oktay Aslanapa, *Osmanlılar Devrinde Kütahya Çinileri*, Üçler Basımevi, İstanbul 1949.

⁶Oktay Aslanapa, “Kayseri'de Keykubadiye Köşkleri Kazısı”, *Türk Arkeoloji Dergisi*, S.XIII-I, Yıl:1964, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1965, s.19-40.; “Kütahya Keramik Sanatı”, *Kütahya:Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Armağan*, Kütahya 100. Yıl Kutlama Komitesi, İstanbul 1981-1982, s. 69-82.; *Anadolu'da Türk Çini ve Keramik Sanatı*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları:10, İstanbul 1965.; *Kütahya Çinileri*, Üçler Basımevi, İstanbul 1949.; *Osmanlılar Devrinde Kütahya Çinileri*, Üçler Basımevi, İstanbul 1949.

⁷Garo Kürkman, *Toprak, Ateş, Su: Tarihsel Gelişimi, Atölyeleri ve Ustalarıyla Kütahya Çini ve Seramikleri*, Suna ve İnan Kırış Vakfı Yayını, İstanbul 2005.

⁸Sevinç Gök, *Smyrna (İzmir) Agorası'nda Osmanlı İzleri: Kütahya Seramikleri (2007-2014 Kazı Dönemi)*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, İzmir 2015.

⁹Şebnem Akalın, Hülya Yılmaz Bilgi, *Yadigar-1 Kütahya: Suna ve İnan Kırış Koleksiyonunda Kütahya Seramikleri*, Suna-İnan Kırış Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yayını, İstanbul 1997.

¹⁰Hülya Bilgi, *Suna ve İnan Kırış Vakfı Koleksiyonu Kütahya Çini ve Seramikleri*, Suna ve İnan Kırış Vakfı Pera Müzesi Yayını, İstanbul 2005.

Seramik Öyküsü”, Osmanlı dönemi çini ve seramik sanatının detaylı kronolojisini görmek açısından önemli bir yayındır.¹¹

Çini ve seramik üzerine bilhassa Kütahya üretimi üzerine çalışmalar yapan isimlerden biri de Faruk Şahin’dir. Aynı zamanda Kütahya’da yapılan kazıların yürütücülüğünü yapan Şahin, çıkan buluntuların ışığında birçok makale yayımlamıştır.¹²

Kütahya çiniciliğini ele alan kitaplar ve makalelerin yanı sıra tezler de mevcuttur.¹³

1.3 Usûl ve Düzen

Yüksek lisans tez konusunun belirlenmesinde ilk adım ve fikir, 2015 yılında Topkapı Sarayı Müzesi Has Ahırlar Bölümü’nde açılan “Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü” sergisi olmuştur. Bu sergide gördüğümüz, müzenin koleksiyonuna ait kahve fincanlarını yüksek lisans tezi kapsamında çalışma fikri, müze çalışanı Nilüfer Aydın ile görüşüldü. Olumlu görüşmeler neticesinde konu belirlendi. Koleksiyon ile ilgili doğrudan bir katalog çalışması yapılmamış olması ise konu seçiminde büyük ölçüde etkili oldu.

Çalışmaya ilk olarak bu alanda yazılmış tezlerin ve diğer kaynakların araştırılmasıyla başlandı. Konuyla ilgili olan tüm kaynakların toplanması ve gözden geçirilmesinin ardından koleksiyona ait envanter fişleri müze tarafından temin edildi. Envanter fişleri üzerinden konuya ilişkin yapılan tespitlerde, 18. ve 19. yüzyıllara tarihlendirilen, teşhirde ve depoda olmak üzere, envantere alınmış toplamda 116 adet kahve fincanı, tabağı ve zarfı olduğu belirlendi. Müzede bulunan fakat henüz envantere kaydedilmemiş eserler kataloga dâhil edilmedi.

---

¹¹*Osmanlı’da Çini Seramik Öyküsü*, (ed.: Ara Altun), İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, İstanbul 1998.

¹²Faruk Şahin, *Türk Çini Sanatı Süslemeciliği*, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları: 325 Kütahya Meslek Yüksekokulu Yayınları:1, Eskişehir 1989.; “Kütahya Çini-Keramik Sanatı ve Tarihinin Yeni Buluntular Açısından Değerlendirilmesi”, *Sanat Tarihi Yıllığı*, S.9-10, İstanbul 1979-1980, s.259-286.; “Cumhuriyet Dönemi Kütahya Çini ve Keramik Sanatı”, *Sanat Tarihi Yıllığı*, S.13, İstanbul 1988, s.131-151.; “Kütahya Eski Çini Fırınları ve Buluntularının Değerlendirilmesi”, *9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi: Bildiriler = 9th International Congress of Turkish Art: Contributions*, C.III, Ankara 1995, s.297-298.; “Kütahya Seramikleri (19.yy Sonu – 20.yy Başı)”, *Antika*, C.II, S.17, İstanbul 1986, s.27-31.

¹³Bkz. Cahit Yılmaz, “18. Yüzyıl Kütahya Çiniciliği”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.V, S.6 [10. Yıl Özel Sayısı], Kütahya 2002, s.435-440.; Levent Kum, *Kütahya Seramiklerinde Kompozisyon (19.Yüzyılın İkinci Yarısı - 20.Yüzyılın İlk Yarısı)*, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2000.; Selma Manaz, *Kuş Figürlü Kütahya Seramikleri*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2004.; Mehmet Doğan Özgündoğdu, *Fincan ve Kahvenin Türklerin Yaşamındaki Yeri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1992.

Eserlerin fotoğraflanması Çinili Köşk Müzesi'nin deposunda yapıldı. Ancak ortamın ziyadesiyle karanlık olması; masa, ışık kaynağı vb. yeterli olanakların bulunmaması hasebiyle istenen ölçüde görüntü kalitesi vâki olmadı. Eserlerin düzensiz olarak depoda durması ve tozlu olması zaman kaybına neden olsa da eldeki imkanlarla sağlanan ekipman ile çekimler yapıldı.

Tez içeriğinde kısa ve geniş kapsamlı bir giriş, amaç ve yöntem bölümlerinin ardından, çini-seramik ve kahve kültürü terminolojisine ait bazı tanımlar ile kahvenin ortaya çıkışı, gelişimi ve kültürümüzdeki yeri, kahve sunusuna ait objeler hakkında genel bilgiler verildi. Konunun bağlantı noktası olan çini sanatından ve seramik üretim merkezlerine değinilerek, bir diğer bölümde müzenin tarihçesi, bölümleri ve koleksiyonları anlatıldı. Beşinci bölüm tezin aslını teşkil eden kataloga ayrıldı.

Katalog oluşturulurken karışık olarak fotoğraflanan eserler tarihsel sıralamaya uyacak şekilde gruplandırıldı. Envanter fişlerinde yazan bilgiler ışığında katalog yazıldı. Katalogda sıralama kronolojik olarak ve müze kayıtlarında yer alan envanter numaraları göz önünde bulundurularak yapıldı. Her fincanın müze envanterindeki numarasının yanı sıra bir katalog numarası da verildi. Her bir katalog; katalog numarası, envanter numarası, tarihlendirildiği yüzyıl, müzeye gelişi şekli, sergilendiği yer, ölçüleri, durumu, tanımı, eğer imzalı (kitabeli) ise imzasını ve fotoğrafını içermektedir.

Eserlerin ölçüleri, durumu ve tanımı müze personelinin yönlendirmesi üzerine müzenin envanter fişlerinde kayıtlı olan bilgilerden yararlanılarak yazıldı. Eserlerin adı, müze kayıtlarında olduğu şekliyle aktarılmıştır. Bu sebeple, özellikle tabaklar, “fincan tabağı” ya da doğrudan “tabak” olarak geçmektedir. Envanterde tarihi yazmayan eserler; katalogun en sonuna yazılarak, kullanılan renkler, form ve koleksiyonda bulunan benzer özelliklere sahip fincanlar göz önünde bulundurularak tarafımızdan tarihlendirildi. Değerlendirme bölümü alt başlıklar halinde tipoloji, malzeme ve teknik, süsleme, imzalar ve damgalar olarak alt başlıklar halinde verildi. Son olarak sonuç bölümüyle çalışma sonlandırıldı. Katalog haricinde metnin içinde kullanılan tüm görseller, konu bütünlüğünün bozulmaması amacıyla kaynakçanın ardına eklendi.

1.4. Çini-Seramik ve Kahve Kültürü Terminolojisi

Armudi: Armut biçiminde olan fincanlara verilen isim.

Bağa: Kaplumbağa kabuğundan yapılmış eşya. Bundan fincan zarfı yapılabildiği gibi, Tophane işi fincanların parlatılması aşamasında da kullanılmıştır.

Barbutin: Seramik hamurunun sıvılaştırılmış hâli. Bisküvi halindeki seramik objenin, bu sıvı seramik hamuruyla süslenmesi, barbutin tekniği olarak adlandırılır.

Cezve: Kahve pişirmeye yarayan, uzun saplı, gaga ağızlı madenî kap. Kahvenin sadece meclislerde değil, bireysel olarak da tüketilmesiyle cezve kullanımı görülür.

Çömçe: Osmanlı sarayında fincana verilen isim.¹⁴

Değirmen: Kahve çekirdeklerini öğütmeye yarayan ahşap, maden ya da taştan yapılmış eşya.

Dibek: Kahve çekirdeklerini dövmeye yarayan, havana benzeyen bir eşyadır. Ahşap, taş ya da madenî örnekleri vardır.

Frit: Sıra cam tarzında parlak ve pürüzsüz bir yüzey kazandıran madde.

Güğüm/İbrik: Uzun yıllar cezvenin yerine kullanılan, kapaklı, kulplu, emzikli kahvenin pişirilmesi ve servisinde kullanılan madenî kap.

Kallâvî: Büyük boyutlu kahve fincanlarına verilen isim.

Mangal: İçine kor konulan, dayanıklı madenden yapılmış ocağa verilen isim. Osmanlı döneminde hem ısınmak hem de yiyecek ve içecek pişirmek için kullanılmıştır.

Porselen: Muhtevasında kaolin ve feldspat bulunan, sert hamurlu, yarı saydam bir seramik türüdür.

Pûşîde: Kahve sunarken tepsinin önünde tutulan ya da omuza atılan yuvarlak, işlemeli örtüye verilen isim. Atlas, kadife vb. kumaşlardan yapılırlar.

Sgraffito: Bezemenin seramik yüzeye sivri uçlu bir cisimle kazındığı tekniktir. Kazıma işleminden sonra sırlanarak fırınlanır.

---

¹⁴ Sara Ertuğrul, *Geçmiş Zaman Olur ki: Prenses Mevhibe Celâlettin'in Hatıraları*, Sıralar Matbaası, İstanbul 1953.

Sır: Bünyesinde kurşun oksit, kuvars ve silis barındıran, piştiğinde seramik malzemeye cam tarzı parlak ve pürüzsüz bir yüzey kazandırarak dış etkilere karşı koruma sağlayan maddedir.

Sitil takımı: Dayanıklı madenlerden yapılmış, üç zincirli askıyla taşınan ve içerisinde kahve ibriğinin sıcak kalması için kor konulabilen bölümü bulunan eşya.

Slip tekniği: Bir kez fırınlanmış seramik üzerine, sıvı seramik hamuruyla yapılan süsleme tekniğidir. Bu teknikte seramik fırınlandıktan sonra motifler kabartmalı bir hâl alır.

Şâhî benek: Türk süsleme sanatında kullanılan, tek ya da üç benekten oluşan bir motiftir. Çin menşeli olduğu ileri sürülerek sanat tarihi lügâtına yanlış bir adlandırılmayla çintemani olarak girmiştir.¹⁵

Tahmis tavası: Kahve çekirdeklerinin kavrulduğu uzun saplı madenî tavadır. Daha sonra bu tavaların yerini daha büyük boyutlu kavurma aletleri almıştır.

Tambur: Silindir biçiminde kabı bulunan büyük kahve kavurma düzeneği.

Titrek: Fincanın, dibi genişliğinde derin oyuğu bulunan tabağının içine oturabilen türü. Bu fincanların gövdeleri normal fincanlara göre daha uzundur.

Yağlık: Osmanlı'da kahve ikramı sırasında sıcak güğüm ya da ibriği tutmak için kullanılan işlemeli mendil.

Zarf: Sıcak fincana doğrudan teması önlemek için, kulpsuz kahve fincanlarının içine oturtulduğu kaptır. Madenden olabildiği gibi seramik örnekleri de mevcuttur.

---

¹⁵ Konuyla ilgili olarak bkz.: Aziz Doğanay, "Türk Sanatında Pelengî ve Şâhî Benek Nakışları ya da Çintamani Yanılgısı", *Dîvân İlmi Araştırmalar Dergisi*, S. 17 (2004/2), s. 193-218.

2.OSMANLI'DA KAHVE KÜLTÜRÜ

Ülkemiz topraklarında üretilmemesine karşın, dünya üzerinde ekseriyetle “Türk kahvesi” adıyla anılan bu içecek; Türklere has pişirimi, içimi ve sunumuyla dönem dönem getirilen yasaklara rağmen, 16. yüzyıldan itibaren kültürümüzde yerini almıştır. Kültürümüze girmesiyle birlikte saray hayatında olduğu kadar, zamanla halkın günlük yaşamında da yer edinmiştir.

Kahve; sadece bir içeceği değil, Osmanlı kadınının sosyalleştiği bir zaman dilimini de ifade eder. Şöyle ki, genellikle sarayda yahut evde olan kadının hemcinsleriyle vakit geçirdiği, sosyal yaşama ilişkin gündelik konuşmaların yapıldığı bir zaman dilimidir. Aynı şekilde erkekler de kahvehanelerde bu alışkanlığı sürdürür. Bu durum kısmen günümüzde de böyledir. Bugün bile bir dostumuzla yapacağımız hasbihâli “bir fincan kahvelik” zamana sığdırırız.

Osmanlı döneminde de bu törene iştirak eden nesnelere kahve vaktinin ziyadesiyle hakkı verilmiş, hatta bu bir tören halini almıştır.

2.1. Kahvenin Kökeni, Keşfi ve Kullanımı

Kahve; bugün bile yanılgıya düştüğümüz üzere Yemen’de değil, bir Doğu Afrika ülkesi olan Etiyopya, diğer adıyla Habeşistan’da keşfedilmiştir. Kahve sözcüğü, etimolojisi itibarıyla birçok farklı görüş içermektedir. Kemalettin Kuzucu ve M. Sabri Koz, “Türk Kahvesi” adlı kitaplarında köken sorunsalını en makul biçimde açıklamıştır.¹⁶

Kahve adının Etiyopya’nın Kaffa şehrinden geldiği söylene de bu bölgede kahveye “bün ya da bunn” dendiği bilinmektedir. Bir başka görüş, Arapça “güç/kudret” anlamına gelen “kuvve” sözcüğünden türediği yönündedir. Ancak eski Arapçada kahve sözcüğünün olduğu bilinmektedir ve şarap, bolluk, bereket, süt, güzel koku anlamlarına gelmektedir. Kahvenin “iştahı olmamak” anlamına gelen “kahiya” kökünden geldiği ve kahveyi içen kişinin kendini tok hissetmesi hasebiyle bu isim kullanıldığı görüşü de mevcuttur.¹⁷

¹⁶Kemalettin Kuzucu-M. Sabri Koz, *Türk Kahvesi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2015.

¹⁷ İnci Koçak, “Arapça Bazı Bilimsel Sözcükler ve Terimler”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. XXXIX., S. 1-2, s.49.

Kahve adı Arapçadan sonra Türkçeye de aynı şekilde geçerek hem çekirdeğine hem de öğütülerek toz haline getirilmiş şekline bu isim verilmiştir. Hatta zaman içerisinde tüketildiği yer olan kahvehanelere de doğrudan kahve denmiştir.¹⁸

Kahve ağacı, tropikal bölgelerde yetişen, boyu 5-15 metre arasında değişen ve kışın yaprak dökmeyen bir bitkidir. Beyaz renkli kokulu çiçeklere sahiptir ve meyvesi etli, parlak, kırmızı renklidir. Tek çekirdekli olan bu meyvenin çekirdeğinde iki adet kahve tanesi bulunmaktadır.¹⁹

Keyif veren bir içecek olarak kahve tüketiminin 14.yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlandığı belirtilmektedir. Bu tarihten önce kahvenin, tok tutma özelliği sebebiyle, Habeşistan'da kızartılıp ezilerek yağ ve tuzla karıştırılıp yendiği, hatta bundan ekmek yapıldığı bilinmektedir.²⁰ Tohumlarının kavrulup içecek haline getirilmesi ise ilk defa Mısır ve Arabistan'da olmuştur.²¹

Hem doğu hem de batı dünyasında kahvenin ilk keşfi, bir çobanın hikâyesi üzerinden anlatılmaktadır. Bu hikâyenin İslamiyet ve Hıristiyanlığa uygun olarak yazılmış iki ayrı varyasyonu mevcuttur. Kaldi adındaki çobanın, keçilerinin bazı otları yedikten sonra daha çok hareketlendiklerini fark etmesi üzerine bir bilgeye gidip göstermesiyle kahve keşfedilir.

Yıllardan beri süregelen “Kahve Yemen'den gelir.” düşüncesinden hareketle, kahvenin tüm Orta Doğu'ya, Anadolu'ya hatta Avrupa'ya yayılmasının ilk basamağı olan Yemen'e nasıl geldiği konusunda ise farklı varyasyonlarla yerli ve yabancı birçok kaynaktan geçen hikâyeler mevcuttur. Hepsinin birleştiği ortak nokta ise kahvenin önce sûfi meclislerde tüketildiğidir.

Şazelî tarikatının şeyhi Ebü'l-Hasan eş-Şazelî, hac yolculuğu sırasında uğradığı Yemen Moka'da, salgın hastalıklarla boğuşan halkın dua istemesi üzerine, dönemin hükümdarı da kızını iyileştirmesi için şeyhe başvurmuştur. Halkın, şeyh ve hükümdarın kızı hakkında dedikodular ortaya atmasıyla hükümdar, şeyhi dağlık bir bölgeye sürdürür. Şeyh ve müritleri yiyecek bir şey bulamadıkları için kahvenin meyvesini yiyerek ya da kaynatıp suyunu içerek hayatta kalırlar. Halk ise yeni bir hastalığa kapılır, sebebinin şeyhe attıkları iftiralar olduğunu düşündüklerinden kendisinden dua almak amacıyla şeyhe giderler. Şeyh

---

¹⁸ Kuzucu-Koz; a.g.e., s.28.

¹⁹ Turhan Baytop, “Kahve Ağacı ve Kahve Çekirdeği”, *Tanede Saklı Keyif, Kahve*, İstanbul 2001, s.44.

²⁰ Gül Fatma Koz, “Çekirdekten Fincana: Bir Yudum Kahve Kırk Yıllık Hatır”, *Tüm Zamanların Hatırına Sarayda Bir Fincan Kahve*, TBMM Milli Sarayla Daire Başkanlığı Yayını, İstanbul 2011, s.15.

²¹ Baytop, a.g.m., s.45.

Şâzelî, onlara kaydattığı meyvenin suyundan içirir ve iyileştiklerini gözlemler. Böylece hükümdar tarafından yeniden şehre davet edilir. Burada kendisi için bir tekke yaptırılır. Böylelikle kahve Moka ve Yemen’de alışkanlık haline gelir.²² Bu hikâye öylesine benimsenmiştir ki, yüzyıllar sonra bile İstanbul’daki kahvecilerin kapılarında “Her seherde besmeleyle açılır dükkânımız/ Hazret-i Şeyh Şâzelî’dir pirimiz üstâdımız” yazılı levhalar bulunmaktaydı.

Kahvenin Yemen’den topraklarımıza getirilmesinde Özdemir Paşa’nın etkisi olduğu kaynaklarda geçmektedir. Yemen’in 1517’de Yavuz Sultan Selim’in fethiyle Osmanlı topraklarına girmesinden sonra, Kanuni Sultan Süleyman döneminde Yemen Valisi olan Özdemir Paşa (1549-1560), saraya kahveyi tanıtmıştır.²³

Kahve, bedendeki sınırları uyarması sebebiyle bilhassa sûfî meclislerde, uzun süren ibadetler sırasında dinç kalabilmek amacıyla tüketilmiştir. Bunun beraberinde tasavvufta yer alan kalbin ve ruhun değişimi, kahvenin kavrulup öğütülürken geçirdiği değişimle bağdaştırılarak, kahveye tasavvufî bir muhteva kazandırılmıştır.²⁴ Bu sebeple İslam inancına sonsuz saygısı olan Osmanlı’nın, kahveye böylesine sahip çıkması şaşırtıcı değildir.

Kökene her ne olursa olsun gerek pişirimi gerek sunumu ile kendine özgü bir ruh bulan bu içecek, geçmişten günümüze kadar Batı toplumları da dâhil olmak üzere dünyanın her yerinde “Türk kahvesi” adıyla anılmıştır.

2.2. Türklerin Kahve Kültürü

Yemen’in kahve ile tanışmasının ardından, iklim koşullarının uygun olması sebebiyle dağlık bölgelerinde kahve yetiştirilir. Öyle ki 15. yüzyıldan itibaren kahvenin hem toplumsal hayatta hem de ticari olarak önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Fernand Braudel, bir makalesinde²⁵, 1470’lerden sonra kahvenin Aden’de (Yemen) içildiğini, 1511’deki kahve

---

²² Kuzucu-Koz; *a.g.e.*, s.31-32.

²³ Serap Savaş Işıkan, “Türk Kahvesi Geleneği ve Kahve Fincanları”, *Türk Kahvesi Kitabı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2011, s.410. ; Taha Toros, *Kahvenin Öyküsü*, İletişim Yayınları, İstanbul 1998, s.9.

²⁴ Erkan Demir, “Kahve-Mistik Bir Lezzetin Küresel Bir Tutkuya Dönüşümünün Kısa Tarihçesi”, *Türk Kahvesi Kitabı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2011, s.5.

²⁵Fernand Braudel, “Kahvenin Batı’da Yayılması”, *Tarih ve Toplum*, C.3, S.14, 1985, s.22.

yasağına dayanarak bu tarihten önce Mekke'ye geldiğini, 1510'da Kahire'de, 1517'de²⁶ İstanbul'da olduğundan bahsetmektedir.

İstanbul'un kahveyle tanışması Yavuz Sultan Selim'in, 1517'de Memlûk Devleti'ni ortadan kaldırarak topraklarına sahip olmasıyla, Müslüman tüccarlar aracılığıyla olduğu düşünülmektedir. İstanbul'a gelen kahve, tıpkı diğer yerlerde görüldüğü gibi sûfi meclislerde yerini almaktadır. Özellikle Bektaşî, Halvetî, Kalenderî gibi dergâhlarda uzun süren ibadetlerde dinç kalabilmek için tüketilmiştir.

Saraya 16. yüzyılda giren kahve ile ilgili ilk kayıtlara 17. yüzyılda rastlanmaktadır.²⁷ Taha Toros "Kahvenin Öyküsü" adlı kitabında, konuyla ilgili diğer kaynakların aksine kahvenin saraya IV. Mehmet döneminde girdiğini, "kahvecibaşı" kurumunun bu dönemde kurulduğunu yazmaktadır.²⁸ Oysa Kemalettin Kuzucu bu makamın Kanunî Sultan Süleyman döneminde ihdas edildiğinden bahsetmektedir.²⁹

Kültürümüze girdiği zamandan itibaren günlük hayatımızın da başköşesinde yer alan kahve, diğer ülkelerin aksine kendine has sunumuyla sarayda ve daha sonra konaklarda, evlerde bir tören halini almıştır. Etnolog Sabiha Tansuğ, 19. yüzyılda bu törenlere bizzat katılanlardan dinlediklerini makalesinde doğrudan aktarmaktadır.³⁰: "Genellikle toplumun ileri gelenlerinin bir prestij göstergesi olduğu anlaşılan kahve ikram töreni, üç kişi tarafından gerçekleştirilirdi. Kadın meclislerinde, eğitimli üç kız konağın ya da sarayın harem bölümünde töreni gerçekleştirirdi. Bu kızlar genelde renkli şalvar ya da üç etek giyer, başlarında işlemeli ipek örtüler bulunurdu. Birincisi kahve fincanlarının olduğu tepsiyi ve altındaki süslü ve işlemeli sitil pûşidesi denen kahve örtüsünü, ikincisi sitil takımını taşırdı. İkramı yapan üçüncü kız ise sağ elinde bir yağlık³¹ tutardı. Eline sardığı yağlık ile sitilden kahve güğümünü, sol eliyle de kahve fincanını alarak kahveyi doldururdu. Sağ eline aldığı kahve fincanını, sol elini göğsünün altında tutarak nezaketle evde bulunan en yaşlı kişiye ikram eder ve sırasıyla aynı işlemi tekrarlardı. İkram bitince ise selam vererek odadan çıkarlardı."

---

²⁶Braudel, bu tarihi muhtemelen Ridaniye Savaşı'nın ardından Müslüman tüccarların İstanbul'a kahveyi getirmeleri ihtimali üzerine vermektedir.

²⁷Kuzucu-Koz; *a.g.e.*, s.40.

²⁸Toros, *a.g.e.*, s.39.

²⁹Kuzucu-Koz, *a.g.e.*, s.37.

³⁰Sabiha Tansuğ, "Eski İstanbul'da Kahve İkram Töreni", *Ehlikeyfin Kitabı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004, s.78.

³¹Osmanlı'da kahve sunumu sırasında şık bir görüntü sağlayabilmek amacıyla sıcak kahve güğümünü tutmak için işlemeli büyük mendiller kullanılmıştır.

Erkek meclislerinde ise iki erkek aynı işlemi hemen hemen aynı şekilde yaparlardı. Biri fincan dolu tepsiyi, diğeri ise sitil takımını taşır. Sitil takımının olmazsa olmazı pûşide, tepsiyi taşıyanın sol omzunda asılı durur. İkincisi, sol eliyle sitil takımını tutarak, sağ eliyle güğümde bulunan kahveyi fincanlara doldurur. Tepsiyi taşıyan erkek, fincanları evde bulunan en büyük kişiden başlayarak dağıtır.

Kahvenin kültürümüzde yerini almasının ardından, mekânsal anlamda da yapılanma başlamış, kahvehane adı verilen yapılar İstanbul'un birçok yerinde hizmet vermiştir. Birçok yabancı gezgin gibi yazar Ulla Heise'in da "şarapsız meyhane"³² olarak bahsettiği kahvehaneler, Osmanlı günlük yaşamında özellikle erkeklerin bir araya geldiği mekânlardır. Osmanlı dönemindeki ilk kahvehane Kanuni Sultan Süleyman döneminde, Halep ve Şam'dan gelen Hakem ile Şems adlı iki kişi tarafından bugün hâlâ kahveci mahdumlarının ticarete devam ettiği İstanbul Tahtakale'de açılmıştır. Başlangıçta kahve içmek amacıyla gidilen kahvehaneler zamanla ayırım gözetmeksizin her sınıftan insanın bulunduğu, bazen sohbet edilen ve oyun oynanan, müzikli eğlencelerin yapıldığı, halk edebiyatının yaşatıldığı kamusal alanlara dönüşmüştür. Toplum içinde ziyadesiyle benimsenen kahvehaneler ile ilgili görsel bilgilere Osmanlı dönemi minyatürlerinde rastlamaktayız (Resim 1, 1a, 2).

Kahvenin tüketildiği diğer sosyal alanlar ise şehir içinde yer alan hanlar ve külliyelerdir. Vakfiyelerde yer alan bilgilere göre bazı külliyelerin içinde kahvehane yapıları vardır. Akhisar yakınlarındaki Gölarmara'da bulunan Halime Hatun Külliyesi bunlardan biridir. Böylece kahvehane gelir getiren bir kurum halini almıştır.³³ Bazı kahvehaneler ise özellikle camilerin yakınına yapılmıştır. Cemaatin buralarda namaz vaktini beklediği ya da sohbetini sürdürdüğü düşünüldüğünde, kahvehanelerin her kesime hitap eden alanlar olduğu anlaşılmaktadır.

Osmanlı döneminde kahve kültürünün etkisi sarayları, konakları, kahvehaneleri ve hatta kervansarayları aşarak mezarlıklara kadar ulaşmıştır. Öyle ki Kayseri, Sivas, Erzurum, Erzincan, Tunceli, Kars, Artvin gibi şehirlerde bazı mezar taşlarında kahve kültürüne ait nesnelere, kahve takımları görülmektedir.³⁴ Kesin olarak bilinmese de lahitlerin üzerindeki bu

---

³²UllaHeise, *Kahve ve Kahvehaneler*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2001, s.21.

³³Filiz Yenişehirlioğlu, "Fincanınızda Ne Var? : Osmanlı Döneminde Günlük Yaşam, Sosyal Değişimler ve Fincan Tipleri", *Yemekte Tarih Var: Yemek Kültürü ve Tarihçiliği*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2013, s.99.

³⁴Filiz Çalışkan Yenişehirlioğlu, "Bir Fincan Kahvenin Kırk Yıldan Fazla Hatırı Var", *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.310.

nesne çizimlerinin halk arasında misafirperverliği simgelediği söylenmektedir³⁵ (Resim 3a, 3b). Tahtacılarda ölüyü defnettikten sonra ateş yakılarak kahve pişirdiği bilinmektedir.³⁶ Söz konusu şehirlerdeki nüfusun içinde Alevi-Bektaşî geleneğine bağlı Türkmenlerin de varlığı düşünüldüğünde, bunun kültürel bir izdüşüm olduğunu söyleyebiliriz. Kahvenin gelişim noktasının sûfi meclisler, tekkeler olduğunu biliyoruz. Bu sebeple Türkmenlerin, geçmişten gelen bu ata yadigârı alışkanlığa kutsiyet atfetmiş olmaları olasıdır.

2.3. Üretiminden İkramına Kahve Kültürüne Ait Nesnelere

Bu aşamada, kahve kültürüne ait nesnelere anlatıldığı gibi, aynı zamanda kahvenin üretiminden hazırlanma aşamasına, pişiriminden ikramına kadar olan süreç kaleme alınmıştır.

Sadece içimi değil, tüm aşamalarında bir zevk ve keyiftir. Kahve, topraktan fincana bir evrim silsilesidir. Muhtevası itibarıyla vücuda şifa olduğu gibi, halet-i ruhiyenin esenliği için de bulunmaz nimettir.

Dalında bir meyve halinde olan kahve, kızarıp olgunlaşınca toplanır, meyvenin etli kısmından ayrılır ve çekirdek kısmı alınır. Kahvenin çekirdeğinde iki adet kahve tanesi bulunur. Kahve tanelerinin içime hazır hale gelmesi için kavrulma, soğuma, öğütülme, pişirim olmak üzere dört merhaleden geçmesi gereklidir.

Kahvenin kavrulması kimyasal bir süreç olduğu kadar, sûfilere göre aynı zamanda uhrevî bir değişimdir. Yeşil renkte olan çekirdekler kavurma işlemi ile birlikte siyaha yakın bir renk alır ve çatlar. Bu kavurma işlemine “tahmis” adı verilir. Tahmis için özel kavurma tavaları ya da büyük boyutlu tamburlar kullanılmıştır (Resim 4). Tavalar genellikle uzun saplıdır ve dayanıklı madenlerden yapılmıştır.³⁷ Osmanlı’da kahve tüketen hemen her ailede bunlardan bulunmaktaydı. Avrupa’da ise bilakis bu işin bireysel değil, toplu olarak her mahalleye kurulan büyük ocaklarda ücret karşılığı yapıldığı söylenmektedir ³⁸

Kavrulan kahve çekirdekleri, yüksek derecelere ulaştıklarından hem kendi kendilerine kavrulmaya devam edip lezzetlerini kaybetmemeleri hem de kavrulduktan sonra kalan kötü kokudan arındırmak için soğutulması gerekmektedir. Soğutma işlemi günümüzde teknolojinin

³⁵Yenişehirlioğlu, a.g.m., s. 313.

³⁶ Aslı Sağıroğlu Arslan, “Ölüm Acısını Bir Fincan Kahve Dindirir mi? Kayseri Zamantı Irmağı Vadisindeki Bezemeli Mezar Taşları, *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.322.

³⁷ Koz, a.g.m., s.22.

³⁸ Koz, a.g.m., s.21.

gelişmesiyle endüstriyel makinelerle yapılırsa da önceleri bunun için ahşap ya da seramikten yapılan soğutucular kullanılmıştır. Yuvarlak, üstü tepsi gibi açık olan bu soğutucuların ucu açık olarak tasarlanmıştır (Resim 5a, 5b). Böylece kahve çekirdekleri orta bölüme konular, alt üst edilerek soğutulur ve ucu açık kısımdan öğütölmek üzere değirmene aktarılır.³⁹

Öğütme işlemi sabır isteyen bir aşamadır. Kavrulup soğutulmuş kahve çekirdekleri, özel değirmenler kullanılarak çekilip çok ince hale getirilir. Önceleri öğütme işlemi dibeklerde dövölerek yapılırdı. Bu işlem, değirmenlerin kullanılmasıyla hemen her evde yerini alarak kolay bir hâle getirilmiştir (Resim 6). Değirmenler, bünyesinde az miktarda kahve öğütebilen el değirmenleri ve daha büyük boyutta olan, yer/oturak değirmenleri olarak iki çeşittir. Kahve öğütöldükten sonra, tazeliğini kaybetmemesi için ahşap ya da madenî kahve kutularında saklanır⁴⁰ (Resim 7).

Kahve, doğu kökenli olduğu sanılan, bakır veya pirinçten yapılmış uzun saplı cezvelerde, ibriklerde ya da güğümde kömür veya odun ateşinde ağır ağır pişirilir (Resim 8). Pişen kahve zarflı ya da zarfsız, farklı boyutlarda olabilen porselen yahut seramik fincanlarda servis edilir. Servis sırasında, özellikle sarayda ve konaklarda sitil takımı denilen üç zincire asılı cezveyi ya da güğümü koymaya yarayan ve kahveyi sıcak tutan mangal kullanılır (Resim 9). Pirinç, gümüş, bakır veya altından olabilen sitil takımının en önemli parçası, pûşîde adı verilen kadife veya atlas kumaştan yapılan işlemeli kahve örtüsüdür. Kahve ikramı sırasında kullanılan bu örtü, kahve tepsisinin altında hoş bir görüntü verebilmek amacıyla kullanılmıştır⁴¹ (Resim 10).

Osmanlı'da kahve merasimi; süslü kupalarda, daldırmalarda ikram edilen şerbetler, tatlılar ve reçeller, gülabdan yardımıyla sunulan gül suyu, hatta çubuk ikramı ile daha da zengin hale getirilmiştir. Kahve fincanları ise süslemesiyle başlı başına bir gösteriş unsurudur. Bilhassa sarayda kullanılan Avrupa ve Uzak Doğu'dan gelen porselenler, ikram merasimini özel kılmaktadır. Yurt dışından sipariş edilen ve hediye gelen fincanların yanı sıra Yıldız Fabrika-i Hümayûnu'nda üretilen fincanlar da bir o kadar nadide parçalardır.

Yukarıda sayılan tüm nesnelere kendi başlarına bir kültürün parçası ve birer sanat eseridir. Osmanlı kültürü her şeyde olduğu gibi hazırlanmasından ikramına kadar kahvenin her merhalesinde kullanılan nesnelere birer sanat eseri haline getirmiştir. Bu parçaların her biri tüm ayrıntılarıyla anlatılacak öneme ve özelliğe sahiptir.

---

³⁹ Koz, *a.g.m.*, s.23.

⁴⁰ Koz, *a.g.m.*, s.24.

⁴¹ Tansuğ, *a.g.m.*, s.

3.TÜRK ÇİNİ ve SERAMİK SANATININ GELİŞİMİ

Türk sanatı ve kültürü üzerine yapılan araştırmalarda en çok rağbet gören konulardan biri çini ve seramiktir. Çin'den Türkistan'a, İran'a ve hatta Avrupa'ya kadar geniş bir coğrafyada görülen bu sanat, Anadolu topraklarında kendine münhasır özellikleriyle öne çıkmayı başarmıştır. İnsanın günlük ihtiyaçlarını karşılarken kullandığı pişmiş toprak kaplar, zamanla bir prestij ögesi halini alarak, geleneksel sanatlarımızın içinde yerini almıştır.

Yüzyıllarca şekillenip gelişen pişmiş toprak üretimi, Anadolu'da İslamiyet'in ve Türklerin kök salmasıyla kendi çizgisinde gelişimini ve değişimini sürdürmüştür. Göçebe bir yaşam süren Türklerde, hem şekillendirme aşamasında kullanılan çömlekçi çarkları hem de pişirilmesi için kullanılan fırınlar hasebiyle, İslamiyet'i kabul edip yerleşik hayata geçilmesine kadar gelişmiş bir seramik kültüründen söz edilememektedir. Türklerin yerleşik hayata geçmesi ve İslamiyet'i kabul etmeleriyle, İslam devletlerinin de etkisiyle yerel olarak gelişen bir ortak kültür paydası oluşmuştur. Dış etkenlere karşı sağlam bir malzeme olan çini hem mimari yapılarda, yapıların içinde yahut dışında kullanılmış hem de kullanım eşyalarında evani grubu olarak kendini göstermiştir. Her iki kullanımıyla da yüzyıllar boyunca duraksama göstermeden Türkistan'dan İran'a, Anadolu'dan Avrupa'ya gelişerek kullanılmıştır.

3.1. Osmanlı Devri Öncesi Türk Çini ve Seramik Sanatı

Karahanlı ve Büyük Selçuklu döneminde ilk atılımını gösteren Türk çini sanatı, Anadolu Selçuklu devrinde gerek malzeme gerek teknik ve estetik bakımdan zirveye ulaşmıştır. Büyük Selçuklu kullanım seramiğinde, ay yüzlü badem gözlü olarak nitelendirilen Orta Asya göçebe ve Türk tarzında, ayakta ya da bağdaş kurarak oturur vaziyette kaftanlı, börk tipi başlıklı hükümdar veya saray erkânı figürleri ile taht sahnesi, saray eğlenceleri, av, spor ve savaş sahneleri, edebi metinlerden alınmış bazı sahneler, doğaüstü gücüne inanılan sfenks, grifon, çift başlı kartal vb. figürler işlenen konulardır. Bu seramikler genellikle lüster, minai, sgraffito (kazıma), sıraltı, tek renk sır teknikleriyle yapılmıştır⁴² (Resim 11).

Büyük Selçuklu devrinde İran coğrafyasındaki seramikler için saydığımız bu özellikler, Anadolu'da yine Selçuklu devri saray yapılarının duvar kaplamalarında çini olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı küçük değişikliklerin yanı sıra işlenen konu programı bu dönemde de devam etmiştir. Anadolu'ya çiniyi getiren Selçuklular, sırlı tuğla, çini mozaik ve

⁴² Gönül Öney, Büyük Selçuklu Seramik Sanatında Resim Programı ve Gelişen Figür Üslubu, *Sanat Tarihi Dergisi (Aydoğan Demir'e Armağan)*, S.XIII/1, İzmir 2004, s.62.

tek renk sır tekniklerini kullanarak, özellikle kamu yapılarında turkuaz ağırlıklı bir görsel şölen yaratmıştır. Bu dönem çinileri genellikle kamu yapılarında, dini yapılarda kullanılan sırlı tuğla, çini mozaik ve tek renk sırlı çiniler ile sıraltına işlenen bitkisel, geometrik motiflerle figürel kompozisyon içeren “saray çinileri” olarak adlandırılan çiniler olmak üzere iki grupta incelenmektedir⁴³ (Resim 12).

Saray çinileri grubundan en çok veri, Kubad Abad Sarayı kazıları sırasında ortaya çıkarılmıştır.⁴⁴ I.Alâeddin Keykubat tarafından Beyşehir Gölü'nün kıyısına yaptırılan saray 1225'te tamamlanmıştır. 1950'de burada başlayan kazı çalışmaları uzun yıllarca devam etmiş, 1967'de Mehmet Önder birçok çini buluntusu elde etmiştir. Bir süre ara verildikten sonra 1980'de Rüçhan ve Oluş Arık tarafından yeniden başlatılan kazı çalışmaları ile Kubad Abad Sarayı gün yüzüne çıkarılmaya başlanmıştır.⁴⁵

Burada Büyük Selçukluların etkisi ile Asya tarzı figürlerin en gelişmiş örnekleri bulunmaktadır. Karo, sekiz köşeli yıldız veya haç biçimindeki çiniler sıraltı, tek renk sırlı ve lüster tekniğinde yapılmış, ağırlıklı olarak turkuaz, mavinin tonları ve kırmızı renkler kullanılmıştır.⁴⁶ Figürlerde sultanı veya saray erkânını temsil eden, Türk usûlü bağdaş kurarak oturmuş, uzun kaftanlı, börk tipi başlıklı figürler mevcuttur.⁴⁷ Bu figürlerin yanı sıra simurg, sfenks gibi efsanevi hayvan resimlemeleri, av hayvanları, tavus kuşu, çift veya tek başlı kartal ile lotus, hayat ağacı gibi bitkisel bezemeler ve geometrik süslemeler, yazı bordürleri mevcuttur.⁴⁸ Kubad Abad Sarayı'na ait çiniler günümüzde Karatay Medresesi'nde yer alan Çini Eserler Müzesi'nde sergilenmektedir.

Kubad Abad Sarayı'nda bulunan buluntuların bire bir benzerleri I. Alâeddin Keykubat'ın bir diğer yazlık sarayı olan Kayseri yolundaki Keykubadiye Sarayı'nda da mevcuttur. Ancak buradaki çinilerin büyük bir kısmının Kayseri Hunad Hatun Hamamı'na taşındığı düşünülmektedir.⁴⁹ Figürlü sahnelerin işlendiği çinilerin yanı sıra Keykubadiye

---

⁴³ Rüçhan Arık-Oluş Arık, *Anadolu Toprağının Hazinesi Çini: Selçuklu ve Beylikler Çağı Çinileri*, Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul 2007, s.9.

⁴⁴ Rüçhan Arık, *KubadAbad:Selçuklu Saray ve Çinileri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2000, s.47.

⁴⁵ Arık, a.g.e., s.47.

⁴⁶ Mehmet Önder, “Selçuklu Kubâd-Âbâd Sarayı Çinileri”, *Selçuk Üniversitesi Selçuk Dergisi*, S.3, (I.Alâeddin Keykubat Özel Sayısı), Konya 1988, s.32.

⁴⁷ Mehmet Önder, a.g.m., s.33.

⁴⁸ Mehmet Önder, a.g.m. s.34.

⁴⁹ Yurdağül Özdemir, “Tarihi Veriler ve Arkeolojik Bulgularla Keykubadiye Sarayı”, *TÜBA-AR Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, S.15, 2012, s. 175.

Saraylarında yapılan kazılarda Selçuklu taş işçiliği ile örtülecek nitelikte geometrik örgülü kompozisyonlar içeren çiniler de bulunmuştur.⁵⁰

Anadolu'da bir başka önemli seramik merkezi Ahlat'tır. Yapılan arkeolojik araştırmaların ışığında ortaya çıkan veriler burada da bir seramik üretiminin varlığını kanıtlamıştır. Sırsız seramikler de bulunmasına karşın, sır üstü ve sır altı tekniğinde gelişmiş bir seramik ekolü mevcuttur. Lüster, minai gibi sır üstüne desenlendirilen tekniklerin yanı sıra sır altına desenlendirilmiş renkli sır ile sırlanmış seramikler, çok renkli seramikler, slip tekniğinde yapılmış seramikler de mevcuttur⁵¹ (Resim 13).

Anadolu Selçuklularının vârisi, bu kıymetli yadigârı miras alan Osmanlı ise çini ve seramik alanında silinmeyecek izler bırakarak baş sıraya yerleşmiş, kurulan birçok atölyede hem halk pazarı hem de saray için çini ve seramik üretmiştir. İznik, Bursa, Kütahya, Çanakkale, İstanbul gibi merkezlerde kurulan atölyelerden Kütahya, 15. yüzyılda başlayarak kesintisiz olarak faaliyetlerini sürdürmüş ve günümüzde de modern denemelerle üretime devam etmektedir.

3.2. Osmanlı'da Çini ve Seramik Sanatı

Anadolu'nun kendinden önceki sahipleri Selçuklular gibi Osmanlılar da, yapılarında ve günlük kullanım eşyalarında çini ve seramiği kullanmışlar, hatta bunun beraberinde birçok tekniği deneyerek, farklı desen kurguları oluşturmuşlardır. Saray nakkaşhânesinde hazırlanan motifler İznik'teki çini atölyelerine gönderilerek üretim orada gerçekleştirilmiştir.

Evliya Çelebi, Seyahatnamesinde, İznik'te o dönemde yaklaşık 300 adet çini fırınının varlığından bahsetmektedir. Uzun yıllar boyunca devam eden arkeolojik kazılar ile ortaya çıkarılan çini fırınları ve fragmanları bu konuya açıklık getirmiştir.⁵² Yanlış bir adlandırma ile Milet işi, Şam işi, Rodos işi olarak bilinen bu çinilerin aslında İznik'e ait üretimler olduğu da arkeolojik kazılar sayesinde ortaya çıkarılmıştır.

Osmanlılar, Anadolu'ya yerleşip topraklarına kattıkları bölgeleri şenlendirmek amacıyla çeşitli işlevlerde yapılar yaptırmıştır. Çini ise erken devir Osmanlı mimarisi olarak

⁵⁰ Oktay Aslanapa, "Kayseri'de Keykubadiye Köşkleri Kazısı", *Türk Arkeoloji Dergisi*, S.XIII-I, Yıl:1964, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1965, s.21.

⁵¹Bknz: Beyhan YörükanKaramağaralı, "Ahlat Seramik Ekolü", *İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi*, S.5, Ankara 1982.

⁵² Ara Altun, John Carswell, Gönül Öney, *Sadberk Hanım Müzesi Türk Çini ve Seramikleri*, Vehbi Koç Vakfı Sadberk Hanım Müzesi, İstanbul 1991, s.8.

incelenen bu yapılarda karşımıza çıkmaktadır. Bu süreçle beraber Osmanlı İmparatorluğu başta başkentleri Bursa, Edirne ve İstanbul olmak üzere neredeyse inşa edilen her yapıda çiniyi yüzyıllar boyu kullanmıştır. Bu yapılardan İznik Orhan Bey İmaretî'nin, çininin kullanıldığı ilk yapı olma ihtimali üzerinde durulmaktadır.⁵³ Bir başka örnek Bursa Yeşil Külliye (1421-1424)'dir. Burada çok çeşitli tekniklerde çiniler kullanılmakla beraber adeta bir çini müzesi niteliğindedir.

14. yüzyıldan başlayarak 17.yüzyılın sonuna kadar eser veren İznik ile beraber, Kütahya'da üretimin paralel gittiği bilinmektedir. Ancak Osmanlı'nın klasik döneminde İznik kadar parlamayan Kütahya, İznik atölyelerinin kapanmasının ardından çini ve seramik merkezi haline gelerek saraydan sipariş almıştır. Kütahya atölyeleri de zaman zaman yaşanan duraklamalar ve gerilemelere rağmen günümüze kadar gelebilmiştir.

18. yüzyılda İznik'te üretimin sona ermesiyle, Damat İbrahim Paşa'nın geleneksel sanatları canlandırmak adına yaptığı girişimlerin bir sonucu olarak, İstanbul Tekfur Sarayı'nda İznik'ten getirilen ustalarla bir atölye kurulmuş ve İznik çinileri yeniden üretilmek istenmiştir. Kütahya'da ise hiç durmayan seramik üretiminin aksine, çini kalitesinin düşmesi hasebiyle siparişler kesilmiş, Tekfur Sarayı atölyesinin kurulması kaçınılmaz hale gelmiştir. Süsleme kompozisyonu yönünden benzer bir üretim yapan bu atölye ne yazık ki İznik çinilerinin kalitesine ulaşamayarak kısa soluklu olmuştur⁵⁴ (Resim 14).

19.yüzyıldan itibaren Osmanlı topraklarına giren batılılaşma düşüncesi her alanda kendini gösterdiği gibi çini ve seramik alanında da göstererek, Avrupa tarzı porselenlerin ülkemize girmesini sağlamıştır. Bu amaçla atılan ilk adım İstanbul Beykoz'da bir porselen fabrikasının kurulması olmuştur. İstanbul'da 18. yüzyıldan beri Galata, Beykoz, Eyüp, Balat gibi ilçelerde küçük atölyelerde çini ve seramik üretildiği bilinmektedir.⁵⁵ Ancak gelişmiş çapta Avrupai tarzda porselen üretimi Beykoz'da başlamıştır. Kaynaklarda 1845 ve 1862 olmak üzere iki farklı kuruluş tarihi verilmektedir.⁵⁶

Viyana ve Saksonya üretimleri örnek alınarak, beyaz veya krem zemin üzerine yeşil, kırmızı, mavi, sarı, turuncu gibi renklerin canlı tonları kullanılmıştır. Kapaklı tabak, sürahi,

⁵³ Ara Altun, "Osmanlı Döneminde Çini ve Seramik (Erken)", *Osmanlı'da Çini ve Seramik Öyküsü*, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, İstanbul 1998, s. 53.

⁵⁴ Zeki Sönmez, "Türk Çiniciliğinde Tekfur Sarayı İmalatı Çiniler", *Osmanlı'da Çini ve Seramik Öyküsü*, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, İstanbul 1998, s. 215.

⁵⁵ Nedret Bayraktar, *İstanbul Cam ve Porselenleri*, Topkapı Sarayı Müzesi, İstanbul 1982, s.3.

⁵⁶Bknz. S.Sibel Sevim, "Türkiye'de Porselen Dekorları Üzerine Bir Araştırma", *Anadolu Üniversitesi Anadolu Sanat Dergisi*, S.3, Eskişehir 1995, s.123. ; Bayraktar, a.g.e., s.3.

kâse, fincan gibi formların üretildiği porselenlerin süsleme kompozisyonunda çiçek motifleri hâkimdir. Eserlerin üzerinde, kulplarında veya kapaklarında el ile şekillendirilmiş ve sonradan eklenmiş çiçek ya da meyve formunda parçalar mevcuttur. Porselen dışında karolar da imal edilen bu eserlerde "Eser-i İstanbul" damgası vardır. Halka hitap etmeyen bu üretim yaklaşık otuz yıl sonra sona ermiştir.⁵⁷

Ardından II. Abdülhamit tarafından yaptırılan Yıldız Çini Fabrika-i Hümâyûnu, 1892 yılında üretime başlamıştır. Yerli ve yabancı sanatkârların çalıştığı bu fabrikaya ait eserlerde padişah portreleri, İstanbul manzaraları, kadın resimli porselenler dikkat çekici örneklerdir (Resim 15). Bu eserler Fransız Sevres üretimi ile benzerlik göstermektedir.⁵⁸ Yıldız Porselen Fabrikası, günümüzde de müze-fabrika olarak işlevini sürdürmektedir.

1400 yılında Osmanlı yönetimine giren Tokat'ta ise, 15. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar seramik üretimi yapılmıştır. Özellikle 18. ve 19. yüzyıllar ile 20. yüzyılın başına tarihlendirilen, karakteristik özellikler ihtiva eden çok sayıda seramik mevcuttur. Küpler, kapaklı kavanozlar, mataralar bu dönemde çok fazla görülen formlardır. Tokat seramiklerinde yoğun kırmızı killi hamur kullanılmıştır. İki pişirimli bu seramiklerde sır rengi sarı, yeşil, kahverengi ve tonlarında karşımıza çıkar. Sır üstü ve sır altı teknikte süslenmiş örneklere pek rastlamamakla beraber, barbutin yani kabartma tekniğinde yapılmış seramikler mevcuttur⁵⁹ (Resim 16).

3.2.1. İznik

14. yüzyıldan başlayarak 17. yüzyılın sonuna kadar İznik, ürettiği yüksek kalite çini ve seramikleriyle Osmanlı çiniciliğinin başkenti olmuştur. Prof. Dr. Oktay Aslanapa tarafından yürütülen kazı çalışmalarıyla birçok çini atölyesi ortaya çıkarılmış, çini terminolojisine yanlış giren bazı çini-seramik gruplarının da üretim yerinin İznik olduğu anlaşılacak konuya açıklık getirilmiştir.⁶⁰

Özellikle 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren çini ve seramik alanında İznik'in ön plana çıktığı ve bu alanda yönlendirici olduğu anlaşılmaktadır. Kırmızı hamur üzerine sgraffito veya slip tekniği ile Selçuklu etkilerini sürdüren Osmanlı seramiği, zamanla beyaz

⁵⁷ Bayraktar, a.g.e., s.5.

⁵⁸ S. Sibel Sevim, a.g.m., s.127.

⁵⁹ Selçuk Erez; Adnan Marçelli, *Tokat Seramikleri*, T.C. Tokat Valiliği Kültür Yayınları, Tokat 2013, s.47.

⁶⁰ Oktay Aslanapa, *Anadolu'da Türk Çini ve Keramik Sanatı*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1965, s.27-29.

astar üzerine mavi-beyaz serbest dekorlu seramiklere dönüşerek Osmanlı'nın erken dönem seramik grubunu oluşturmuştur.⁶¹

16. yüzyıla doğru hamurda görülen değişimler yeni bir seramik grubunun habercisi olmuştur. 16. yüzyıl İznik çini ve seramiğinin en karakteristik özelliği beyaz hamurlu, beyaz astarlı, özellikle kobalt mavi ile serbest fırça tekniğiyle sıraltına desenlendirilmiş natüralist üsluptaki motifler olmuştur. Ancak sert beyaz hamurlu seramiğin başlangıcı 15. yüzyıla dek uzanmaktadır.⁶²

16. yüzyılın ortalarından itibaren kullanılan mavi-beyaz renklere firuze, mor ve yeşilin de eklenmesiyle yeni bir üslup daha doğmuş, “Şam işi” olarak adlandırılmıştır.⁶³ Bu dönemde bir başka değişiklik ise Türk çini ve seramiğine hatta İznik üretimine münhasır olan ve takriben elli yıllık bir dönemi kapsayan kabarık kırmızı rengin kullanımınıdır.⁶⁴ Kendinden önce ya da sonra hiçbir üretimde görülmeyen bu mercan kırmızısı, tüm çini ve seramik sanatına damgasını vuran bir örnektir.

Kabarık mercan kırmızısının yoğun olarak görüldüğü bu dönemde lale, gül, karanfil, sümbül gibi bahçe çiçekleri, hatayiler ve rozetlerle natüralist bir süsleme kompozisyonu görülmektedir. Bu seramik grubu, Paris Cluny Müzesi için çok miktarda Rodos'tan satın alındığı için “Rodos işi” olarak isimlendirilmesine karşın İznik üretimidir.⁶⁵

Teknik özellikleri ve malzeme bakımından incelendiğinde, İznik çini ve seramiğinde hamur fritlidir. Kil oranının az, silikanın ise yüksek olması beyaz ve sert bir zemin oluşturur. Silika içeren kuartz çevredeki dere yataklarında, boya ile soda ise başka yerlerden getirilmiştir. Sır ise kurşun alkali içermektedir. İznik üretiminin kaliteli çini ve seramik vermesinin sebebi hamur ile sır uyumudur. Yapılan laboratuvar analizlerinde, genleşme kat sayısı uyumunun sırda pürüzsüzlük ve dayanıklılık sağladığı sonucuna ulaştırmıştır.⁶⁶

Yapılan arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan çini fırınlarından bir kısmı dairesel plan, bir kısmı ise dikdörtgen planda karşımıza çıkmaktadır. Ara Altun kitabında, dairesel ateşhaneli fırınların genellikle 16. yüzyıla, uzun dikdörtgen tipli fırınların ise daha erken

---

⁶¹Altun, a.g.m., s.57.

⁶² Ara Altun, “16. Yüzyılda Osmanlı Çini ve Seramikleri (İznik)”, *Osmanlı'da Çini Seramik Öyküsü*, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, İstanbul 1998, s. 93.

⁶³Altun, a.g.m., s.98.

⁶⁴Altun, a.g.m., s.99.

⁶⁵Altun, a.g.m., s.99.

⁶⁶Altun, a.g.m., s.99.

dönemlere ait olduğunu yazmaktadır.⁶⁷ İznik'te bu fırınlarda fırınlanan çinilerin pişirim derecesinin 900 °C olduğu tahmin edilmektedir.⁶⁸

Duvar çinilerinin yanı sıra seramiğin de yoğun olarak bulunduğu İznik'te, farklı form ve işlevde seramikler üretilmiştir. Bunlar tabak, kâse, kavanoz, kupa, maşrapa, fincan, vazo, kandil ve biblo, figürin gibi süs eşyalarıdır (Resim 17a, 17b, 17c, 17d).

17.yüzyılın ikinci yarısından itibaren, çinilerde teknik ve estetik açıdan gerileme dönemine girilir. Sırda bozulma, renklerde solma, motiflerde değişimler başlar. Kabarik mercan kırmızısının yerini kahverengiye çalan bir kırmızı alır. İznik'in parlak devir çinilerinin en son kullanıldığı yapı 1617 tarihli Sultan Ahmet Camii'dir.⁶⁹ İznik'te üretim 18. yüzyılda tamamen sona ermiş ve yerini Kütahya'ya bırakmıştır.

3.2.2. Çanakkale

İznik ve Kütahya atölyelerinden daha farklı olarak, sesini sanat tarihi camiasında geç duyuran Çanakkale, değişik tasarımları ve modern çizgisiyle önemli seramik merkezlerimizdendir. Henüz duvar çinisine rastlanmayan bu atölyelerin yalnızca seramik alanında eser verdiği kabul edilmektedir.

Çanakkale üretimi Kütahya ve Çanakkale'den farklı bir üslupla ortaya çıkmıştır. Üslup ve biçim açısından kendine münhasır oluşumuyla, takriben 17. yüzyıl sonu 18. yüzyılın başında başlayarak 20. yüzyılın başlarına kadar üretimini sürdürmüştür. Bu seramiklerden ilk olarak, Richard Pococke'nin doğu ülkelerini tanıttığı 1743-45 tarihli kitabında bahsedilmektedir.⁷⁰ 18. yüzyılda bölgeye gelen diğer Avrupalı seyyahlar da yazılarında sırlı seramiklerden bahsetmektedir. Ayrıca Evliya Çelebi, Seyahatnâmesinde Çanakkale'nin gelişmiş çarşılarından ve buradaki sanatkârlardan söz etmektedir. Bu sanatkâr grubu içinde seramikçilerin de olabileceği tahmin edilmektedir.⁷¹

⁶⁷ Ara Altun, John Carswell, Gönül Öney, *a.g.e.*, s.9.

⁶⁸Altun, *a.g.m.*, s.100-101.

⁶⁹ Şerare Yetkin, "Çini", *DİA*, C.8, İstanbul 1993, s.333.

⁷⁰ Gönül Öney, *Türk Devri Çanakkale Seramikleri*, Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş. Yayını, Ankara 1971, s.2.

⁷¹ Deniz Ayda, "Çanakkale Seramikleri", *Vakıflar Dergisi*, S.26, Ankara 1997, s.373.

Çeşitli madenler bakımından zengin olan Çanakkale’de, kaliteli kil yatakları mevcuttur. Tüm bunların yaklaşık iki yüz elli yıl gelişmiş bir seramik üretiminin gerçekleşmesinde etkili olduğu düşünülmektedir.⁷²

Çanakkale’nin Ezine, Gelibolu ilçeleri ve Akköy köyünde yapılan yüzey araştırmaları neticesinde bulunan örneklerden yola çıkılarak, bu seramikler Anadolu’da Beylikler ve Erken Osmanlı dönemlerinde görülen, Miletos’ta bulunması hasebiyle “Milet işi” olarak yanlış adlandırılan kırmızı hamurlu seramiklere bağlanmaktadır.⁷³

Kırmızı hamur üzerine beyaz astarlı bu seramiklerde dekor, sgraffito tekniğiyle kazınarak ya da serbest fırça darbeleriyle sıraltına işlenmekte olup şeffaf sırla sırlanmaktadır. 18. yüzyıl seramikleri genellikle kullanıma yönelik olup işlevsel seramiklerdir. Tabaklar, kâseler, meyvelik ve şekerlikler, küpler, sürahiler, maşrapalar, kahve fincanları ve zarflar, şamdanlar ve mangallar görülen bazı formlardır. Ancak 19. yüzyıl itibarıyla çeşitliliğin artmasının yanı sıra hayvan başları, mitolojik karakterlere benzeyen heykelimsi formlar görülmeye başlanmıştır. 19. yüzyılın sonu 20. yüzyıla gelindiğinde kullanım seramiklerinin yerini süs eşyaları almıştır. En sık görülen formlar ise hayvan başlı testiler, hayvan, gemi ve efe biçimli formlar, halka gövdeli testilerdir⁷⁴ (Resim 18).

Çok çeşitli formlarda görülen Çanakkale seramiklerinde motifler genellikle bitkiselidir. Serbest fırça darbeleriyle yapılan bu motifler, geometrik bordürlerle çerçevelenir. Ayrıca hayvan figürleri, gemi ve kalyonlar, köşk tasvirleri de mevcuttur. Özellikle 19. yüzyılın kapalı formlu seramiklerinde bitkisel süslemeler, madalyonlar elle şekillendirilerek gövde, boyun veya kulp üzerine yerleştirilmiştir.⁷⁵ 20. yüzyıla gelindiğinde ise motifler daha abartılı bir hâl almıştır. Bu dönemde Osmanlı Türkçesi ile yazılmış yazı bordürleri ve ay-yıldız motifleri de görülmektedir. Kabartma olarak yapılmış Atatürk portreleri de dikkat çekici bir özelliktir.

Kullanılan renkler genellikle kahverenginin, sarının ve yeşilin tonları, kiremit rengi, turuncu, beyaz, mavi ve lacivettir. 19. ve 20. yüzyıl örneklerinde altın yıldız görülmektedir. İlk üretimlerde sır çoğunlukla şeffaf olmakla beraber, 19. yüzyıldan itibaren serpme, akıtma,

---

⁷² Ayda, a.g.m., s.373.

⁷³ Halide Okumuş, “Seramiklerinin Diliyle Çanakkale”, *Aşklar, Savaşlar, Kahramanlar ve Çanakkale*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2012, s.315.

⁷⁴ Ayda, a.g.m., s.375.

⁷⁵ Ayda, a.g.m., s.375.

daldırma teknikleri uygulanarak yapılmış renkli sırlar kullanılmıştır. Birden fazla renkte sır kullanılmış örnekler de mevcuttur.⁷⁶

Ülkemizde Çinili Köşk Müzesi, Topkapı Sarayı Müzesi, Türk İslam Eserleri Müzesi, Suna-İnan Kıraç Vakfı Kaleiçi Müzesi, Ankara Etnografya Müzesi ve diğer özel koleksiyonlarda, yurtdışında ise Paris Sevres Müzesi, Victoria ve Albert Müzesi, Atina Benaki Müzesi, Düsseldorf Heltjens Müzesi'nde Çanakkale üretimli seramikler bulunmaktadır.⁷⁷

20.yüzyılın başlarına kadar üretime devam eden Çanakkale, ilginç formları ve abartılı süslemeleriyle modern üslupta ele alınabilecek önemli bir seramik merkezidir. Son yıllarda Ezine'nin Akköy köyü gibi bazı köylerinde sınırsız çömlekçiliğin devam ettiği bilinmektedir.

3.2.3. Kütahya

Antik dönemde Frigya'nın önemli bir şehri olan Kütahya (Kotiaieion)⁷⁸, sırasıyla; Lidya ve Perslerin ardından Büyük İskender'in yönetimine geçmiş, Bitinya ve Bergama Krallıklarına bağlanmış, M.Ö. I. yüzyıldan M.S. IV. yüzyıla kadar Roma hâkimiyetinde kalmıştır. Bizans İmparatorluğu'ndan alınarak Selçuklu topraklarına dâhil olmasının ardından, 14. yüzyıl itibarıyla Germiyanogullarının merkezi olmuştur. Germiyanoglu Yâkub Bey, oğlu olmadığı için öldükten sonra topraklarını Osmanlılara bıraktığını II. Murad'a bildirmiştir. Böylece Kütahya 1429'da Osmanlı topraklarına dâhil olmuştur.⁷⁹

Kütahya, bulunduğu coğrafya itibarıyla seramik ve çini yapımında kullanılan kil yataklarına sahip olması, günümüze kadar üretimin devam etmesinde etkili olmuştur. Osmanlı dönemi çini ve seramik sanatının ikinci merkezi olarak bilinen Kütahya'da, ilk pişmiş toprak kaplar Tunç Çağı'nın ikinci yarısına tarihlendirilmektedir.⁸⁰ Osmanlı döneminde ise, yapılan arkeolojik kazılar neticesinde üretimin 14.yüzyılda başladığı ve İznik'le çağdaş olduğu ortaya çıkmıştır.⁸¹ Ancak Kütahya, en azından İznik üretimi son buluncaya dek, saraya olan uzaklığından dolayı, kaliteli üretimine rağmen göz ardı edilerek daha ziyade halka yönelik

⁷⁶ Ayda, a.g.m., s.374-375.

⁷⁷ Okumuş, a.g.m., s.

⁷⁸ Mustafa Çetin Varlık, "Kütahya", *DİA*, C.26, İstanbul 2002, s.580.

⁷⁹ Varlık, a.g.m., s.580.

⁸⁰ Belgin Demirsar Arlı, "Kütahya Çiniciliği", *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2007, s. 329.

⁸¹ Faruk Şahin, "Kütahya Çini-Keramik Sanatı ve Tarihinin Yeni Buluntular Açısından Değerlendirilmesi", *Sanat Tarihi Yıllığı*, S.9-10, İstanbul 1979-1980, s.273.

kullanım seramiği üretmiştir. Ancak Kütahya'da üretilmiş eserlerin İznik atölyelerine atfedilmiş olması da ihtimal dâhilindedir.

John Carswell, İznik'te üretildiği sanılan aynı üsluptaki bazı eserlerin esasında Kütahya üretimli olduğu kanısındadır.⁸² Carswell'in bu görüşünü destekleyen, İznik'e atfedilen bir çini grubu mevcuttur: "Bu çanak ve çömlekler, kobalt mavisi yerine koyu laciverdin egemen olmasıyla; İznik işleri açısından alışılmadık bir süsleme motifi yelpazesiyile (neredeyse hayvansıl bir görünüme bürünen iki gözlü çiçeklerle); silüet tarzında, beyaz, ince konturlarla resmedilmiş, kıvrım kıvrım bükülen yapraklar ve hurma dalı motifleriyle; İznik işlerinde görülmeyen çeşitli yapraklı bordür ve zincir desenleriyle karakterize edilmektedir."⁸³ Ayrıca bu gruba dâhil olan bazı seramiklerin dış tabanında mevcut bulunan tek merkezli çift halka, Kütahya'da 18. yüzyılda çok yaygın olmasına karşın İznik üretimlerinde hiç görülmemektedir."⁸⁴

17. yüzyılın başından itibaren yazılı kaynaklarda Kütahya'da üretimin yapıldığına dair ibareler bulunduğu halde, bu tarihten önce herhangi bir belgeye ulaşılamamıştır. 1979'da bir hafriyat sırasında ortaya çıkan seramik buluntular, Kütahya seramik sanatı tarihi açısından önemli bilgilere erişilmesine olanak sağlamıştır. Bu buluntular, Kütahya'da da seramik üretiminin 14. yüzyılda başladığını, üretimin İznik'le paralel gittiğini göstermektedir.

Bu dönem seramiği, tıpkı İznik'te olduğu üzere kırmızı hamurlu erken devir seramikleridir. Kırmızı hamurlu, beyaz astarlı, sgraffito tekniğindeki parçalar kobalt mavi, patlıcan (mangan) moru, firuze ve siyah renklerinin kullanımıyla İznik işlerinde görülen motif kompozisyonu ile aynı özelliktedir.⁸⁵ Erken devir seramiğinde, İznik ve Kütahya atölyeleri birbirine çok benzer üretimler yapsa da bazı farklılıklar söz konusudur. Kütahya seramiklerinde sır İznik'e göre daha kalındır ve şahtar denilen sır çatlakları yalnızca Kütahya üretiminde görülür. Renk kullanımında ise mangan moru İznik'e göre Kütahya'da daha koyudur. Kobalt mavi ise İznik'te son dönemlere doğru daha sıcak bir ton halini alırken, Kütahya'da bir değişiklik gözlenmemiş koyu kobalt mavi olarak devam etmiştir.⁸⁶

Erken devir Osmanlı çini ve seramiğinde geleneksel çömlekçi hamuru kullanılmakla beraber, hem İznik hem de Kütahya'da bu hamura bir miktar kuvars katılmıştır. Böylece kolay şekillenebilen ve sağlam parçaların oluşması sağlanmıştır. Derin kâseler, geniş kenarlı

⁸²Altun, Carswell, Öney, a.g.e., s.51.

⁸³Altun, Carswell, Öney, a.g.e., s.52.

⁸⁴Altun, Carswell, Öney, a.g.e., s. 53.

⁸⁵Şahin, a.g.m., s.260-261.

⁸⁶Şahin, a.g.m., s.263.

tabaklar, sürahi ve vazo gibi formların üretildiği bu dönemde Şekillendirme aşamasında  mlekçi tornası kullanılmıştır.⁸⁷ Kürkman, Kütahya’da üretilen erken dönem seramiklerinin Selçuklu geleneğine daha yakın olduğunu söylemektedir.⁸⁸

15. yüzyılda mavi-beyaz seramikler  ne  kmıŐtır. Kütahya atölyelerine atfedilen bu seramik grubu, 1964’te Oktay Aslanapa’nın y r tt ği kazılar neticesinde  znik merkezli olduğu ortaya  kmıŐtır. Ancak Kütahya’da çok sayıda mavi-beyaz seramik parçalarının bulunmasıyla, bu grup için Kütahya’nın bir diğer üretim merkezi olduğu ve üretim devam ettiği anlaşılmıştır.

Bu tarihe kadar henüz bulunan bir belge olmamasına karşın, 16. yüzyılın sonuna ait bir belge ve iki seramik eser, üretim 16. yüzyılda da devam ettiğini göstermektedir. H. 4 Ramazan 987/ 25 Ekim 1579 tarihli Kütahya kadısına yazılmış hükümlerden, Kütahya  inicileri emirlere eskiden beri yılda bir yeteri kadar y re verirken, yeni emirlerin iki defa y re talep etmesi sebebiyle çinicilerin mahkemeye baŐvurdukları anlaşılmaktadır.⁸⁹ Bugün  ngiltere British Müzesi’nde, Godman Koleksiyonunda yer alan, Ermenice kitabesinde 1510 tarihli ve Kütahyalı Apraham anısına yapıldığı yazılı küçük bir ibrik ile kitabesinde 1529 tarihli olduğu ve Ankara’daki Der Mardiros için Kütahya’da yapıldığı yazılı Haliç işi boyun kısmı kırık bir sürahi bulunmaktadır.⁹⁰ Tüm bu belge ve  rnekler, Kütahya’da 16. yüzyılda gelişmiş bir üretim olduğunu kanıtlamaktadır.

Konuyla ilgili bir diğer belge ise 17. yüzyıla ait olup, H.1016/M. 1608 tarihli bir fermanıdır. Fermanda; Kütahya fincancılarının,  znik  ini ustalarına piyasa narh fiyatı üzerinden bora (Karahisar’dan çıkarılan sodyum) gönderilmesi emredilmiŐtir.⁹¹ Bu belge Kütahya’nın malzeme sağlayıcı konumda olduğunu göstermesi açısından da önem taşımaktadır.

 znik atölyelerinin geri dönüŐsüz duraksama ve gerilemelerinin ardından Kütahya en önemli  ini ve seramik merkezi halini almıştır. Özellikle 1709’da Sultan III. Ahmed’in, kızı Fatma Sultan’ın sarayı için sipariş ettiği 9500 adet  ini sipariŐi⁹², Kütahya  retiminin Őüphe duyulmaz bir kaliteye ulaŐtıđını göstermektedir. Ayrıca bu dönemde, özellikle  stanbul’da

---

⁸⁷ Şahin, a.g.m., s.262.

⁸⁸ Garo Kürkman, *Toprak, Ateş, Su: Tarihsel Gelişimi, Atölyeleri ve Ustalarıyla Kütahya  ini ve Seramikleri*, Suna ve  nan Kıraç Vakfı Yayını,  stanbul 2005, s.38.

⁸⁹ Kürkman, a.g.e., s.52.

⁹⁰ Kürkman, a.g.e., s.53.

⁹¹ Kürkman, a.g.e., s.53.

⁹² Kürkman, a.g.e., s.81.

yaşayan varlıklı Ermeni ailelerin isteğiyle Kudüs'teki Saint James Katedrali için gereken çininin Kütahya'da üretildiği bilinmektedir.⁹³

Buraya kadar yukarıda söz edilen belgeler, Kütahya'da üretimin sürekliliğini gösterirken; 18. yüzyılda Kütahya kadısı ve fincancılar arasında yapılmış sözleşmeler üretim miktarı, fiyatlar ile usta ve kalfalar hakkında da bilgi vermektedir. Kütahya Şeriyeye Sicillerinde yer alan, Kütahya kadısı Şerif Abdullah ve fincancılar arasında yapılan bu sözleşmelerin ilki H.23 Muharrem 1178/ M. 23 Temmuz 1764 tarihlidir. Sözleşmeye göre, kalfaların günde yüz fincandan fazla üretim yapmaları, altmış akçeden fazla kazanmaları ve atölye dışında üretim yapmaları yasaklanmıştır. Sözleşmede 34 usta, 69 kalfanın adı geçmektedir.⁹⁴ İki yıl sonra H. 4 Safer 1180/ M. 12 Temmuz 1766'da üretilen malzemeye göre belirli fiyat artışı olduğuna dair bir sözleşme daha yapılmıştır. Burada usta sayısının 34'ten 37'ye yükseldiği, kalfaların ise 69'dan 20 kişiye indiği görülmektedir.⁹⁵ Muhtemelen kalfaların büyük bir çoğunluğu kâr elde edemediği için mesleği bırakmıştır. Her iki sözleşmede de adı geçen usta ve kalfaların tümünün Ermeni olması dikkat çekmektedir. Kütahya'da çok eski dönemlerden beri Ermenilerin yaşadığı bilinmektedir. Anlaşılan o ki, Ermeni tebaasının büyük çoğunluğu geçimini bu işten sağlamaktaydı. Sadece Ermeni tebaası değil, Türk halkı da çini ve seramik üretiminde söz sahibidir. 19. yüzyılda, 1865'te Kütahya'ya sürülen Mücellit Mehmet Hilmi, Garabet Usta ile ortak bir atölye kurmuştur. "Hilmi Kütahya" damgalı seramikler üreten bu atölyede çiraklık yapan Hafız Mehmet Efendi, daha sonra atölyeyi devralmış ve uzun yıllar üretim yapmıştır.⁹⁶

19. yüzyılda Kütahya'da üretim duraklamış ve kalitede düşüş meydana gelmiştir. Kütahya Şehre Küstü Mahallesi'nin 1845 tarihli temettuat defterinde, 49 haneden yalnızca 4 hanenin fincancılık yaptığı yazmaktadır.⁹⁷

Bilhassa 18. yüzyıl itibarıyla seramik cennetine dönüşen Kütahya'da; kâse, tabak, vazo, ibrik, daldırma, dondurmalık, limon sıkacağı, bardak, fincan, buhurdan, gülabdan, çaydanlık ve demlik, matara, meyvelik, şekerlik, sürahi, küllük gibi evani grubunun yanı sıra masa, tabela, tavan göbeği gibi büyük parçalar ile süs eşyaları, heykeller, hokkalar ve yazı takımları da üretilmiştir (Resim 19a, 19b, 19c).

---

⁹³Kürkman, a.g.e., s.82.

⁹⁴Kürkman, a.g.e., s.83.

⁹⁵Kürkman, a.g.e., s. 84.

⁹⁶Kürkman, a.g.e., s.108.

⁹⁷Kürkman, a.g.e., s.117.

Kütahya’da seramik haricinde çini üretildiği de bilinmektedir. İlk inşası 1377’de olan, 1520’de Anadolu Beylerbeyi Güzelce Kasım Paşa tarafından onarılan Kütahya Kurşunlu Camii’nin çini panosu Kütahya çiniciliğinin bilinen ilk örneğidir. Ayrıca Rüstem Paşa, İstanbul’daki camisinin çinilerini, Kütahya’daki medresesinin yanına kurduğu çini imalathanesinde yaptırmıştır.⁹⁸ 17. yüzyılda Kütahya atölyelerinin gelişimi ve İznik’in gerilemesiyle, bu yüzyıldan sonra yapılan yapılarda ve onarımlarda Kütahya çinileri görülmeye başlanmıştır.

3.3. Kahve Kültürüne Bağlı Olarak Gelişen Osmanlı Dönemi Kahve Fincanları

Habeşistan’dan Yemen’e, Yemen’den Arabistan üzerinden Osmanlı topraklarına girerek sarayda yer edinen kahve, zaman içinde kendine has bir usûl kazanarak beynelmilel alanda “Türk kahvesi” adıyla anılmaya başlayacaktır. Bu üne kavuşması elbette pişirme yöntemi ve ikram töreni sebebiyle olmuştur.

Yukarıdaki bölümlerde bahsedildiği üzere Osmanlı’da kahve, belirli kurallara bağlı bir tören ile ikram edilmekteydi. Bu törenin olmazsa olmaz parçalarından biri kuşkusuz fincanlardır. Fincan ya da bazı belgelerde geçen adıyla filcan, Arapça kökenlidir ve Osmanlı Türkçesine ne zaman girdiği bilinmemektedir.⁹⁹ Nihal Bursa bir makalesinde¹⁰⁰, Arapça fincân, Farsça pingân olarak kullanılan bu kelimenin kâse, tas anlamında olduğundan ve bugünkü fincân anlamında, 1680’de yayımlanan Meninski sözlüğünde geçtiğini yazmaktadır. Mevhibe Celâlettin ise Osmanlı sarayında fincana çömçe dendiğinden bahsetmektedir.¹⁰¹

Kahve içimi için fincanların ne zaman kullanılmaya başlandığı konusuna henüz açıklık getirilmemiştir. Ancak İrlanda Dublin Chester Beatty Kütüphanesi’nde bulunan 16. yüzyıla tarihlenen, bir kahvehaneyi konu alan minyatürde (Bkz. Resim 1), kahve içmek için mavi çizgiler veya noktalarla bezeli, beyaz küçük kapların kullanıldığı görülmektedir. Bir başka betimleme, Surnâme-i Hümayûn’da esnaf loncalarının geçişini resmeden minyatürdedir (Bkz. Resim 2). Bir tarafta ocak üzerinde kahveler kavrulmakta, oturan kişiler ise mavi bezemeleri bulunan beyaz, kâse benzeri kaplardan kahve içmektedirler.¹⁰² Belirgin olarak anlaşılmasa da

⁹⁸Kürkman, a.g.e., s.55.

⁹⁹Yenişehirlioğlu, a.g.m., s.93.

¹⁰⁰ Nihal Bursa, “Bir Keyfin Âdâbı: Çekirdekten Fincana Türk Kahvesinin Maddi Kültürü”, *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.270.

¹⁰¹ Sara Ertuğrul, a.g.e., s.59.

¹⁰²Yenişehirlioğlu, a.g.m., s.94-95.

bu betimlemelerde, kahve için kâse benzeri kapların kullanıldığı görülür. Ayrıca kahvecilerin esnaf loncası içinde yer edinmiş olmaları da kahvenin ne kadar benimsendiğini gösterir.

İznik kazılarında elde edilen en az buluntu türünün fincanlar olduğu göz önüne alındığında, ya kahve tüketiminin yaygınlaşmadığı ya da kahve içimi için başka bir kap formunun kullanıldığı akla gelmektedir. Bunun için en uygun formun kâse olduğu düşünülmektedir. Şerbet, komposto, boza gibi içeceklerin kâseden içilmesi ve boyut itibarıyla fincana yakın olması, bu ihtimali kuvvetlendirmektedir. Ayrıca Evliya Çelebi, Seyahatnâmesinde fincancı esnafının kâse üretiminden bahsetmektedir. Bu da küçük boyutlu kâselerin bir süre kahve içmek için kullanıldığını göstermektedir.¹⁰³ Bu süreçte ise çeşitli fincan denemeleri yapılmış olabilir. Gelişmiş bir çay kültürüne sahip Çin’de de, 10. yüzyılda çay içmek için kâseler kullanılmıştır.¹⁰⁴ Çin porselenlerinin, Osmanlı çini ve seramik sanatı üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Bu yüzden kahve fincanlarının üretiminde Çin’in porselen çay fincanlarından esinlenilmiş olması da olasıdır.

16. yüzyılda saray içeceği olarak bilinen kahve, 17. yüzyıla gelindiğinde halkın zengin tabakasının da evine girerek yayılmaya devam etmiştir. Bu da kahve ve kullanılan nesnelere daha çok zikredilmesine sebep olmuştur. Dönemin şairleri, şiirlerinde bahsettiği gibi aynı zamanda resimlerde de karşımıza çıkmaktadır. Elleri kahve fincanı tutan erkek betimlemeleri 17. yüzyılda görülmeye başlanmıştır¹⁰⁵ (Resim 20).

1617-1618’de saray mutfaklarına alınan seramikler içinde yalnızca kırk adet fincan bulunuyorken, 1631’de bu sayı iki yüz otuz adete yükselmiştir.¹⁰⁶ Bu da saray içinde kahve tüketiminin her zümrede yaygınlaştığını, buna bağlı olarak 17. yüzyılda fincan üretiminin arttığını düşündürmektedir.

Kazılarda elde edilen buluntularla ve yazılı belgelerle İznik’te, Kütahya’da, Çanakkale’de, İstanbul Eyüp’te ve Tophane’de seramik fincan üretimi yapıldığı bilinmektedir. Ayrıca Evliya Çelebi, 17. yüzyılda İstanbul’da fincan üretimi yapan ve fincan tamir eden iki ayrı esnaf grubundan söz etmektedir. “Ehl-i sanayi fincancıyan” ve “esnaf-ı ehl-i kana’at, filcan kinedcisi” olarak bahsettiği bu iki grup dışında, çinicilerin de Kütahya tipi fincanlar ürettiklerini yazmaktadır.¹⁰⁷ Çinicilerin fincan üretimi burada dikkati çeken bir noktadır. Bu durum azalan çini ihtiyacının yerine, yaygınlaşan kahve kültürü sayesinde artan

¹⁰³Yenişehirlioğlu, a.g.m., s. 102.

¹⁰⁴Yenişehirlioğlu, a.g.m., s.97-98.

¹⁰⁵Yenişehirlioğlu, a.g.m., s.99.

¹⁰⁶Yenişehirlioğlu, a.g.m., s.100.

¹⁰⁷Yenişehirlioğlu, a.g.m., s.103.

fincan talebinin maddi getirisini işaret etmektedir. Bilhassa 17. yüzyılda yaşanan ekonomik sorunlar bu ihtimali kuvvetlendirmektedir. Aynı zamanda fincanın günlük kullanım eşyası olması ve bu sebeple kırılma ya da zarar görmeye daha müsait olması fincan talebini sürekli kılmıştır.

Evliya Çelebi, Kütahya’da üretilen ya da Çin’den getirilen fincanları anlatmakta fakat İznik fincanları ile ilgili bilgi vermemektedir. Ancak Mehmed İbn Ömerü’l-Âşık, 1596-1597 yıllarında yazdığı eserinde; İznik fincanlarının tıpkı Çin’dekilere benzediğini, ince ve güzel olduğunu yazmaktadır.¹⁰⁸

İznik atölyelerinde fincan üretimi yapıldığına narh defterlerinden ulaşılmaktadır. 1640 tarihli narh defterlerinde fincanlar, “yeşil fincan”, “çok renkli fincan” gibi renklerine göre sıralanmıştır. Bazı belgelerde ise “salep fincanı”, “bülbül fincanı”, “tabaklı güllü paşa fincanı”, “emzikli mai (mavi/su) fincanı”, “İran fincanı”, “armudi fincan”, “kallavi” gibi biçim, işlev ve türlerine göre sınıflandırılmıştır.¹⁰⁹ 16. yüzyıl İznik üretimi fincanlar, düz halka kaideli ya da kadehi andıran, yüksek boyunlu bir kaide üzerinde yükselmektedir. Genellikle mavi ve tonlarının kullanıldığı, Kütahya’nın aksine düzenli ve üsluplaştırmadan uzak bir bitkisel kompozisyonun yer aldığı örneklerdir (Resim 21a, 21b). 17. ve 18. yüzyılda ise albümlerde görülen, elinde fincanla kahve sunan içöğlanı betimlemelerinde yer alan fincanların yine mavi-beyaz ve genellikle bitkisel bezemeli oldukları görülmektedir.¹¹⁰ Bunlar genellikle mavi-beyaz Çin porselenlerini andırmaktadır.

18. yüzyıldan itibaren saray koleksiyonunu oluşturan porselen fincanlar; Almanya, Avusturya, Fransa ve 19. yüzyılda Rusya gibi ülkelerden getirilmiştir. Özellikle Almanya’nın Saksonya bölgesindeki Meissen fabrikasına ait fincanlar çok kullanıldığı gibi, Kütahya üretimlerinin de bu fincanları örnek aldığı, bir nevi kopyalarını ürettiği görülmektedir (Resim 22a, 22b, 22c, 22d, 22e). 1732 yılına ait bir kayıta Manasses Athanos adlı bir Osmanlı tüccarının, Meissen fabrikasına 2000 düzine kulpsuz ve tabaksız kahve fincanı sipariş ettiği geçmektedir. 1734’te yeniden bir sipariş verilerek fincan sayısı 3000’e çıkarılmıştır.¹¹¹

---

¹⁰⁸ Ayşe Erdoğan; Serkan Gedük, “Çin Porseleni Fincanlar”, *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.284.

¹⁰⁹ Julian Raby; Nurhan Atasoy, *İznik Seramikleri*, Türk Ekonomi Bankası, Londra 1989, s.45.; Yenişehirlioğlu, a.g.m., s. 106.

¹¹⁰ Raby; Atasoy, a.g.e., s.36.

¹¹¹ Gökseken Sonat, “Topkapı Sarayı Müzesi’ndeki Osmanlı Zevkiyle Yapılmış Avrupa Porselenleri”, *Osmanlı Sarayında Avrupa Porselenleri*, Sabancı Üniversitesi, Sakıp Sabancı Müzesi, İstanbul 2005, s.14.

Avrupa porselenleri, Çin porselenlerini taklit ederek üretilmiştir. 1710'da kurulan Meissen Fabrikası, Çin porselenlerinin kaidelerinde görülen Çince yazılara benzeterek çift çapraz kılıcı damga olarak kullanmaya başlamıştır.¹¹² Ancak, Osmanlı'ya ihraç edeceği fincanlardahaçı andıran çapraz kılıç damgasını, 18. yüzyılda bir süre için asaya sarılı yılan damgası olarak değiştirmiştir.¹¹³ 1774 yılında Meissen fabrikasının başına getirilen Marcolini döneminde ise çapraz kılıç damgasına altı kollu yıldız eklenmiştir¹¹⁴ (Resim 22f). Bu damgalar Kütahya'da gördüğümüz sembolleri anlamlandırmak için önem arz etmektedir.

Yurtdışından gelen fincanlar, genellikle Türk fincanlarına benzer form ve desen anlayışında yapılmıştır. Genellikle kulpsuzdur. Bitkisel bezemeler, padişah tuğraları ve portreleri, Osmanlı Türkçesiyle yazılmış dua veya şiir içeren yazı bordürleri ile bezenmiştir. Ancak 19. yüzyılda, özellikle desen ve kompozisyon açısından Avrupa etkileri görülmektedir.¹¹⁵ Bu fincanlar genellikle manzara resimlerinin yer aldığı, limanları ve tüccarları konu alan betimlemelerin bulunduğu örneklerdir.

Osmanlı sarayı için Avrupa dışında porselen ihraç edilen bir başka ülke Çin'dir. Topkapı Sarayı'nda sayıları bini aşkın Çin porseleni mevcuttur. Bu porselen grubundaki fincanların büyük bir kısmını mavi-beyaz grup oluşturmaktadır. Koleksiyondaki en erken tarihli fincanlar 16. yüzyılın ilk yarısına aittir.¹¹⁶ 19. yüzyıla kadar kullanıldığı anlaşılan mavi-beyaz grubun dışında tek renk sırlı fincanlar ve çok renkli bezemeli fincanlar da vardır.¹¹⁷ Ayrıca Çin'den getirilen fincanlara, özellikle 16. yüzyılda sarayın atölyelerinde mücevherler yerleştirilmiştir¹¹⁸ (Resim 23a, 23b, 23c, 23d).

18. yüzyılda İznik'teki çini ve seramik üretimi, içinde bulunduğu gerilemeye karşı koyamayarak sona ermiş, yerini Kütahya'ya bırakmıştır. Bu yüzyılda kahve, halk tarafından da içilen bir içecek haline gelerek fincan üretiminde artış meydana gelmiştir. Fincan üretimi Kütahya ile yeniden kendini bulmuş ve hatta diğer seramik esnafından ayrılarak bağımsız bir çalışma sürdürmüştür. 17. yüzyıldan önce Kütahya'da fincan üretimine dair bir bilgi ya da

---

¹¹² Sevinç Gök, *Smyrna (İzmir) Agorası'nda Osmanlı İzleri: Kütahya Seramikleri (2007-2014 Kazı Dönemi)*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, İzmir 2015, s.19.

¹¹³ Sonat, a.g.m., s.15.

¹¹⁴ Sonat, a.g.m., s.16.

¹¹⁵ Ömür Tufan, "Topkapı Sarayı ve Haremde Kahve", *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.229..

¹¹⁶ Erdoğan; Gedük, a.g.m., s.289.

¹¹⁷ Erdoğan; Gedük, a.g.m., s.295-296.

¹¹⁸ Erdoğan; Gedük, a.g.m., s.298.

belgeye henüz rastlanmamıştır. 17. yüzyılda hız kazanan fincan üretimi, dönemsel duraklamalarla 18. ve 19. yüzyılda da devam etmiştir.

18. yüzyılda Osmanlı sarayı, ihtiyacı olan fincanı genellikle yurtdışından temin ederken, Kütahya halka yönelik üretim yapmıştır. Ancak buna rağmen bazı belgeler, Kütahya'nın çeşitli ülkelerle küçük çapta fincan ticareti yaptığını göstermektedir.¹¹⁹ İstanbul Tuzla'da ve Marsilya yakınlarında batan bir İtalyan gemisinde çıkan Kütahya fincanları bunu destekler niteliktedir.¹²⁰

18. yüzyıl itibarıyla, kahve fincanlarının yanı sıra tepsi, ibrik ve fincanlardan oluşan kahve takımları öne çıkmaya başlamıştır. Başlangıçta tıpkı Uzak Doğu'da olduğu gibi kulpsuz ve tabaksız fincanlar üretilirken, sonraları Avrupa etkisiyle tabaklı kahve fincanları dakendini göstermiştir. Aynı zamanda zarflar da bu dönemde fincana eşlik etmeye başlamıştır.¹²¹

Kütahya fincanları, genellikle ortalama altı-sekiz santimetre çapında, dört santimetre yüksekliğinde, üç santimetre derinliğindedir. Uzak Doğu etkilerinin hissedildiği bitkisel bezemeler ile soyut figürlerle oluşturulmuş kompozisyonlar serbest fırça tekniğiyle yapılmıştır. Hatta bazı araştırmacılar süsleme kompozisyonunda Hint çintzlerinin¹²² etkilerinin olduğunu savunmaktadır. Hamur rengi genellikle beyazdır, nadiren kırık beyaz yahut sarıya dönük olduğu örnekler de görülmektedir. Bazı fincanlarda şahtar görülmekle beraber, pürüzsüz sır dokusuna sahip, ince hamurlu, porseleni andıran örnekler de mevcuttur. Ayrıca parlak sarı rengin kullanımı, Kütahya'ya ayırtıcı bir özellik yüklemiştir. Kobalt mavi, mangan (patlıcan) moru, firuze, kırmızı, yeşil kullanılan diğer renklerdir.

Fincanların diplerinde Meissen porselenlerini andıran çift çapraz kılıç, tek ya da çift daireler, usta imzası diyebileceğimiz semboller, atölye ya da marka ismi olarak nitelendirilen ibareler görülmektedir. Özellikle "sivaz" ve kısmen "ayvaz" olarak okunan Osmanlı Türkçesiyle yazılmış ibareler uzun süre tartışmalara sebep olmuştur. "Sivaz" olarak okunan kelimenin esasında "Sivas" olduğu, Ermenilerin telaffuz ettiği şekliyle yazıldığı görüşünü savunanlar; bu fincanların Kütahya tarzıyla Sivas atölyelerinde üretildiğini öne sürmüşlerdir.¹²³ "Sivaz"ın, "Ayvaz" olarak okunabildiği örnekler de vardır. Bu bir kişi ya da

---

¹¹⁹Zeynep Ögel;Ulya Soley, *Kahve Molası: Kütahya Çini ve Seramiklerinde Kahvenin Serüveni*, Suna ve İnan Kıracı Vakfı Yayınları, İstanbul 2015, s.18.

¹²⁰Yenişehirlioğlu, a.g.m., s.108.

¹²¹Yenişehirlioğlu, a.g.m., s.112.

¹²²Çintz/Chintz, Hindistan'da basma kumaşa verilen isimdir. Genellikle basılarak yapılan renkli motiflerin bulunduğu bir kumaştır.

¹²³Kürkman, a.g.e., s.229-231.

kişinin adını taşıyan atölye olabilir. 1764'teki fincancılar sözleşmesinde “Panos oğlu Ayvaz” adında birinin adı geçmekte fakat 1766'da yenilenen sözleşmede aynı kişiye rastlanmamaktadır.¹²⁴ Garo Kürkman, adı geçen bu isimlerin Kütahya atölyelerine sipariş veren İstanbullu bir tüccar olduğunu, objelerin altına firma ismi olarak kendi adını yazdığını ileri sürmektedir.¹²⁵ Kütahya fincanları, İznik'in aksine çeşitli formlarda üretilmiştir. Genellikle ağza doğru genişleyen, dışa dönük yahut düz ağızlı bu fincanların düz halka kaideli örnekleri olduğu gibi yüksek kaideli olanları da mevcuttur. Kütahya'da görülen en karakteristik fincan formları: uzun gövdeli büyük boyuttaki fincanlar, kendinden zarflı, zarfla fincanın birleşik olduğu fincanlar, ajur tekniğinde yapılarak içleri şeffaf sırla doldurulmuş fincanlar, fincanın tabağın içine oturtulduğu, “titrek”¹²⁶ olarak adlandırılan formlardır. Nadir olarak, telkari kafeslerin fincanın dibine sabitlenmiş olduğu örnekler mevcuttur. Bu kafeslerin içine konulan amber, kakule, karanfil, sakız, anason gibi çeşitli maddelerle kahveye farklı koku ve tatlar katılmıştır¹²⁷ (Resim 24).

Halk pazarına üretim yapan Çanakkale'de ise fincan üretimi Kütahya ve diğer seramik merkezlerine göre biraz daha farklıdır. Genellikle tek renk sırlı olan bu seramikler, bezemesiz ve sadedir (Resim 25).

Fincan formu üreten atölyelerden bir diğeri Tophane lülecileridir. Açık sarı lüleci çamurundan yapılan bu fincanlar, 19. yüzyılda çokça üretilmiştir. Lüleci çamuru illitik denilen, demir oksit ve potasyum oksit miktarının yüksek olduğu bir kildir.¹²⁸ Pişince rengi kırmızılaşan bu hamurla yapılan fincanlar, sırsız ancak oldukça parlaktır. Bu parlaklık astar denilen maddenin sürülmesi yahut bağa ile yapılmış aletlerle elde edilmektedir.¹²⁹ Bu fincanlarda süsleme kompozisyonunu genellikle bitkisel kaynaklı motifler, mâni içeren çeşitli yazı bordürleri, padişah tuğraları, altın yaldızla yapılmış tezyinat oluşturmakla beraber birçoğunda sanatkârın imzası mevcuttur (Resim 26).

19. yüzyılda, “eser-i İstanbul” damgalı fincanlar ile Yıldız Fabrika-i Hümâyûnu'nda üretilen porselen fincanlar Avrupa'dakine benzer üretimler yapmıştır. Genellikle üzerinde manzara resimlerinin, portrelerin yer aldığı fincanlar saray için üretilmiştir (Resim 27).

¹²⁴Kürkman, a.g.e., s.232.

¹²⁵Kürkman, a.g.e., s.239.; Lale Doğer, “İzmir Agorası Kazılarında Geç Osmanlı Dönemi ve Avrupa Seramik Buluntuları”, *Thirteenth International Congress of Turkish Art*, Hungarian National Museum, Budapest 2009, s.222.

¹²⁶Laure Soustiel, *Osmanlı Seramiklerinin Görkemi: XVI. – XIX. Yüzyıl (Suna- İnan Kıraç ve Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonlarından)*, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul 2000, s.102.

¹²⁷Nihal Bursa, a.g.m., s.280.

¹²⁸Bakla, a.g.e., s.146.

¹²⁹Bakla, a.g.e., s.147.

Sözü edilen üretim merkezlerinde, Kütahya atölyeleri ve Yıldız Çini Fabrikası haricinde, fincan özelinde seramik faaliyetleri son bulmuştur. Yıldız Çini Fabrikası, genellikle porselen türünde üretim yapmaktadır. Kütahya'da ise, 18. yüzyılın sonuna doğru gerileyen üretim, 19. yüzyılda yeniden hız kazanarak günümüze dek canlı kalabilmiştir.

4. ÇİNİLİ KÖŞK MÜZESİ

Daha sonraları Topkapı Sarayı olarak adlandırılan, Saray-ı Cedid'in bir parçası olan, Fatih Sultan Mehmet döneminde inşa edilen Çinili Köşk'ün, 1967'de müzeye dönüştürülmesiyle birlikte, burada çeşitli dönemlerden çini eserler sergilenmektedir.¹³⁰ Günümüzde ise İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ne bağlı olarak işlevini sürdürmektedir.

Müze de Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı döneminden çok çeşitli eserler görmektedir. Özellikle Osmanlı devrinin çeşitli çini-seramik merkezlerinde üretilmiş en güzel örnekleri teşhir edilmektedir. Aynı zamanda mimarisinde kullanılan çinilerle köşk, başlı başına bir çini müzesi niteliğindedir.

4.1. Tarihçe

Sarayı çevreleyen Sûr-i Sultânî'nin sınırında yer almasına karşın, Topkapı Sarayı'nın birinci avlusundan Haliç'e doğru inen yamacın üzerinde inşa edilen Çinili Köşk, 1472 tarihidir¹³¹ ve Fatih Sultan Mehmet'in Yeni Saray'ına bağlı bir birim olarak inşa edilmiştir.

Hangi amaçla yapıldığı kesin olarak bilinmeyen Çinili Köşk'ün, belgelerde, I.Mahmut döneminde yangın geçirdiği ve saray ağalarına tahsis edildiği bilgisine ulaşılmıştır.¹³² Özellikle bu dönemde yapılan onarımlarla özgün halinden uzaklaştığı birçok kaynakta yer almaktadır.

Çinili Köşk, 1881'de Dethier'in emriyle Aya İrini'de yer alan eserlerin taşınmasıyla, 1873'te Âsâr-ı Atıka Müzesi olarak açılmıştır. Kazılardan çıkan eserlerin buraya sığmaması üzerine, bugünkü Arkeoloji Müzesi inşa edilerek 1908'de Çinili Köşk tamamen boşaltılmıştır. Ancak çok geçmeden yeni müze de bulunan Türk ve İslam eserleri yeniden Çinili Köşk'e taşınarak Türk ve İslam Eserleri Müzesi adıyla açılmıştır. II. Dünya Savaşı boyunca kapalı kalan Çinili Köşk, 1942-1952 yılları arasında yapılan onarımların ardından, 1953'te İstanbul'un fethinin 500. yılı sebebiyle Fatih Müzesi haline getirilmiştir. 1967'de buranın aslına uygun olarak Türk Çini Sanatı Müzesi yapılmasına karar verilerek Topkapı Sarayı,

¹³⁰ Semavi Eyice, "Çinili Köşk", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.8, İstanbul 1993, s.338.

¹³¹ Eyice, a.g.m., s.338.

¹³² Asuman Kolsuk, *Topkapı Sarayı Müzesi Çinili Köşk Türk Çini ve Keramikleri Sektörel Rehberi*, Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara 1971, s.7.

Türk ve İslam Eserleri Müzesi ve Konya'dan getirilen eserlerle yeni bir oluşum meydana getirilmiştir.¹³³ Günümüzde aynı haliyle ziyarete açıktır.

4.2. Mimari Özellikleri

1472'de inşa edilen yapının mimarı bilinmemekle beraber, dönemin baş mimarı Atik Sinan olabileceği ihtimaline karşın, köşkün cephesinde birçok defa tekrarlanan “Ali” yazısı ve cephe süslemelerinin üslubu sebebiyle Tebrizli sanatkârların yapıda çalışmış olabileceği düşüncesi üzerinde de durulmaktadır.¹³⁴ Birçok kez onarım gören Çinili Köşk, mimarisi itibarıyla Orta Asya Türk ve Selçuklu mimarisinin etkilerini taşımaktadır.

Sarayın asıl sınırlarının dışında inşa edilen Çinili Köşk, eğimli bir arazi üzerinde olması hasebiyle, kuzey cephede iki kat, girişin bulunduğu güney cephede ise tek kat halinde yükselmektedir (Resim 28). Köşkün güney cephesinde, on dört sütundan oluşan revaklı, yüksek bir giriş mevcuttur (Resim 29a, 29b). Bu eyvanın, köşkün önündeki alanı kaplayan “Ağa Çayırı”nda, spor müsabakalarının izlendiği bir loca olarak kullanıldığı öne sürülmektedir.¹³⁵ Aynı zamanda bu giriş eyvanının Konya Sırçalı Medrese'nin eyvanıyla benzer olduğu düşünülmektedir.¹³⁶ Ulaşılan belgelerde giriş cephesinde yer alan ahşap revakın 1737'de yandığı yazmaktadır. Bugün yer alan mermer revak ise Sultan Abdülhamit döneminde eklenmiştir.¹³⁷

Çinili Köşk Türk Çini ve Keramikleri Seksiyonu Rehberi kitabında yapının planı şöyle anlatılmaktadır: “Çinili Köşkün eyvan şeklindeki portalinden asıl kata girilir: Bu kat, bir kare içerisinde haç şeklindedir. Arka cephesinde çok köşeli, çıkıntılı bir oda, ortada merkezî kubbe, iki yanda iki büyük eyvan ve dört köşesinde birer oda olup, bütün cephesi boyunca bir revak uzanmaktadır. Böylece, bu katta, bir büyük orta salon, iki büyük eyvan, beş büyük oda, bir vestibül bulunmaktadır. Odaların ve orta salonun tavanları kubbe ile eyvanların üzerleri tonozla örtülmüştür. Odalarda ikişer sıra pencereler vardır.”¹³⁸ (Resim 30a, 30b).

Çinili Köşk birçok onarım ve değişim geçirerek özgün halinden uzaklaşmıştır. 18.yüzyılda köşte bir takım değişiklikler olmuş, kuzeybatı yönündeki odaya mermer bir

---

¹³³Eyice, a.g.m., s. 339.

¹³⁴Kolsuk, a.g.e., s.5.

¹³⁵Hülya Tuncay, “Çinili Köşk”, Topkapı Sarayı Müzesi:4, İstanbul 1980, s.3.

¹³⁶Kolsuk, a.g.e., s.8.

¹³⁷Tuncay, a.g.e., s.4.

¹³⁸Kolsuk, a.g.e., s.7.

selsebil eklenmiştir. Ayna taşına tavus kuşu işlenen süslü selsebilin iki yanında kitabesi mevcuttur (Resim 31).

Köşkün çinileri Osmanlı'nın erken devirlerindeki Bursa ve Edirne üretimlerinin aksine Selçuklu etkilerine sahiptir. Lacivert, patlıcan moru ve firuze renklerinin kullanıldığı dört ya da altı köşeli veya üçgen biçimli çinilerde altın yıldızla tezyinat da görülmektedir (Resim 32). Orta salonun duvarları haricinde diğer odalar çini ile kaplıdır. Ancak onarımlar sırasında buranın da çini ile kaplı olduğu kalıntılardan anlaşılmıştır. Yapının giriş cephesi ise tamamen mozaik çini tekniğiyle yapılmış olup mangan moru, lacivert, firuze, beyaz ve sarı renkler kullanılmıştır. Yazı bordürlerinin yanı sıra bitkisel ve geometrik süslemeye de yer verilmiştir. Kitabesi sülüs hatla girift olarak Farsça yazılmıştır¹³⁹ (Resim 33).

Çinili Köşk hem içinde hem de dışında kullanılan çinilerinden dolayı "Sırça Saray" ya da "Kasr-ı Kâşi" olarak da bilinmektedir.

4.3. Çinili Köşk Müzesi Koleksiyonları

Çinili Köşk Müzesi'nde sergilenen eserlerin büyük bir kısmını İznik koleksiyonu oluşturmaktadır. Aynı zamanda Anadolu Selçukluları dönemine ait eserler, beylikler döneminden Karamanoğlu İbrahim Bey İmaretine ait mihrap (Resim 34); İznik, Kütahya ve Çanakkale üretimi çini ve seramikler yer almaktadır.

Selçuklu: Köşkün güneybatısında yer alan ilk odada; Anadolu Selçuklu devrine ait sınırsız süslemeli, figürlü seramik parçaları, lüster tekniğinde sırlı sekiz köşeli yıldız biçiminde çiniler sergilenmektedir (Resim 35a, 35b, 35c). Yine lüster tekniğinde tabak, ibrik, kâse gibi bezemeli kaplar, minai tekniğinde yapılmış çinilerin parçaları, sır altı tekniğinde sekizgen çiniler, sgraffito tekniğinde karışık renklerde sırlı tabak, kâse gibi kaplar ve figürinler görülmektedir. Ayrıca Konya Sahip Ata Camii çini mozaik süslemeli mihrabından bazı parçalar da vardır.

İznik: Müzenin büyük bir kısmında İznik'e ait çinili eserler ve seramikler teşhir edilmektedir. Haseki Hürrem Sultan Medresesi'ne ait, renkli sır tekniğindeki çini pencere alınlıkları gibi mimari parçaların yanı sıra (Resim 36); slip tekniğinde çok renkli kaplar, mavi-beyaz grubu cami kandilleri, kâseler, tabaklar, sürahiler ve hatta bordür çinileri de

---

¹³⁹Tuncay, a.g.e., s.3-4.

görülmektedir. Literatüre Milet işi olarak geçmiş erken dönemde yapılmış seramikler, Şam işi denilen çok renkli seramik kaplar, tabaklar da sergilenmektedir (Resim 37a, 37b, 37c).

Yapısal olarak bir çini müzesi kurgusuna sahip Çinili Köşk'ün kuzeybatısında yer alan, girişin solundaki üçüncü odada III. Murad dönemine ait, ayna taşında tavus kuşu figürünün yer aldığı bir selsebil yer almaktadır. Özellikle yabancı turistlerin ziyadesiyle ilgi gösterdiği selsebin ta'lik hatlı kitâbesinde 1590 yılında yaptırıldığı yazmaktadır (Bkz. Resim 31).

Çanakkale: Köşkün güneydoğusunda girişin sağındaki ikinci odada ise Çanakkale koleksiyonu sergilenmektedir. Çanakkale seramiklerinin karakteristik özelliği olan kabartmalı rozet motiflerinin bulunduğu kaplar, hayvan biçimindeki testiler, ayrıca gemi, köşk ve cami betimlerinin, hayvan figürlerinin yer aldığı tabaklar mevcuttur (Resim 38a, 38b).

Kütahya: Köşkün güneydoğusunda yer alan diğer odada, Kütahya üretimi eserler sergilenmektedir. İbrikler, gülabdanlar, kapaklı ve kapaksız kâseler ve şekerlikler, tabaklar, kulplu bardaklar ve maşrapalar sergilendiği gibi kapaklı şerbet süzgeci, limon sıkacağı, hokka gibi farklı türde seramik eserler de görülmektedir (Resim 39a, 39b). Aynı zamanda mimaride kullanılan altıgen ve sekizgen çiniler mevcuttur (Resim 39c). Sokollu Mehmet Paşa Camii'ne ait bir kandil ve serafim ya da bitkisel motiflerle bezeli kandil askı topları ayrı bir grup halinde teşhir edilmektedir (Resim 39d). Kütahya'yı Kütahya yapan bir diğer seramik grubu ise fincanlar ve zarflarıdır. Bir tabaklı fincan (kat.no.: 27), zarflı fincan (kat.no.: 28) ve fincan zarfı (kat.no.: 29) teşhirde yer almaktadır. Kütahya'da üretilen en çok seramik türü olmasına ve müzede bu gruba ait birçok obje bulunmasına karşın, teşhir edilen eser sayısı oldukça azdır.

5. KATALOG

Katalog No.: 1

Envanter No.: 41/78

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1903 yılında satın alınmıştır.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 3,8 cm, R: 6,3 cm

Durumu: Ağız kenarı ve kaidesinde kopuklar, sırda çatlaklar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza doğru genişleyen fincan, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Fincanın ağız çevresi siyah konturlu, mangan moru renginde yedi yarım daire ile çevrelenmiştir. Her bir yarım dairenin bitiş sınırından, ucu üç ayaklı çatala benzer, muhtemelen stilize bir çiçek dalı olan, üzerinde kiremit kırmızısı fırça darbeleri bulunan çizgiler gövdeye uzanmaktadır. Motiflerin serbest fırça tekniğiyle yapıldığı anlaşılmaktadır.

Resim 40: 41/78 No.lu kahve fincanı

Katalog No.: 2

Envanter No.: 41/84

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1903 yılında satın alınmıştır.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 4,4 cm, R: 7,4 cm

Durumu: Ağız kenarının bir kısmı tamirli, dibi çentiktir. Tamirli kısımdan dibe doğru bir çatlak uzanmaktadır.

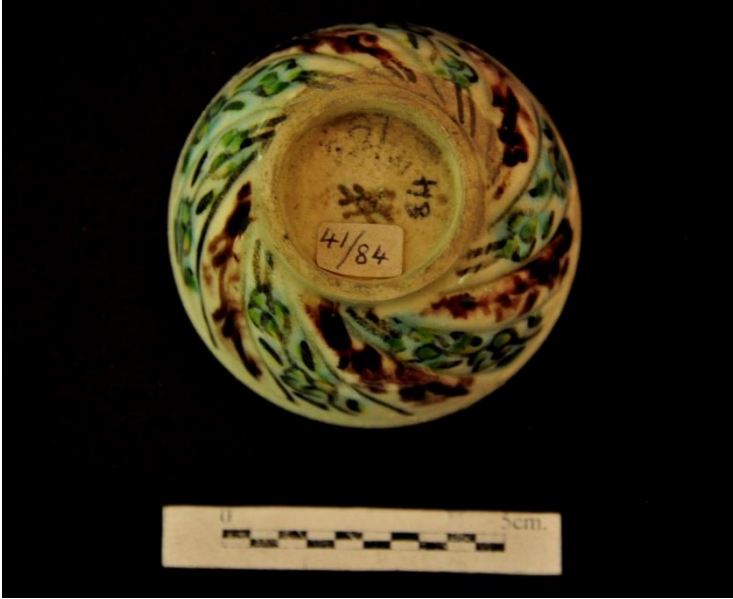
Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaideli fincan; kirli beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Gövde, diyagonal çizgilerle bölünmüştür. Patlıcan moru stilize bitkisel motifler ile yeşil, sarı ve siyahtan oluşan çiçekler ve dallar birbirini dönüşümlü olarak takip eder. İç dibinde siyah ve yeşil renkli stilize bir çiçek vardır. Dip altında ise Meissen porselenlerindeki çift çapraz kılıca benzer bir işaret yer almaktadır.

Resim 41: 41/84 No.lu kahve fincanı

Resim 41a: 41/84 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 41b: 41/84 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 3

Envanter No.: 41/86

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1910 yılında Yıldız Sarayı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 4,2 cm, R: 6,2 cm

Durumu: Ağız kenarından dibe doğru uzanan bir çatlak bulunmaktadır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş burma gövdeli, alçak kaideli fincan; kirli beyaz hamurlu, şeffaf sırlıdır. Ağız kısmı düz, gövdesi kabartma olarak yapılmış diyagonal çizgilerle hareketlendirilmiştir. Süslemesi yoktur. Dip altında Osmanlıca "sivaz" ya da "ayvaz" olarak okunabilen bir yazı vardır.

Resim 42: 41/86 No.lu kahve fincanı.

Resim 42a: 41/86 No.lu kahve fincanı, alt görünüşü.

Katalog No.: 4

Envanter No.: 41/87

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1910 yılında Yıldız Sarayı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 4,4 cm, R: 6,8 cm

Durumu: Ağız kenarında kopuklar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı fincan, geniş ve kabartma gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. İçte ve dışta ağız kenarı, koyu mavi çizgilerle sınırlandırılarak içi kiremit kırmızı ve siyah renkte yaprak motiflerinin sıralandığı bordürle çevrilidir. Gövdesi kabartmalı iri yuvarlak yaprak dilimleriyle süslenmiş, mavi bir çemberle gövde sonlandırılmıştır. İç dibinde, merkezde, bir karenin içine yerleştirilen çiçek ile karenin dış kenarlarına ve köşelerine eklenen yaprak ve üç yapraklı çiçeklerle oluşturulmuş bir süsleme mevcuttur. Dış dibinde ise iç içe geçmiş iki çember bulunmaktadır.

Resim 43: 41/87 No.lu kahve fincanı.

Resim 43a: 41/87 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 43b: 41/87 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 5

Envanter No.: 41/89

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1910 yılında Yıldız Sarayı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 4,4 cm, R: 6,5 cm

Durumu: Ağız çentiktir, ağız kenarından dibe doğru uzanan bir çatlağı vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı olup, şeffaf sır altına mavi ve tonlarıyla bezemelidir. Dışta ağız kenarını, mavi taramalı bir bordür dolaşmaktadır. Gövde yüzeyinde iri bir damlayı anımsatan stilize motifler, şâhî benek motifleriyle bir arada kullanılmıştır. Gövdeyle kaidenin birleştiği yerde, birbiriyle bitişik üçgen dizisi yer alır. İçte bir çiçek dalı yer almaktadır. Dip altında, Osmanlıca "sivaz" veya "ayvaz" olarak okunan bir yazı vardır.

Resim 44: 41/89 No.lu kahve fincanı.

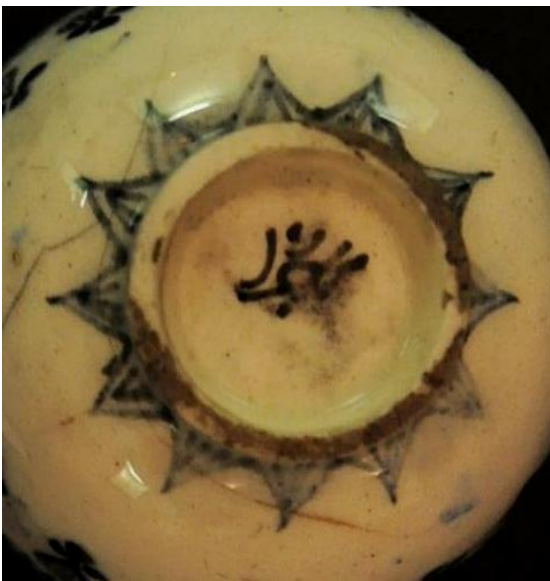

Resim 44a: 41/89 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 44b: 41/89 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Resim 44c: 41/89 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsünden detay.

Katalog No.: 6

Envanter No.: 41/92

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1935 yılındaki Ayasofya Avlusu Hafriyatı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

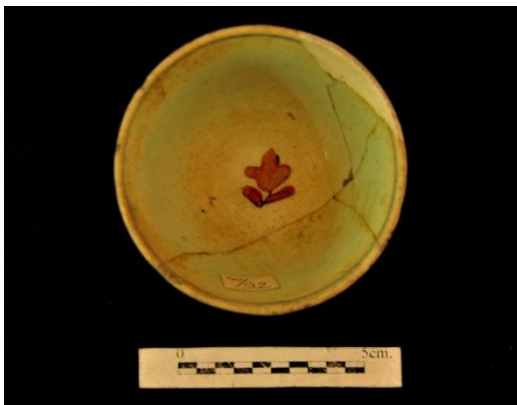
Ölçüleri: h: 4,2 cm, R: 7,1 cm

Durumu: Gövdesi çatlak, ağız kenarı çentik ve alçı tamirlidir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaideli fincan; kirli beyaz hamurlu, şeffaf sır altına bezemelidir. İçte ve dışta ağız kenarını soluk mavi çizgisel bir bordür çevrelemektedir. Fincanın dışını, sapları siyah; mavi, kiremit kırmızısı, yeşil, siyah, sarı renkli muhtemelen çiçek dalı olan stilize motifler süslemektedir. Bu motiflerin içleri balık pulu ile doldurulmuştur. Aralarında ve iç dibinde ise kiremit kırmızısı stilize çiçekler bulunmaktadır.

Resim 45: 41/92 No.lu kahve fincanı.

Resim 45a: 41/92 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 7

Envanter No.: 41/356

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.05.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 4,5 cm, R: 8 cm

Durumu: Kenarları yer yer çentiklidir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına yeşil, sarı ve mavi renklerle bezemelidir. Gövde, beşgenlerle altı bölüme ayrılmış, içlerine taramalı yaprak motifleri yerleştirilmiştir. Bu yaprakların içlerini de üç yapraklı birer çiçek dalı süsler. Ağız kısmını içte ve dışta yer yer çiçeklerin bulunduğu, çizgisel üslupta yapraklı bordür dolaşmaktadır. İç dibinde bir çiçek dalı yer almaktadır. Tüm motifler siyah konturludur.

Resim 46: 41/356 No.lu kahve fincanı.

Resim 46a: 41/356 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 8

Envanter No.: 41/373

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: Satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 5,3 cm, R: 7,2 cm

Durumu: Kaidesi çentiklidir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, yüksek kaideli fincan; beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Fincanın dış ağız kenarı, beyaz zemin üzerine iki açık mavi çizgi arasında kobalt mavi sarmaşık yaprak bordürü ile çevrelenmiştir. Gövde kiremit kırmızı renkte olup bezemesizdir. Kaide ile gövde arasında kalan kısmı zencerek süslemektedir. Fincanın içi, ağız kenarında ve dibinde iç içe geçmiş kobalt mavi halkalarla hareketlendirilmiştir. İç dibindeki halkanın içerisine ise kobalt mavi renkte altı yapraklı bir çiçek motifi yerleştirilmiştir.

Resim 47: 41/373 No.lu kahve fincanı. Resim 47a: 41/373 No.lu kahve fincanı,iç görüntüsü.

Katalog No.: 9

Envanter No.: 41/377

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.05.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h:4,5 cm, R: 7 cm

Durumu: Gövdesinde yer yer çentikler mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen fincan, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına kobalt mavi, kırmızı, sarı, yeşil renklerde bezemelidir. Gövde sekiz bölüme ayrılmış ve dönüşümlü olarak şâhî benek ve kelebeğe benzeyen motiflerle bezenmiştir. Şâhî beneklerin altında, üç yapraklı çiçek motifleri yer almaktadır. İçte ağız kısmı kobalt mavi bordürlüdür. İç dibinde çift kobalt mavi halkanın ortasında sarı ve kırmızı çiçeklerin yer aldığı bir süsleme yer alır. Dış dipte ise iç içe geçmiş iki kobalt mavi halka bulunmaktadır.

Resim 48: 41/377 No.lu kahve fincanı.

Resim 48a: 41/377 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 48b: 41/377 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 10

Envanter No.: 41/388

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 4,4 cm, R: 7,4 cm

Durumu: Kaidesi çentikli, sıırı yer yer çatlak ve bozuktur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza doğru genişleyen fincan, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sırlıdır. Üzerinde herhangi bir bezeme bulunmamaktadır.

Resim 49: 41/388 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 11

Envanter No.: 41/390

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müzeeye Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 4,2 cm, R: 6,6 cm

Durumu: Ağız kenarından dibe uzanan bir çatlak mevcuttur. Sır bozuk ve dökülmüştür.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, kabartma yivli gövdeli, alçak kaideli fincan; beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sırlıdır. Herhangi bir bezemesi bulunmamaktadır.

Resim 50: 41/390 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 12

Envanter No.: 41/399

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 4,7 cm, R: 8 cm

Durumu: Kaidesinde ve ağzında kopuklar bulunur. Ağızdan kaideye kadar inen derin bir çatlak vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, kabartma yivli ve ajurlu gövdeli fincan, alçak kaidelidir. Sert beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Dışta ağız kısmında, haça benzer dört kollu motifler ajur tekniğiyle yapılmıştır. Ajurların içi şeffaf sırla doldurulmuştur. Ajurlu bordür ve kaide arasında kalan gövde yivlidir. Fincanın içi, İsa peygamberi temsilen stilize üç balık (ichthys) ve Serafim yahut Kerubim olduğu sanılan dört melek figürü ile bezenmiştir. Figürler siyah konturlu olup, firuze, sarı ve kiremit kırmızı renkleri kullanılmıştır.

Resim 51: 41/399 No.lu kahve fincanı.

Resim 51a: 41/399 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 51b: 41/399 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 13

Envanter No.: 41/400

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 4,4 cm, R: 7,4 cm

Durumu: Sır bozuktur, çatlaklar mevcuttur. Ağız kenarı çentiklidir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, gövdeden ağza genişleyen fincan, alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu, krem rengi astarlı, şeffaf sır altına kobalt mavi renk ile bezemelidir. Ağız kısmı içte ve dışta çizgi halindeki bordürle çevrilidir. Gövdede bulunan üç adet madalyon stilize çiçek motifleriyle doldurulmuştur. İç dibinde mavi halka içerisine yerleştirilmiş çiçek motifi vardır. Dış dibinde ise Meissen porselenlerinde görülen çift çapraz kılıca benzer bir sembol görülmektedir.

Resim 52: 41/400 No.lu kahve fincanı.

Resim 52a: 41/400 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 52b: 41/400 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 14

Envanter No.: 41/416

Adı: Tabak (Fincan Tabağı)

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 3 cm, R: 13, 5 cm

Durumu: Ağız kenarında kopuk mevcuttur ve ağızdan gövdeye kadar derin bir çatlak vardır. Sır yüzeyi çentiklidir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: İnce, küçük halka dipli yayvan tabak; beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına yeşil, kırmızı, sarı, mavi renkler kullanılarak bezenmiştir. Ağız çevresi yapraklı bir bordürle çevrelenen tabağın içi, on bir adet testere dişli yaprakla bezenmiştir. Dönüşümlü olarak mavi ve kırmızıyla renklendirilmiş yaprakların içleri de küçük çiçeklerle doldurulmuştur. Tabağın arkasında Osmanlıca “sivaz” veya “ayvaz” olarak okunan yazı yer almaktadır.

Resim 53: 41/416 No.lu fincan tabağı.

Resim 53a: 41/416 No.lu kahve fincanı tabağı, alt görüntüsü.

Resim 53b: 41/416 No.lu kahve fincanı tabağı, alt görüntüsü detay.

Katalog No.: 15

Envanter No.: 41/421

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 3,5 cm, R: 6 cm

Durumu: Ağız kenarı ve dibi alçı ile onarılmıştır. Ağız kenarından dibe doğru uzanan çatlaklar vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen fincan, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Gövde siyah konturlarla beş bölüme ayrılmıştır. Her bir bölümün içi yeşil yapraklı mangan moru çiçek buketleriyle doldurulmuştur. İç dibinde aynı renklerle stilize bir motif yer alır. Tüm motifler siyah konturludur.

Resim 54: 41/421 No.lu kahve fincanı. Resim 54a: 41/421 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 16

Envanter No.: 41/424

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 3,8 cm, R: 6,2 cm

Durumu: Sırda çatlaklar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaideli fincan; kirli beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Ağız kısmında, gövdeye doğru çıkıntılı mangan moru bir bordür yer almaktadır. Bu kısım, bordürden sarkarak sıralanan sarı tanelerle sınırlanmaktadır. Gövdenin üç tarafında yeşil renkli bahar dallarıyla birlikte, sarı ve mangan moru çiçek motifleri yer almaktadır. İç dibinde iç içe geçmiş kobalt mavi renkte iki halkanın ortasına yerleştirilmiş yeşil yapraklı, mangan moru çiçek motifi yer almaktadır.

Resim 55: 41/424 No.lu kahve fincanı. Resim 55a: 41/424 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 17

Envanter No.: 41/430

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

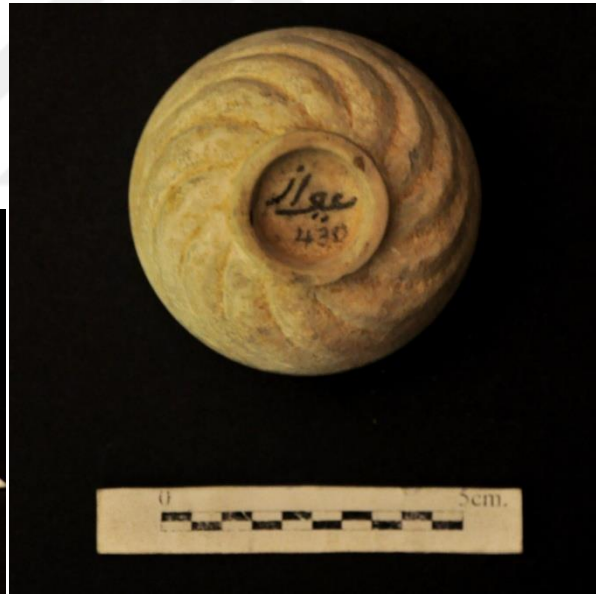
Müzeeye Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 4,1 cm, R: 5,8 cm

Durumu: Ağız kenarında kopuklar mevcuttur. Sır yer yer dökülmüştür.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş burma gövdeli, alçak kaidelidir. Bej hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sırlıdır. Bezemesi yoktur. Dış dibinde Osmanlıca "sivaz" veya "ayvaz" olarak okunan yazı görülmektedir.

Resim 56: 41/430 No.lu kahve fincanı. Resim 56a: 41/430 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 18

Envanter No.: 41/433

Adı: Fincan

Dönem: 18.yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 3,8 cm, R: 6,7 cm

Durumu: Ağız kısmında, içinde ve kaidesinde sır bozuk ve yer yer dökülmüştür.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen fincan, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Açık mavi renkteki gövdede, zemin beş bölüme ayrılarak, bu bölümler koyu mavi çiçek dalıyla bezenmiştir. Ağız çevresini düz bir bordür çevrelemektedir. İç kısmında merkezde stilize edilmiş bir motif yer almaktadır. Dış dibinde yer alan siyah renkte üç adet fırça darbesi; stilize bir motif, atölye sembolü ya da usta imzası olabilir.

Resim 57: 41/433 No.lu kahve fincanı.

Resim 57a: 41/433 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 57b: 41/433 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 19

Envanter No.: 41/435

Adı: Fincan

Dönem: 18. Yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 4,2 cm, R: 6,8 cm

Durumu: Büyük bir bölümü alçı ile onarılarak tamamlanmıştır. Sır, mat ve bozuktur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Ağız kısmı, dönüşümlü olarak sarı ve mavi beneklerin oluşturduğu süslemelerin arasına yerleştirilen, kırmızı taneli salkımlarla/çiçeklerle bezenmiştir. Bu taneli çiçek motifleri, aynı hizada olmak üzere gövdede yer alan halkaların altında da tekrarlanmaktadır. Gövdede ise, sarı ve mavi halkaların oluşturduğu sırada, halkalardan kaideye uzanan dallar siyah, kırmızı, yeşil ve mavi renklerin kullanıldığı stilize yaprak ve çiçek motifleriyle sonlanmaktadır.

Resim 58: 41/435 No.lu kahve fincanı.

Resim 58a: 41/435 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 20

Envanter No.: 41/437

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 4,3 cm, R: 6,2 cm

Durumu: Ağız çevresinde çatlaklar ve kopuklar mevcuttur. Sırlı yüzey çok fazla bozulmuştur.

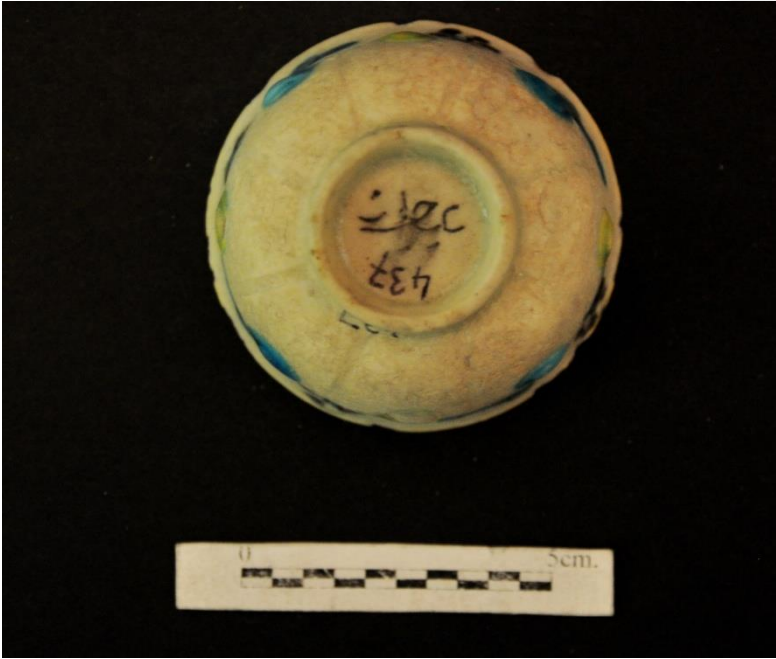
Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, geniş ve kabartma gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Dışta ağız kısmı siyah konturlu, firuze ve mangan moru renkli, çiçekli dal ve yapraklarla süslüdür. Gövde kabartmalı yivlerle sekiz bölüme ayrılarak, her bölüme dönüşümlü olarak firuze ve yeşil renkte kabartmalı benekler yapılmıştır. İnce ağız çevresi sarı renkle belirtilmiştir. İç kısımda, merkezde siyah konturlu firuze renkte bir lale motifi yer almaktadır. Dip kısmında ise "ayvaz" olarak okunan yazı bulunmaktadır.

Resim 59: 41/437 No.lu kahve fincanı.

Resim 59a: 41/437 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 59b: 41/437 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 21

Envanter No.: 41/440

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 5cm, R: 6,5 cm

Durumu: Noksan ve tamirlidir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen fincan, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına yeşil, kırmızı, eflatun, mor, mavi renklerle bezemelidir. Ağız kısmı, mavi iki çizgi arasına yerleştirilmiş siyah kafes bordürlüdür. İnce ağız çevresi siyah konturla çevrilidir. Gövdede, iki yeşil kıvrık yaprağın arasına yerleştirilmiş, stilize bitkisel bir motif yer almaktadır. Yapraklar neredeyse hayvansal diyebileceğimiz bir üslupta kıvrımlıdır. Motifler kaideye doğru mavi bir çizgiyle sınırlandırılmıştır. İç kısmında, merkezde ise yapraklarla desteklenmiş lale motifi yer almaktadır.

Resim 60: 41/440 No.lu kahve fincanı. Resim 60a: 41/440 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 22

Envanter No.: 41/988

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

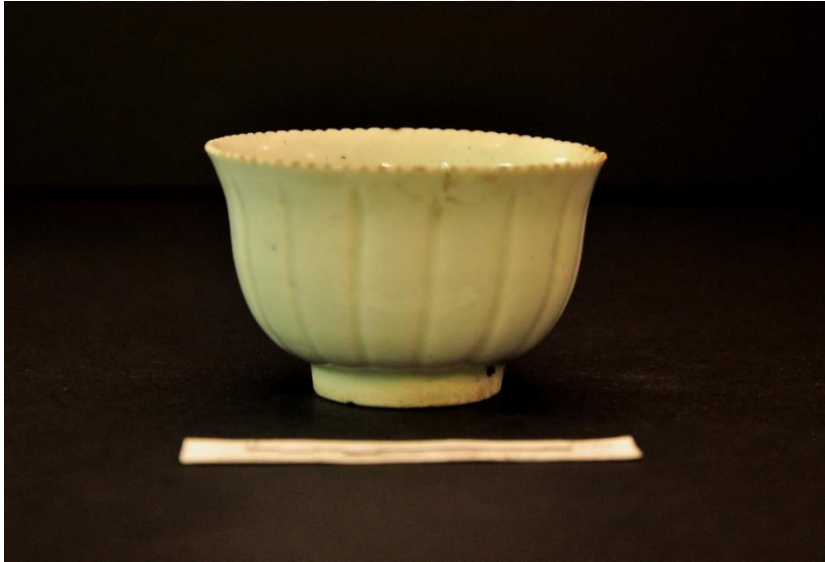
Müze Geliş Şekli: Çinili Köşk'te bulunmuştur.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 4,4 cm, R: 7 cm

Durumu: Ağız ve kaidede çentikler mevcuttur. Ağız kenarında sır çatlaktır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, geniş ve yivli gövdeli fincan alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sırlıdır. Ağız kenarı kertikli, içi yivli, dışı dilimli olarak yapılmıştır. Bezemesi yoktur.

Resim 61: 41/988 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 23

Envanter No.: 2002/25

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: Sultanahmet Cezaevi Kazısı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 4 cm, R: 6,9 cm

Durumu: Kırık iki parça halinde olup onarılmıştır. Özellikle içte sır yüzeyi bozuktur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaideli fincan; beyaz hamurlu, şeffaf sır altına bezemelidir. Dış yüzey zemini, yeşilimsi bir sarı ve kahverengiyle boyanmış olmakla beraber bunun kimyasal bir değişim olması da muhtemeldir. İç kısmında merkezde bir halka içerisinde stilize mavi bir çiçek bulunmaktadır. Ağız çevresi yine mavi renkte atlamalı olarak yerleştirilmiş kafes ve bitkisel bezemeli kalın bir bordürle çevrilidir.

Resim 62: Resim 2002/25 No.lu kahve fincanı. Resim 62a: Resim 2002/25 No.lu kahve fincanı iç görüntüsü.

Katalog No.: 24

Envanter No.: 41/80

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

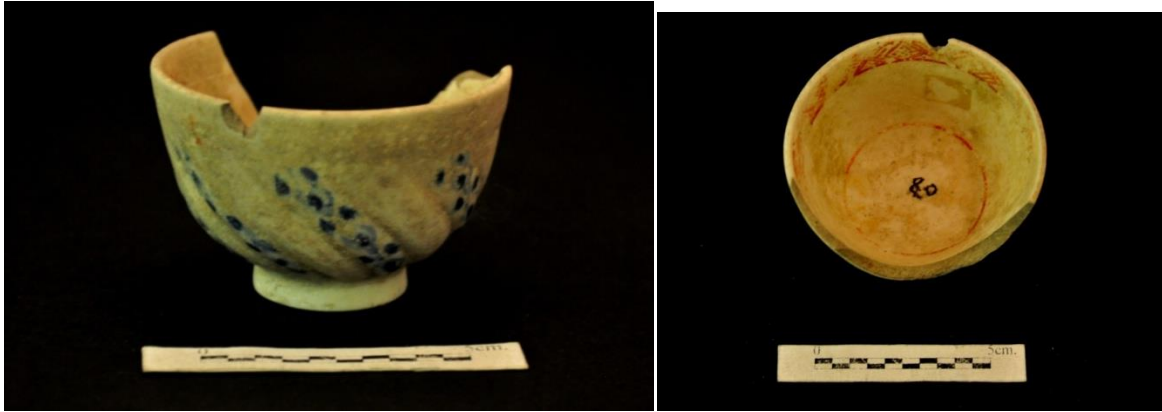
Müze Geliş Şekli: Çinili Köşk'te bulunmuştur.

Müzedeki Yeri: Bodrum kat deposu

Ölçüleri: h: 4,6 cm, R: 7 cm

Durumu: Ağız kenarının ve gövdesinin bir kısmı kırık ve eksiktir. Sır büyük ölçüde bozulmuş ve dökülmüştür.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş burma gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezenmiştir. Fincanın gövdesi kabartmalı olarak yapılmış diyagonal çizgilerle bölünmüş, kobalt mavi renkteki çiçek motifleri ile atlamalı olarak süslenmiştir. İçte ağız kısmını kırmızı renkli baklava motiflerinin olduğu bir bordür çevirmektedir. Dip altında Osmanlıca "sivaz/ayvaz" yazısı bulunmaktadır.

Resim 63: 41/80 No.lu kahve fincanı.

Resim 63a: 41/80 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 25

Envanter No.: 41/358

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.05.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,5 cm, R: 8 cm

Durumu: Ağız ve kaidesinde yer yer ufak kopukluklar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı fincan, şeffaf sır altına bezemelidir. Müze envanterinde; yuvarlak ve baklava biçimli rozetlerden, bitkisel motiflerden oluşan bir süsleme programı olduğu yazmasına karşın, denizcilikle ilgili birtakım işaretlerle bezenmiş olduğunu görmekteyiz. Gövdede beyaz zemin üzerine kobalt mavi ve kırmızı renkler ile gemici çapası, gemi dümeni ve yelkene benzeyen motifler kırmızı yapraklarla birlikte süsleme kompozisyonunu oluşturmaktadır. Gemici çapalarının uçları kırmızı konturlu sarı renkli çiçeklerle gövdenin altına dek uzatılmıştır. Ağız kısmını içte ve dışta; köşeli ve çizgisel bir üslupla, aralarına kırmızı benekler konularak yapılmış, kobalt mavi dalgalı bordür çevrelemektedir. Süsleme kaidede mavi bir halka ile sonlanmaktadır. İç dibinde, merkezde mavi bir halka içerisinde kırmızı ve kobalt mavi renklerle yapılmış gemi dümeni yer almaktadır.

Resim 64: 41/358 No.lu kahve fincanı.

Resim 64a: 41/358 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 64b: 41/358 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 26

Envanter No.: 41/362

Adı: Fincan (Çok Renkli)

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,9 cm, R: 6,3 cm

Durumu: Dip kısmında ve ağız kenarında kopuklar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, kabartma gövdeli, alçak kaidelidir. İnce sert beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Dış ağız kenarı, gövdenin yarısına kadar kabartmalı olarak üçgen dilimlere ayrılarak içleri bitkisel motiflerle bezenmiştir. Üçgen dilimlerin içleri; üstte yeşil yapraklı sarı papatyalar, altta ise çizgisel üslupta yapılmış güneş motifleriyle bezelidir. Tüm bezeme kuşağında gelişigüzel yapılmış kırmızı benekler vardır. İç ağız kısmını, stilize yaprak ve çiçeklerin oluşturduğu ince bir bordür dolaşmaktadır. Merkezde ise, kobalt mavi bir daire içerisinde, yeşil yapraklı sarı renkte bir lale motifi ile dört kırmızı benek yer almaktadır.

Resim 65: 41/362 No.lu kahve fincanı. Resim 65a: 41/362 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 27

Envanter No.: 41/365

Adı: Fincan ve Fincan Tabağı

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.05.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Kütahya Teşhiri, V.8

Ölçüleri: Fincan h: 6,5 cm, R: 7 cm, Tabak h: 3 cm, R: 12 cm

Durumu: Bazı yerlerinde çentikler vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Fincan: Oyuklu tabak içine oturan fincan, dışa dönük ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, yüksek kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı şeffaf sır altına bezemelidir. Ağız çevresini dışta, iki mavi çizgi arasına yerleştirmiş yeşil, sarı ve kırmızı renklerde bahar dallarını andıran stilize yaprak motifli bir bordür dolaşmaktadır. Gövdede ise kenarları testere dişli büyük yaprakların içerisine yerleştirilmiş altı yapraklı çiçek motifleri ile yeşil yapraklı sarı çiçek dalları dönüşümlü olarak birbirini takip etmektedir. Büyük yaprakların içleri ile çiçekler kırmızı ve sarı renkte dönüşümlü olarak boyanmıştır. Gövde kaidenin başladığı yerde mavi renkte ince bir bordürle sınırlandırılmıştır.

Tabak: Fincan terminolojisinde "titrek" adı verilen bu türde, fincanın içine oturması için tabağın ortası çukur yapılmıştır. Yüksek halka dipli tabağın iç kısmı, topraktan çıkma izlenimi veren stilize çiçeklerle bezelidir. Süslemede sarı, kırmızı, mavi ve yeşilin hâkim olduğu tabağın ağız kısmında yaprak ve taramalı çizgilerin oluşturduğu bir bordür bulunmaktadır.

Resim 66: 41/365 No.lu kahve fincanı ve tabağı.

Resim 66a: 41/365 No.lu kahve fincanı.

Resim 66b: 41/365 No.lu kahve fincanı tabağı.

Katalog No.: 28

Envanter No.: 41/369

Adı: Zarflı Fincan (Mavi-Beyaz)

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Kütahya Teşhiri, V.8

Ölçüleri: h: 5 cm, R: 6,3 cm

Durumu: Ağız kenarı ve dibinde çentikler mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Kendinden zarflı ve ajurlu fincan; dışa dönük ağızlı, kabartma gövdeli, alçak kaidelidir. Sert beyaz hamurlu, beyaz astarlı olup, şeffaf sır altına mavinin tonları kullanılarak bezenmiştir. Gövde, ortasından başlayarak kaideye inen ajurlarla dilimlere ayrılmıştır. Bu dilimlerin üstlerinde kabartma yuvarlaklar yer almakta ve içleri taramalı stilize bir motifle süslenmiştir. Geniş ağız kenarı ile ajurlu dilimleri; gövdeyi dolaşan, dalgalı, mavi bir bordür ayırmaktadır. Geniş ağız çevresi haç biçiminde ajurludur. Ajurlu kısımlar şeffaf sır ile doldurulmuş, birbirlerinden ters yöne açılarla oluşturulan taramalı çizgilerle üçgen dilimlere ayrılmıştır. İçte ağız kenarını sarmaşık yapraklardan oluşan bir bordür dolanmaktadır. Merkezde ise stilize edilmiş çiçek buketi yer almaktadır.

Resim 67: 41/369 No.lu zarflı kahve fincanı.

Resim 67a: 41/369 No.lu zarflı kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 67b: 41/369 No.lu zarflı kahve fincanı.

Resim 67c: 41/369 No.lu zarflı kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 29

Envanter No.: 41/370

Adı: Fincan Zarfı

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Kütahya Teşhiri, V.8

Ölçüleri: h: 4,5 cm, R: 6,3 cm

Durumu: Ağız kenarı ve kaidesi kopuklu, sırında çatlak vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza doğru genişleyen fincan zarfı, alçak kaidelidir. Sert beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Gövdede üç adet ajurlu madalyon bulunmaktadır. Ajurlu kısımların çevresi; siyah konturlu, kırmızı benekli, yeşil dalgalı çizgilerle çevrelenerek yaprak görüntüsü verilmiştir. Ajurlu madalyonların arasına ise sarı, kırmızı, siyah ve yeşil renklerinin hâkim olduğu stilize meyve ya da bitki motifleri yerleştirilmiştir. Gövdeyi, ağız kenarında ve kaidede ince mavi çizgiler sınırlamaktadır. Dip altında yer alan yıldız benzer şekil atölye sembolü yahut usta imzası olabilir.

Resim 68: 41/370 No.lu fincan zarfı.

Resim 68a: 41/370 No.lu fincan zarfı.

Resim 68b: 41/370 No.lu fincan zarfı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 30

Envanter No.: 41/379

Adı: Fincan Tabağı

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h:2,5 cm, R: 14 cm

Durumu: Kenarlarında önemsiz çentikler görülmektedir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Halka kaideli, yayvan tabak; beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Yüzey, testere dişli dört yaprak ile bölünmüştür. Yapraklar atlamalı olarak; sarı ve mangan moru ile boyanarak, içleri yapraklarla, kırmızı çiçeklerle doldurulmuştur. Testere dişli yaprakların araları, içleri taranmış stilize ve kenarlarından kırmızı çiçeklerin çıktığı, testere dişli yeşil yapraklarla bezelidir. Kompozisyon, merkezde ve ağız kenarında mavi renkte halkalarla son bulmaktadır. Ağız kenarına sarı, mavi ve kırmızı renkli yarım çiçekler yerleştirilmiştir. Bu görünüm kompozisyonun sonsuza kadar devam ettiği izlenimini uyandırmaktadır.

Resim 69: 41/379 No.lu kahve fincanı tabağı.

Katalog No.: 31

Envanter No.: 41/381

Adı: Fincan ve Fincan Tabağı

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: 21.05.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

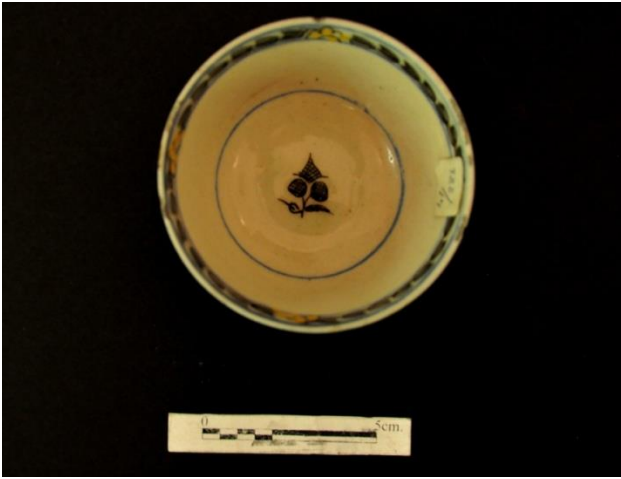
Ölçüleri: Fincan h: 5 cm, R: 8 cm, Tabak h: 2,5 cm, R: 13 cm

Durumu: Fincanda ve tabakta yer yer çentikler mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Fincan: Düz ağızlı, geniş gövdeli fincan, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Sarı ve siyah rengin hâkim olduğu fincan ve tabakta süsleme kompozisyonu aynıdır. Yüzey; iri çizilmiş beşgenlerle altı parçaya ayrılarak, içleri yaprak biçimindeki madalyonlarla süslenmiştir. Yaprak madalyonların içleri, balık pulu motifleriyle dolgularak, bir kökten çıkan üçlü çiçek demeti eklenmiştir. Fincanın iç ve dış ağız kenarını, iki mavi halka arasına yerleştirilmiş, siyah stilize yapraklar ve yarımşar sarı çiçeklerle oluşturulmuş bir bordür çevrelemektedir. Motifler, mavi renkte bir çizgi ile sonlanmaktadır. Fincanın iç kısmında, merkezde; mavi bir halka içerisine yerleştirilmiş, çizgisel üslupta yapılmış, içi çapraz taramalı siyah bir çiçek dalı yer almaktadır. Tabak: Halka dipli, yayvan tabak beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Fincanda yer alan süsleme kompozisyonu tekrarlanmıştır. Tabak yüzeyi, altı adet beşgen madalyonla bezenerek, ağız çevresi bordürlenmiştir.

Resim 70: 41/381 No.lu kahve fincanı.

Resim 70a: 41/381 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 70b: 41/381 No.lu kahve fincanı tabağı.

Katalog No.: 32

Envanter No.: 41/382

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.05.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,5 cm, R: 6,5 cm

Durumu: Ağız çevresinde yer yer kopuklar ve çentikler mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, geniş gövdeli fincan, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı fincan; şeffaf sır altına mavi, sarı, kırmızı, yeşil ve mor renkleri kullanılarak bezenmiştir. Motifler siyah konturludur. Ağız kenarında, atlamalı olarak balık pulu motifinin kullanıldığı bir bordür vardır. Gövdede yer alan yarım dairelerin içleri, stilize bitkisel ve balık pulu motifleriyle doldurulmuştur. Sekiz adet dikey yeşil çizginin ayırdığı gövdede, stilize edilmiş nara benzeyen bitkisel motifler yer almaktadır. İçleri siyah çizgilerle taranan ve kırmızı benekler eklenen bu motifler, yaprak madalyonları da andırmaktadır. Süsleme, kaidede yer alan iki adet mavi çizgi ile sonlandırılmıştır. Fincanın içinde ağız kısmında dıştaki bordür aynı şekilde tekrarlanmaktadır. Merkezde ise çift mavi halka içine yerleştirilmiş, kobalt mavi bir çiçekten çıkan sarı, yeşil ve kırmızı renklerde yapraklarla oluşturulmuş çarkıfelek yer almaktadır.

Resim 71: 41/382 No.lu kahve fincanı.

Resim 71a: 41/381 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 33

Envanter No.: 41/383

Adı: Fincan ve Tabak

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: Fincan h: 4,5 cm, R: 7 cm, Tabak: h: 2,5 cm, R: 12 cm

Durumu: Ağız kenarı ve kaidede çentikler vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Fincan: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaideli fincan; beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına sarı, kırmızı, yeşil, siyah, mavi renklerle bezemelidir. Konturlar siyah renktedir. Fincanın dış ağız kısmında yaprak ve beneklerle yapılmış bir bordür yer almaktadır. Gövdede ise yan yana sıralanan beşgenler içleri kafes taramalı ve benekli olmak üzere, atlamalı olarak yerleştirilmiştir. Gövdedeki süslemenin kenarlarında benek ve yaprak dizileri yer alır. İçte, merkez, kobalt mavi bir çiçek motifi; yüzey ise beşgen ve dörtgenlerin oluşturduğu geometrik bir kompozisyonla bezenmiştir. Ağız çevresinde, stilize motiflerden oluşan bir bordür yer almaktadır.

Tabak: Halka dipli, yayvan tabak; beyaz astarlı, şeffaf sır altına sarı, kırmızı, yeşil, siyah, mavi renklerle bezemelidir. Tabak yüzeyini, içleri kafes taramalı ve benekli beşgen madalyon dizisi süslemektedir. Ağız çevresini kırmızı renkli bir bordür dolaşmaktadır. Fincanda yer alan süsleme kompozisyonu tekrarlanmıştır.

Resim 72: 41/383 No.lu kahve fincanı.

Resim 72a: 41/383 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 72b: 41/383 No.lu kahve fincanı tabağı.

Resim 72c: 41/383 No.lu kahve fincanı ve tabağı.

Katalog No.: 34

Envanter No.: 41/393

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.05.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,3 cm, R: 6,5 cm

Durumu: Ağız çevresi çentikli ve kopukludur. Sırda şahtar mevcuttur.

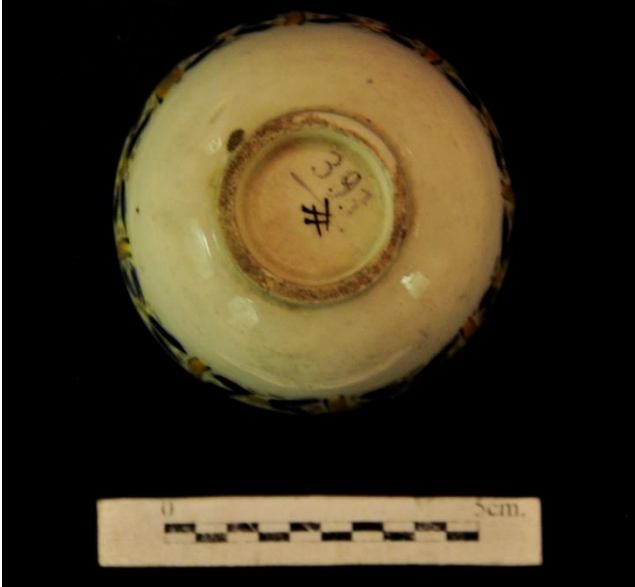
Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına sarı, siyah ve kobalt mavi renklerle bezemelidir. Dış yüzeyinde, ağız kenarındaki geniş enli kuşakta, sarı ve kobalt mavi renklerde dört yapraklı büyük çiçek motifleri, aralarında düzensiz olarak yapılmış sarı renkteki dikey çizgilerle yüzey boyunca sıralanmaktadır. Çiçek yapraklarının aralarında, siyah noktalar mevcuttur. Fincanın iç dibini, aynı renkler kullanılarak yapılmış stilize bir çiçek dalı süslemektedir. Dış dibinde ise Meissen taklidi çift çapraz kılıç vardır.

Resim 73: 41/393 No.lu kahve fincanı.

Resim 73a: 41/393 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 73b: 41/393 No.lu kahve fincanı alt görüntüsü.

Katalog No.: 35

Envanter No.: 41/401

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 7 cm, R: 7,5 cm

Durumu: Ağız çevresinde çentikler ve kopuklar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, uzun gövdeli, yüksek kaideli fincan; beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına kiremit kırmızı, sarı, mavi, yeşil renklerle bezemelidir. Fincanın dış yüzeyi, gövdede dört adet testere dişli yapraklarla bezenmiştir. Atlamalı olarak sarı ve mor renkte boyanan yaprakların ortasına, beş yapraklı birer çiçek dalı yerleştirilmiştir. Aralarında kırmızı benekler ve yeşil yapraklar bulunan süsleme, kaideye yakın mavi bir halka ile sonlanmaktadır. Ağız kenarında ise, sarı ve yeşil yapraklar ile kırmızı beneklerin oluşturduğu bir bordür yer almaktadır.

Resim 74: 41/401 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 36

Envanter No.: 41/402

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 5,5cm, R: 9 cm

Durumu: Ağız kenarında ve kaidesinde ufak kopukluklar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Sert beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına kırmızı, sarı, mavi, yeşil renklerle bezemelidir. Motiflerde siyah kontur kullanılmıştır. Dış yüzeyinde beş adet kazıma çapraz taramalı yuvarlak madalyon yer almaktadır. Madalyonların orta kısımlarında yer alan, alt alta kıvrım oluşturacak şekilde sıralanan kırmızı benekler, motife taneli bir meyve görünümü kazandırmaktadır. Muhtemelen bu bir nardır. Madalyonların araları yüzeyde boşluk kalmayacak şekilde kırmızı benekler ile sarı, mavi ve yeşil renklerde yaprak ve çiçek motifleri ile doldurulmuştur. Aynı motifler iç ve dışta ağız kenarındaki bordürlerde de "S" biçimli bir dal üzerinde tekrar etmektedir. Motifler dış yüzeyde kaidede yer alan iç içe yapılmış mavi çizgilerle sonlandırılmıştır. İçte merkezde çift halka içerisine yerleştirilmiş bir çiçek dalı yer almaktadır.

Resim 75: 41/402 No.lu kahve fincanı.

Resim 75a: 41/402 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 75b: 41/402 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 37

Envanter No.: 41/403

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.10.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 7 cm, R: 7,5 cm

Durumu: Kaidesinde çentikler vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, uzun gövdeli, yüksek kaideli fincan; beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına sarı, kırmızı, yeşil ve mavi renklerle bezemelidir. Motifler siyah konturludur. Dış yüzeyini, içleri kırmızı balık pulu desenli, iki sıra halinde beş adet yaprak süslemektedir. Sivri uçları birbirine değecek şekilde yerleştirilen bu motif, müze envanterinde ve bazı kaynaklarda kum saati olarak geçse de yaprak motifi olduğunu açıkça görmekteyiz. Motiflerin araları aynı renk ve bezeme ile yapılmış, testere dişli sivri uçlu, daha küçük boyutta yapraklarla bezenmiştir. Kompozisyon, gövdede mavi ince bir halka bordür ile sonlanmaktadır. İç merkezde, kobalt mavi bir halka içine yerleştirilmiş stilize çiçek ve kırmızı benekler yer almaktadır. Ağız kısmında yer alan, soluk mavi renkli ince çizgi halindeki bordür yer yer silinmiştir.

Resim 76: 41/403 No.lu kahve fincanı.

Resim 76a: 41/403 No.lu kahve fincanı.

Resim 76b: 41/403 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 38

Envanter No.: 41/406

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 5 cm, R: 9 cm

Durumu: Dip kısmı, ağız kenarı ve gövde üzerinde yer yer çentikleri vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Sert beyaz hamurlu, beyaz astarlı fincan; şeffaf sır altına sarı, mavi, yeşil ve kırmızı renkler kullanılarak bezenmiştir. Motifler siyah konturludur. Dış yüzeyinde, gövdeye atlamalı olarak yerleştirilmiş, beş adet nar motifi vardır. Birçok kaynakta ve müze envanterinde kazıma çapraz taramalı yuvarlak madalyon olarak adlandırılan motifin devamında, bordür kısmına yerleştirilen tepelikten, bunun bir nar motifi olduğunu anlamaktayız. Narların arasında kalan bölümler; sarı, mavi çiçekli yapraklar ve kırmızı beneklerle bezenmiştir. Ağız kısmını içte ve dışta stilize yapraklardan oluşan bir bordür çevirmektedir. İç dibinde, aynı renklerle çiçek dalı yer almaktadır.

Resim 77: 41/406 No.lu kahve fincanı. Resim 77a: 41/406 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 39

Envanter No.: 41/410

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.10.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 6,2 cm, R: 7,8 cm

Durumu: Ağız kenarında çentikler vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük geniş ağızlı, uzun gövdeli, alçak kaideli fincan; beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına kiremit kırmızı, yeşil, sarı, kobalt mavi renklerle bezelidir. Dış yüzeyinde, gövdede, vazo içerisine yerleştirilmiş çiçekler ve kırmızı beneklerle hareketlendirilmiş çiçek buketleri dönüşümlü olarak yer almaktadır. Motifi gövdenin kaideye yakın olan kısmında ve ağız kenarında ince mavi bir bordür sınırlandırmaktadır.

Resim 78: 41/410 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 40

Envanter No.: 41/412

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.10.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,5 cm, R: 8 cm

Durumu: Ağız çevresinde çentikler vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Geniş gövdeli, düz ağızlı, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı olup, şeffaf sır altına mangan moru, firuze ve sarı renklerle bezenmiştir. Dış yüzeyi; sivri uçlu, içleri balık pulu desenli, atlamalı olarak sarı, firuze ve mangan moru boyanmış yaprak motifleriyle süslenmiştir. Aralarına çiçek dalı ve sarı yapraklar yerleştirilmiştir. Motifler ağız kenarında ve gövdenin kaideye yakın kısmında mavi ince bir bordürle sonlanmıştır. İçte ağız çevresi, yarım çiçekler ve çizgisel üslupta yapılmış yapraklarla bordürlenmiştir. Merkezde ise mavi bir halka içerisine yerleştirilmiş yeşil yapraklı, mangan moru çiçek dalı vardır.

Resim 79: 41/412 No.lu kahve fincanı.

Resim 79a: 41/412 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 79b: 41/412 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 41

Envanter No.: 41/414

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,1 cm, R: 6,7 cm

Durumu: Ağız kenarı çentiklidir, ağızdan dibe kadar uzanan iki çatlak bulunmaktadır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, kabartma gövdeli fincan, alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu ve astarlı olup, kirli beyaz mat sır altına bezemelidir. Motifler, ağız ve gövdedeki çıkıntılı bölümde yer alan ince mavi bordürlerin arasına yerleştirilmiştir. Gövdede dört adet, yapraklarla desteklenmiş çiçek dalı motifleri kobalt mavi renktedir. İçte, merkezde bir ve yüzeyde üç adet aynı motif işlenmiştir. Bu motifler, Çin porseleni fincanlarda görülen çiçeklerle benzeşmektedir. Ağız çevresini ince mavi bir bordür çevrelemektedir. Dip altında yer alan baklava dilimi motifi, atölyeye ait bir işaret veya usta imzası olabilir.

Resim 80: 41/414 No.lu kahve fincanı.

Resim 80a: 41/414 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 80b: 41/414 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 80c: 41/414 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 42

Envanter No.: 41/417, 41/418

Adı: Fincan ve Fincan Tabağı

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.10.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: Fincan h: 6,5 cm, R: 7,5 cm; Tabak h: 2,5 cm R: 13 cm

Durumu: Fincan ve tabakta küçük çentikler vardır.

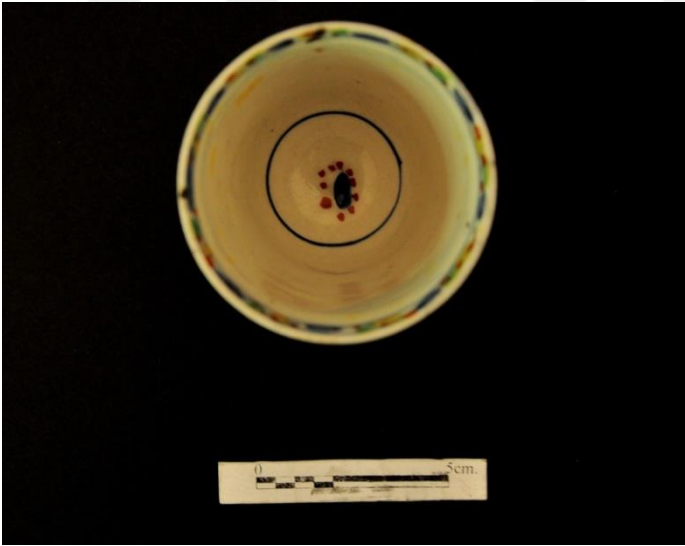
Açıklama / Fiziksel Tanım: Fincan: Dışa dönük ağızlı, uzun gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı olup, şeffaf sır altına yeşil, sarı, mavi, kırmızı ve siyah renkler kullanılarak bezenmiştir. Ağız kenarı, içte ve dışta iki ince mavi çizgi arasına yerleştirilmiş sarı, mavi, yeşil yapraklar ve kırmızı beneklerin oluşturduğu bordürle çevrelenmiştir. Bordürün altında stilize yaprak ve çiçeklerin dönüşümlü olarak yer aldığı bir kuşak bulunur. Gövde uzun yeşil saplı, dönüşümlü olarak sarı ve mavi renkte boyanmış stilize çiçekli dallar ile bölünmüştür. Çiçeklerin içleri kırmızı beneklerle bezelidir, bu kırmızı benekler çiçeğin tomurcuk kısımlarını ifade ediyor olabilir. İçte merkezde ise, kobalt mavi bir halkanın içerisinde, kırmızı beneklerin çevrelediği mavi stilize bir motif vardır.

Tabak: Halka dipli, yayvan tabak; beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına kırmızı, sarı, mavi, yeşil ve siyah renklerle bezenmiştir. Motifler siyah konturludur. Tabağın ağız çevresinde stilize yapraklar ve iç içe geçmiş baklava dilimi motiflerinin oluşturduğu bir bordür yer almaktadır. İçinde ise fincandaki süsleme programının aksine bitkisel değil geometrik motifler yoğunudur. Ortalarına birer kırmızı benek kondurulmuş üçgenler, sarı ve mavi renklerle dönüşümlü olarak boyanmıştır. Üçgenlerin aralarında, sıralı kırmızı beneklerin oluşturduğu motifler bulunmaktadır. Üçgenlerin hizasında uçları merkeze doğru daralan dörtgenlerin içleri, mavi yapraklı sarı çiçek dalları ve stilize motifler ile dönüşümlü olarak bezenmiştir. Motifleri merkezde mavi bir halka sınırlamaktadır.

Resim 81: 41/417 No.lu kahve fincanı.

Resim 81a: 41/417 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 81b: 41/418 No.lu kahve fincanı tabağı.

Katalog No.: 43

Envanter No.: 41/426

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

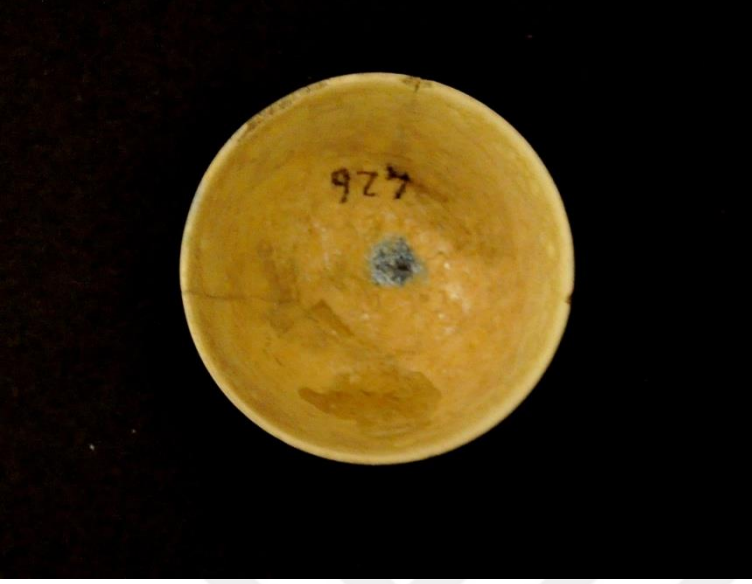
Ölçüleri: h: 3,9 cm, R: 5,9 cm

Durumu: Ağız kenarı ve kaidesinde çentik, ağız kenarından dibe uzanan bir çatlak mevcuttur. Sır bozulmuş ve yer yer dökülmüştür.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu, şeffaf sır altına kobalt mavi renk ile bezemelidir. Gövdede üç adet dört yapraklı çiçek motifi yer almaktadır. Ağız çevresi ve gövdenin kaideye olan sınırı ince mavi çizgiyle bordürlenmiştir. İçte merkezde mavi bir nokta yer almaktadır. Dış dibinde ise "Meissen" taklidi çapraz kılıç vardır.

Resim 82: 41/426 No.lu kahve fincanı.

Resim 82a: 41/426 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 82b: 41/426 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 44

Envanter No.: 41/432

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.05.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4 cm, R: 6,5 cm

Durumu: Ağız kısmında kırık, kopuk ve noksan yerler; kaidede çentikler vardır. Sır çok fazla bozulmuştur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına soluk mavi ile bezenmiştir. Konturlarda siyah renk kullanılmıştır. Soluk mavi zemin, kobalt mavi renk kullanılarak artı "+" ya da haç olarak nitelendirebileceğimiz işaretlerle doldurulmuş, aralara kıvrık dallardan oluşan yaprak motifleri eklenmiştir. Ağız çevresini kobalt mavi bir çizgi çevrelemektedir.

Resim 83: 41/432 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 45

Envanter No.: 41/439

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.05.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,2 cm, R: 6,4 cm

Durumu: Ağız kenarında yer yer kopuklar vardır. Sır yüzeyi büyük ölçüde bozulmuştur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına mavinin tonlarıyla bezenmiştir. Gövdede dört adet madalyon içerisine yerleştirilmiş, dört yapraklı çiçek motifleri yer almaktadır. İçte merkeze, kobalt mavi renkte bir çiçek dalı yerleştirilmiştir. Dış dip altında ise Osmanlıca "Sivaz" olarak okunan bir yazı görülmektedir.

Resim 84: 41/439 No.lu kahve fincanı.

Resim 84a: 41/439 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 84b: 41/439 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 46

Envanter No.: 41/441

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

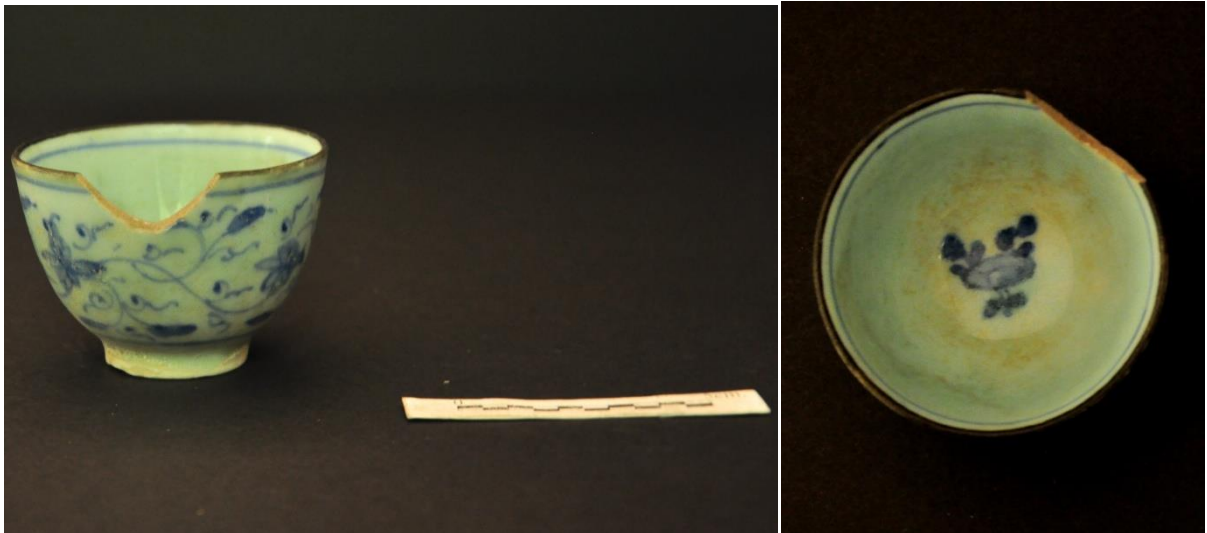
Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 5cm, R: 6,8 cm

Durumu: Ağız kenarında bir parça kırık ve noksan. Sır yüzeyinde bozulma vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaideli fincan; beyaz hamurlu, beyaz astarlı olup, şeffaf sır altına mavinin tonlarıyla bezemelidir. Tüm gövde, haliç işi olarak tabir edilen kıvrık dallardan oluşan çiçek ve yaprak motifleriyle süslenmiştir. Gövdenin ağız kenarında ve kaideye sınırında, ince mavi bordürle kompozisyon sonlandırılmıştır. İçte ağız çevresi, aynı şekilde bordürlenmiş olup merkezde iri yapraklardan oluşan kobalt mavi bir çiçek dalı yer almaktadır. Üst ağız çevresi siyaha yakın koyu bir renkle çevrelenmiştir.

Resim 85: 41/441 No.lu kahve fincanı. Resim 85a: 41/441 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 47

Envanter No.: 41/442

Adı: Fincan Tabağı

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 2,5 cm, R: 11 cm

Durumu: Kırık ve tamirlidir. Noksan yerleri vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Halka dipli, yayvan tabak; beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına kırmızı, sarı ve mavi renkler kullanılarak bezenmiştir. Ortada altı köşeli bir yıldız ve ince uçlarına bağlı bir başka geometrik motifle süslenmiştir. Aralarına; ortası sarı, kırmızı yapraklı çiçekler yerleştirilmiştir. Yaprakların ve taramalı çizgilerin oluşturduğu bordür ağız çevresini kuşatmaktadır.

Resim 86: 41/442 No.lu kahve fincanı tabağı.

Katalog No.: 48

Envanter No.: 41/443

Adı: Tabak

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 2,6 cm, R: 12,3 cm

Durumu: Büyük bir kısmı noksan ve alçı tamirlidir. İki parça halinde olup yapıştırılmıştır. Kenarlarda çentikleri vardır ve sırası bozulmuştur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Halka dipli, yayvan tabak; beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemeli olan tabak, bir fincana aittir. Merkezde yer alan mavi bir dairenin çevresinden hareketle, ağız kenarına kadar devam eden baklava dilimi motifi ile bezenmiştir. Ağız çevresini, stilize kıvrımlı spiral yaprakların oluşturduğu bir bordür çevreler.

Resim 87: 41/443 No.lu kahve fincanı tabağı.

Katalog No.: 49

Envanter No.: 41/984

Adı: Fincan (Mavi-Beyaz)

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Çinili Köşk'te bulunmuştur.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,6 cm, R: 7 cm

Durumu: Kenarında, gövdede ve dip kısmında çentikler mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaideli fincan; beyaz hamurlu, beyaz astarlı fincan; şeffaf sır altına mavinin tonlarıyla bezemelidir. Ağız çevresinde, yaprak dolgulu yarım üçgenlerin yer aldığı geniş bir bordür bulunmaktadır. Gövdede üç adet iri yapraklı kobalt mavi çiçek yer almaktadır. Çiçekler stilize edilmiş nilüfer çiçeğini andırmaktadır. Gövdenin kaideye sınır kısmında ince mavi bir çizgi yer alır. İç ağız çevresini ince mavi bir bordür bulunmaktadır. Merkezde ise mavi bir daire içerisine yerleştirilmiş yapraklarla desteklenmiş çiçek dalı vardır. Süsleme bakımından Çin porselen fincanlarını andırmaktadır.

Resim 88: 41/984 No.lu kahve fincanı. Resim 88a: 41/984 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 50

Envanter No.: 41/986

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Çinili Köşk'te bulunmuştur.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h:4,1 cm, R: 7,3 cm

Durumu: Kaidesinde çentikler vardır, içte sır yer yer bozulmuştur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen fincan, yüksek kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı olup, şeffaf sır altına mavi renk kullanılarak bezenmiştir. Ağız çevresini ve gövdenin kaideye olan sınırını, iki ince mavi çizgi arasına yerleştirilen sıralı damla ya da yaprak motifi olduğu anlaşılan bordür çevrelemektedir. Gövdede, aralıklı olarak yerleştirilmiş, dört adet testere dişli yaprak madalyon bulunmaktadır. Dış alt dibinde ise iç içe geçmiş iki halka yer alır.

Resim 89: 41/986 No.lu kahve fincanı. Resim 89a: 41/986 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 51

Envanter No.: 41/987

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Çinili Köşk'te bulunmuştur.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,3 cm, R: 6,8 cm

Durumu: Ağız kenarında çentikler mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, kabartma gövdeli, alçak kaideli fincan; beyaz hamurlu, beyaz astarlı olup, şeffaf sır altına soluk mavi renk kullanılarak bezenmiştir. Ağız çevresini dışta tek, içte iki adet ince mavi çizginin oluşturduğu bordür çevrelemektedir. Gövdesinde zarf izlenimi veren bir çıkıntı yer almaktadır. Bunun üzerini mavi bir çizgi kuşatmaktadır. Altta ve üstte, üçer adet, tarama yapraklı çiçek motifleri, birbirlerine paralel olarak çapraz şekilde yerleştirilmiştir. Kaidesini iki adet ince mavi çizgi kuşatmaktadır.

Resim 90: 41/987 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 52

Envanter No.: 41/1257

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: -

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,4 cm, R: 6,2 cm

Durumu: Ağız kenarının bir kısmı kopuk ve noksandır. Kaidede çentikler mevcuttur. Sır büyük ölçüde dökülmüş ve bozulmuştur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, yivli gövdeli, alçak kaideli fincan; beyaz hamurlu, şeffaf sırlıdır. İçte ve dışta herhangi bir bezeme yoktur. Dip altında Osmanlıca "Sivaz" olarak okunan bir yazı bulunmaktadır.

Resim 91: 41/1257 No.lu kahve fincanı. Resim 91a: 41/1257 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 53

Envanter No.: 2002/27

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ilk yarısı

Müze Geliş Şekli: Kasım 2002 tarihinde Sultanahmet Cezaevi Kazısı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4 cm, R: 6,7 cm

Durumu: Ağız kenarı ve kaidesinde ufak kopuklar vardır. Sır yüzeyinde bozulmalar görülür.

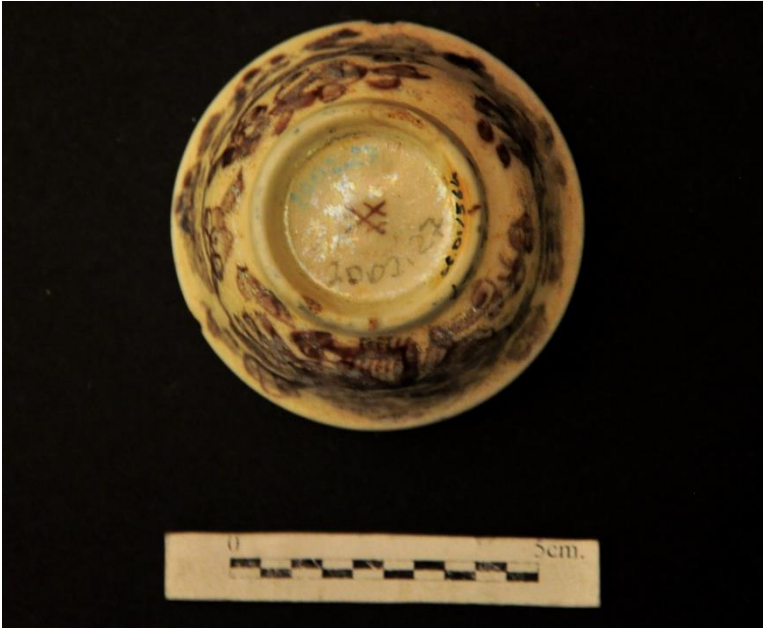
Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaideli fincan; beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına kobalt mavi ve mangan moru renkleri kullanılarak bezenmiştir. Mangan moru renkte kıvrık dallar, çiçekler ve yapraklardan oluşan bitkisel bezeme görülmektedir. İç ağız çevresini, kobalt mavi ile stilize bitkisel ve geometrik motiflerin oluşturduğu geniş bir bordür dolaşmaktadır. Merkezde, kobalt mavi bir daire içerisine yerleştirilen, yapraklarla desteklenmiş çiçek dalı bulunmaktadır. Dip altında Meissen taklidi çift çapraz kılıç işareti vardır.

Resim 92: 2002/27 No.lu kahve fincanı.

Resim 92a: 2002/27 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 92b: 2002/27 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 54

Envanter No.: 41/371

Adı: Fincan (?)

Dönem: 18. yüzyılın ortası

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.05.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,5 cm, R: 6 cm

Durumu: Tamdır. Kenarlarında yer yer çentikler vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Geniş dışa dönük ağızlı, yuvarlak konveks dipli obje; beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sırlıdır. Geniş bir alan olan ağız çevresinde, müze envanterinde kabartma olduğu yazan, ancak kazıma tekniğiyle yapılmış; çiçeklerin, kıvrımlı yaprakların, rûmilerin bulunduğu bir süsleme yer almaktadır. Dip kısmında ise siyah konturlu, kobalt mavi, yeşil ve kırmızı renkleri kullanılarak yapılmış bir çiçek dalı bulunmaktadır. Fincan olarak isimlendirilmesine karşın, uzun boyunlu bir sürahinin kapağı olması daha uygun düşmektedir.

Resim 93: 41/371 No.lu kahve fincanı. Resim 93a: 41/371 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 55

Envanter No.: 41/415

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ortası

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h:4,2 cm, R: 6,5 cm

Durumu: Ağız çevresinde ve kaidede kopuklar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı fincan; şeffaf sır altına mangan moru ve mavi kullanılarak bezenmiştir. Dış yüzü; atlamalı olarak yerleştirilmiş, içleri dört yapraklı çiçeklerle ve yapraklarla süslü, mangan moru dört madalyonla bezenmiştir. İçte ve dışta ağız çevresi ile kaidesini ince kobalt mavi renkte bir çizgi dolaşmaktadır. İçinde, merkezde daire içerisine yerleştirilmiş stilize çiçek dalı yer alır. Fincanın alt dibinde ise "Sivaz" olarak okunan Osmanlıca bir yazı bulunmaktadır.

Resim 94: 41/415 No.lu kahve fincanı.

Resim 94a: 41/415 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 94b: 41/415 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 56

Envanter No.: 41/639

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ortası

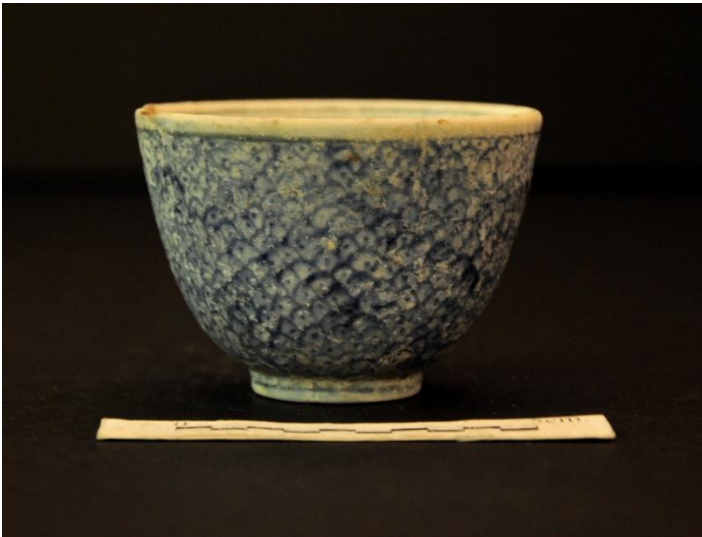
Müze Geliş Şekli: -

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 5 cm, R: 6 cm

Durumu: Ağız çevresi yer yer kopuklu ve noksandır. Sırda bozulmalar görülmektedir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına mavi renk ile bezenmiştir. Ağız çevresi ve kaidesini ince mavi bir çizginin çevrelediği fincanın yüzeyi, balık pulu motifiyle bezenmiştir. İçte ağız çevresini, iki sıra halinde mavi çizgiler dolaşmaktadır; merkezde ise yüzeydeki bozulmalar sebebiyle anlaşılmayan çiçek benzeri bir motif görülmektedir. Kaidenin altında Meissen taklidi çift çapraz kılıç vardır.

Resim 95: 41/639 No.lu kahve fincanı.

Resim 95a: 41/639 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 95b: 41/639 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 57

Envanter No.: 41/75

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: 1914'te Çinili Köşk'te bulunmuştur.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,5 cm, R: 7 cm

Durumu: Ağız kenarında kopuk bir kısım vardır, fincan kırık olup yapıştırılmıştır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına kobalt maviyle bezenmiştir. Ağız çevresini üçgen dilimlerin yer aldığı geometrik bir bordür dolaşmaktadır. Gövde yüzeyini, yaprak ve sap çıkmalarıyla desteklenen dört çiçek motifi süslemektedir. Gövdede motifleri ince bir çizgi sınırlar, ayrıca kaidede de çift çizgiden müteşekkil ince bir bordür yer alır. İçte; ağız kısmını iki ince çizgi dolaşır, merkezde ise kalın bir daire içerisine yerleştirilmiş saz yolu üslubunu andıran dilimli, kıvrık, iri bir yaprak vardır. Bu sebeple 18. yüzyıldan önceye ait olması olasıdır.

Resim 96: 41/75 No.lu kahve fincanı.

Resim 96a: 41/75 No.lu kahve fincanı.

Resim 96b: 41/75 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 58

Envanter No.: 41/77

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: 1903 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,2 cm, R: 7,3 cm

Durumu: Ağız kenarında çentikler mevcuttur, içte ve dışta sır çatlakları vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu, beyaz astarlı fincan; şeffaf sır altına mangan moru, mavi ve siyah renklerle bezemelidir. Gövdede mangan moru ile renklendirilmiş üç adet çiçek dalı ile siyah ve mavi renkteki rozetler dönüşümlü olarak birbirini takip eder. İç merkezde stilize siyah bir çiçek yer almaktadır. Dış dibinde ise atölye sembolü ya da usta imzası olarak nitelendirilebilecek bir işaret mevcuttur.

Resim 97: 41/77 No.lu kahve fincanı. Resim 97a: 41/77 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 59

Envanter No.: 41/82

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: 1903 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4 cm, R: 6,5 cm

Durumu: Ağız kısmında yer yer kopuklar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına mangan moru ve koyu mavi kullanılarak bezenmiştir. Dış yüzde uçları birleştirilmiş ikişer bahar dalı, gövde boyunca tekrarlanarak üçgen alanlar oluşturmuş, bu alanlara ise koyu kobalt mavi şâhî benek motifleri yerleştirilmiştir. Gövdenin kaideye sınırı yaprak dizisiyle bezenmiştir. Alt dibinde boyadaki bozulmalar sebebiyle belirsiz bir “v” harfi bulunmaktadır. İçte merkezde çift mavi daire içerisine yerleştirilmiş şâhî benek motifî yer almaktadır.

Resim 98: 41/82 No.lu kahve fincanı.

Resim 98a: 41/82 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 98b: 41/82 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 60

Envanter No.: 41/83

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: 1918 yılında bağış yoluyla gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,6 cm, R: 5,6 cm

Durumu: Kırık, birkaç parça halindeki fincan yapıştırılarak tümlenmiştir. Ağız ve gövdenin bir parçası alçı ile onarılarak tamamlanmıştır. Ağız kenarında çentikler mevcuttur. Sır çatlak ve bozuktur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu ve astarlı, şeffaf sır altına mavi renk kullanılarak bezenmiştir. Dış yüzeyin tamamı siyah konturlu mavi çiçekler, kıvrımlı dalların ve yaprakların oluşturduğu kompozisyonla süslenmiştir. Gövdenin kaideye sınırında yürek motifinin oluşturduğu motif dizisi yer almaktadır. Fincanın dibinde Meissen taklidi çift çapraz kılıç işareti bulunmaktadır. İçte merkezde, çevresi serbest çiçek ve yaprak motifleriyle desteklenmiş bir çiçek dalı vardır.

Resim 99: 41/83 No.lu kahve fincanı.

Resim 99a: 41/83 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 99b: 41/83 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 61

Envanter No.: 41/85

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: Çinili Köşk'te bulunmuştur.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,9 cm, R: 6 cm

Durumu: Ağız kenarındaki kopuk kısım alçı ile onarılmıştır. Kopuk kısımdan gövdeye doğru bit çatlak uzanmaktadır. Özellikle içte sıri bozuk ve yer yer dökülmüştür.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş burma gövdeli, alçak kaidelidir. Kirli beyaz sert hamurlu, beyaz astarlı olup, şeffaf sır altına kobalt mavi renk kullanılarak bezenmiştir. Dışta gövde, diyagonal çizgilerle kabartma dilimlere ayrılmış, stilize çiçek dizileri bu kabartma dilimler üzerinde atlamalı olarak birbirini takip etmektedir. Ağız kenarında çapraz taramalı ve stilize yapraklı bir bordür yer alır. İçte ağız kenarını açık mavi iki şerit çevreler, merkezde ise bir çiçek motifi görülmektedir. Dip altında Meissen taklidi çift çapraz kılıç görülmektedir.

Resim 100: 41/85 No.lu kahve fincanı. Resim 100a: 41/85 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 62

Envanter No.: 41/91

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: 1903 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,5 cm, R: 6,5 cm

Durumu: Ağız kenarında yer yer kopuklar vardır. Sır yüzeyi bozukluklar ve şahtar görülmektedir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına kırmızı, sarı ve siyah renkler kullanılarak bezenmiştir. Ağız çevresinde iki siyah çizgi içerisine yerleştirilmiş kırmızı yürek ve damla motiflerinin süslediği bir bordürün dolaştığı fincanın gövdesinde, eşit aralıklarla yerleştirilmiş testere dişli üç büyük yaprak bulunmaktadır. Kırmızı renkteki yaprakların ortalarına birer sarı benek konurulmuştur. Gövdenin kaideye sınırında yer alan siyah ince çizgi ile motifler sınırlandırılmıştır.

Resim 101: 41/91 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 63

Envanter No.: 41/116

Adı: Tabak

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: 1927 yılında Topkapı Sarayı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 2,2 cm, R: 10 cm

Durumu: Kenarında kopuk ve çentikler vardır. Sırda yer yer çatlaklar görülmektedir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dik ağızlı, düz tabak; beyaz hamurlu, beyaz astarlı olup, şeffaf sır altına mangan moru rengi bezemelidir. Küçük boyuttadır, muhtemelen bir fincan tabağıdır. Tabağın merkezinde içi çapraz taramalı bir baklava dilimi motifi yer almaktadır. Buradan çıkan çizgilerle yüzey altı dilime ayrılmış ve her dilimin içi birer çiçek dalıyla bezenmiştir. Motifler, ağız çevresinde ince bir çizgi halinde dolanan bordürle son bulmaktadır.

Resim 102: 41/116 No.lu kahve fincanı tabağı.

Katalog No.: 64

Envanter No.: 41/357

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,7 cm, R: 7,1 cm

Durumu: Kaidesinde çentik vardır. Ağız kenarında çatlak, sırası bozuktur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı olup; şeffaf sır altına yeşil, mavi ve kiremit kırmızı renkler kullanılarak bezenmiştir. Motiflerde siyah kontur kullanılmıştır. Fincanın dış ağız çevresi koyu mavi renkte birbirine ters açılarla yerleştirilmiş kırık çizgilerle çevrelenmiş, kırmızı bir tohumdan çıkan yeşil renkteki çift yapraklarla bezenmiştir.

Resim 103: 41/357 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 65

Envanter No.: 41/363

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 5 cm, R: 6,5 cm

Durumu: Ağız kenarında çentikler vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, yüksek kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı olup; şeffaf sır altına kırmızı, mangan moru, yeşil, mavi ve sarı kullanılarak bezenmiştir. Motiflerde siyah kontur kullanılmıştır. Ağız çevresi mavi zemin üzerine stilize sarı ve yeşil yaprakların dizildiği bir bordürle çevrilidir. Gövde yüzeyinde ise, dişli kıvrık yaprakların çevrelediği kırmızı çiçek motifleriyle süslenmiştir. Gövdenin kaideye sınırında ince mavi bir çizgi yer almaktadır. İçte ağız çevresini ince mavi çizgilerin ve kalın yeşil kuşağın oluşturduğu bir bordür dolaşmaktadır. Merkezde ise kırmızı yapraklı soluk mavi stilize bir çiçek yer almaktadır.

Resim 104: 41/363 No.lu kahve fincanı. Resim 104a: 41/363 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 66

Envanter No.: 41/366

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,7 cm, R: 6,4 cm

Durumu: Ağız kenarı çentiklidir, içte sırtı çatlaktır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Gövde yüzeyi siyah ince çift çizgilerle dilimlere ayrılarak, dönüşümlü olarak beyaz ve yeşil renklerle boyalıdır. Beyaz dilimlerin içlerine kobalt mavi ve mangan moru ile renklendirilmiş çiçek demetleri yerleştirilmiştir. İçinde, merkezde; yeşil yapraklı, mavi çiçekli bir çiçek bulunmaktadır. Dip altında, Meissen taklidi çift çapraz kılıç vardır.

Resim 105: 41/366 No.lu kahve fincanı.

Resim 105a: 41/366 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 105b: 41/366 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 67

Envanter No.: 41/367

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.05.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 6,5 cm, R: 8 cm

Durumu: Yer yer çentikler mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, uzun gövdeli, yüksek kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı olup; şeffaf sır altına mavi, sarı, kırmızı renkler kullanılarak bezenmiştir. Sır rengi griye çalmaktadır. Gövde, siyah konturlu ince sarı renkte şeritlerle dilimlere ayrılmıştır. Bu dilimlerin içlerini, dönüşümlü olarak dizilmiş servi ağacı ile yaprak motiflerinin oluşturduğu kompozisyonlar süslemektedir. Her bir dilimin içinde, ağız kenarında, kobalt mavi yarım baklava motifleri dolaşmaktadır. Aynı motif gövdenin kaideye olan sınırında birer atlamalı olarak yerleştirilmiştir. İki mavi çizgi kaideyi çevrelemektedir. İçte ağız çevresini, aynı iki mavi çizgi dolaşmakta, merkezde ise bir dairenin içerisine yerleştirilmiş stilize çiçek motifi yer almaktadır.

Resim 106: 41/367 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 68

Envanter No.: 41/368

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.05.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 6,5 cm, R: 7 cm

Durumu: Kenarları yer yer çentiklidir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, uzun gövdeli, yüksek kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Gövde yüzeyi sekiz dilime ayrılmış ve her dilim firuze ve kobalt mavi renklerle dönüşümlü olarak boyanmıştır. Dilimlerin ağız kenarında ve gövdeyle kaidenin sınırında oluşturduğu yarım baklava dilimlerine stilize kırmızı çiçekler yerleştirilmiştir. Motifler kaidede yer alan iki adet ince mavi çizgi ile sınırlandırılmıştır. İçte ağız kısmı, çift mavi çizgi ile bordürlenmiş, merkeze ise çift mavi daire içine firuze, mavi ve kırmızı renkler kullanılarak stilize bir çiçek motifi yerleştirilmiştir. Fincanın alt dibinde, altı kollu bir yıldız vardır.

Resim 107: 41/ 368 No.lu kahve fincanı.

Resim 107a: 41/ 368 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 107b: 41/ 368 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 69

Envanter No.: 41/375

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

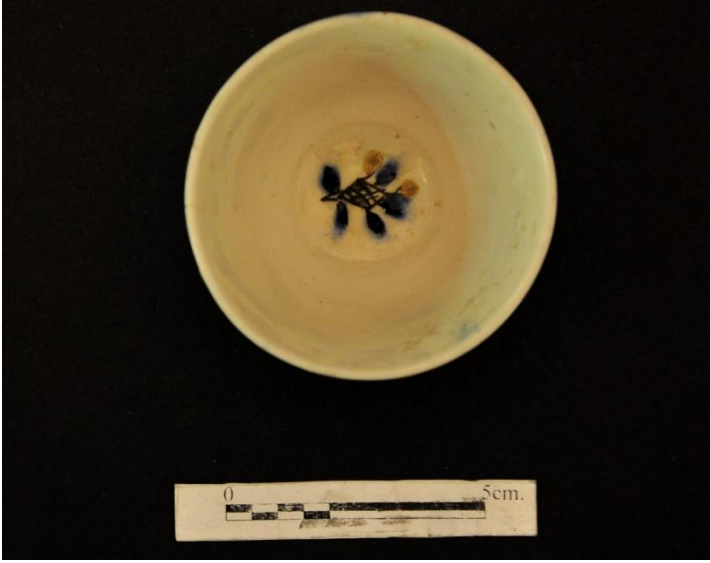
Ölçüleri: h: 4,1 cm, R: 6,5 cm

Durumu: Ağız kenarı iki yerden çatlaktır. Sırda yer yer bozulmalar vardır.

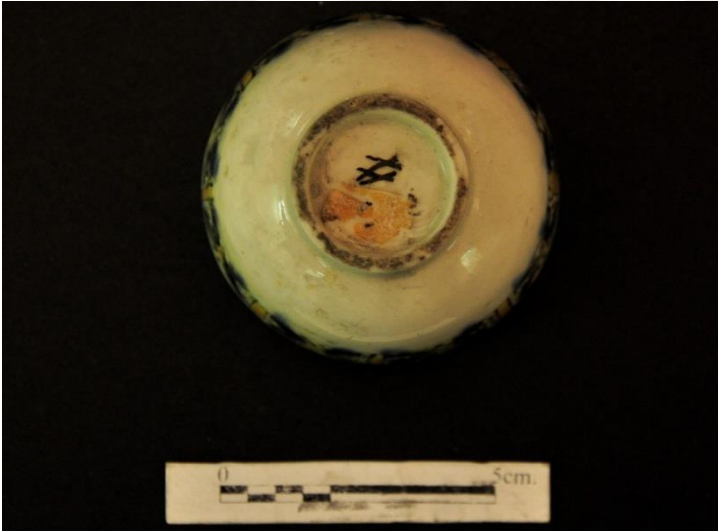
Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Süsleme kompozisyonu ağız çevresinde geniş bir kuşak halindedir. Sarı renkte ince, kısa şeritlerin ayırdığı bölümlere; siyah konturlu, ortaları sarı, dört mavi yapraklı oluşan çiçekler yerleştirilmiştir. Boş kalan kısımlar siyah noktalarla doldurulmuştur. İçte, merkezde; siyah, mavi ve sarı renkler kullanılarak, taramalı baklava diliminden çıkan yapraklarla oluşturulmuş bir motif bulunmaktadır. Dip altında Meissen taklidi çift çapraz kılıç vardır.

Resim 108: 41/375 No.lu kahve fincanı.

Resim 108a: 41/375 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 108b: 41/375 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 70

Envanter No.: 41/376

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

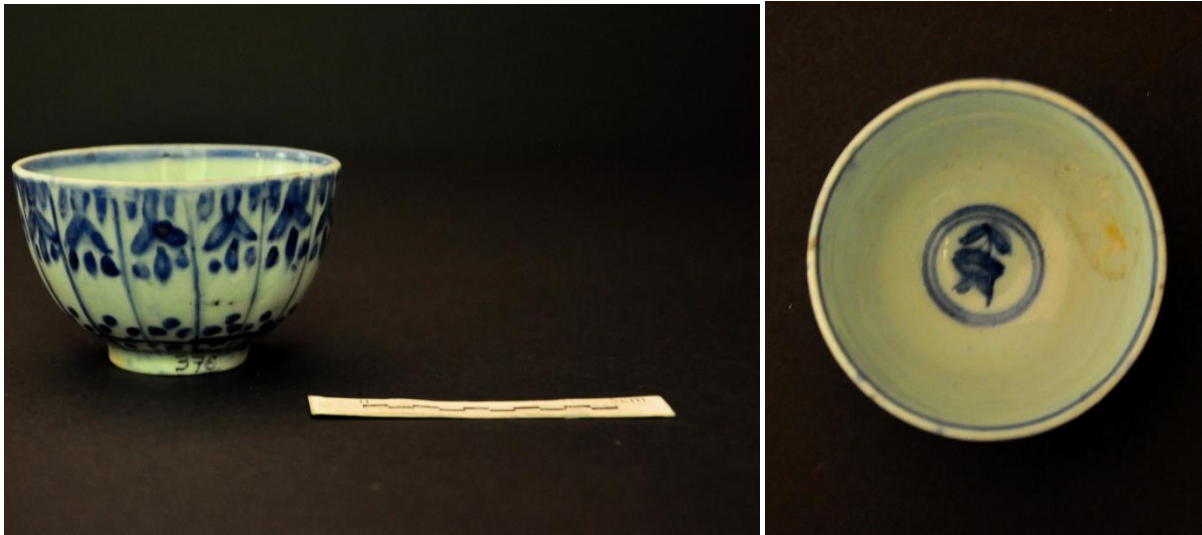
Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,5 cm, R: 7 cm

Durumu: Sırında çentikler görülmektedir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına kobalt mavi renk ile bezemelidir. Gövde ince çizgilerle dilimlere ayrılmış, bu dilimlerin içleri ağız kenarından başlayarak gövdeye uzanacak şekilde stilize çiçekler ve yapraklarla bezenmiştir. Alt kısımlara ise şâhî benek motifi yerleştirilmiş, gövdenin kaideye olan sınırı ise yatay çizginin oluşturduğu kafesli bölümlere yerleştirilen beneklerle süslenmiştir. İtçe ağız çevresini ince bir bordür çevirmektedir. Merkezde ise çift daire içerisine yerleştirilmiş çiçek dalı görülmektedir.

Resim 109: 41/376 No.lu kahve fincanı. Resim 109a: 41/376 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 71

Envanter No.: 41/392

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,2 cm, R: 6,8 cm

Durumu: Kaidede ve ağız kenarında kopuklar vardır, sırda çatlama ve bozulmalar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına sarı, siyah, mangan moru, mavi kullanılarak bezenmiştir. Gövde; geometrik düzenden uzak, serbest bir üslupla motiflendirilmiştir. Sarı ve mangan moru ile renklendirilmiş penç motifleri, üsluplaştırılmış hatayi motifleri ile nilüfer çiçeği, stilize yapraklar ve kıvrımlı çiçek dallarıyla hareketlendirilmiştir. İç merkeze sarı, mangan moru ve mavi renklerin hâkim olduğu, penç ve hatayilerin yer aldığı iri bir çiçek dalı yerleştirilmiştir. Dip altında, Meissen taklidi çift çapraz kılıç ve çok kollu bir yıldız bulunmaktadır.

Resim 110: 41/392 No.lu kahve fincanı.

Resim 110a: 41/392 No.lu kahve fincanı.

Resim 110b: 41/392 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 110c: 41/392 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 72

Envanter No.: 41/407

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 20.09.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,5 cm, R: 6,5 cm

Durumu: Ağız çevresinde kopuklar ve çentikler mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, şeffaf sır altına kahverengi, mor, sarı, yeşil ve firuze renkleri kullanılarak bezenmiştir. Zemin içte ve dışta firuze ile boyanmıştır. Fincanın yüzeyi, kahverengi ile hilal şeklinde dilimlere ayrılarak, dilimlerin içleri koyu kobalt mavi ve yeşil renklerle yaprak ve çiçek dallarıyla bezenmiştir. Ağız çevresini içte ve dışta siyah ince bir bordür çevrelemektedir. İçte merkezin dışında siyah, içi dolu büyük bir nokta vardır.

Resim 111: 41/407 No.lu kahve fincanı. Resim 111a: 41/407 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 73

Envanter No.: 41/409

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.10.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4 cm, R: 7 cm

Durumu: Ağız kenarında kopuk vardır. Sırda bozulma görülmektedir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, fincan; şeffaf sır altına kırmızı, kahverengi, yeşil renkler kullanılarak bezenmiştir. Dış yüzde kahverengi ile boyanarak oluşturulmuş dört adet beyaz madalyon ve bu madalyonların içerisine yerleştirilmiş kırmızı çiçekli dallar görülmektedir. İçte ağız çevresini dönüşümlü olarak sıralanmış çapraz tarama kafes ve çiçek motiflerinin oluşturduğu bir bordür dolaşmaktadır. Merkezde daire içerisine yerleştirilmiş kırmızı çiçekli stilize bir çiçek dalı vardır.

Resim 112: 41/409 No.lu kahve fincanı. Resim 112a: 41/409 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 74

Envanter No.: 41/411

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 5,1 cm, R: 6,5 cm

Durumu: Ağız kenarında kopuklar ve çentikler, ağız kenarından gövdeye uzanan bir çatlak vardır. İçte merkezde yer alan yazının/motifin yüzeyi kopuktur. Sırda bozulmalar görülür.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, yüksek kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı fincan; şeffaf sır altına, kobalt mavi ve yeşil renkler kullanılarak bezenmiştir. İçte ve dışta ağız çevresini iki mavi çizginin sınırladığı yeşil renkte bir bordür dolaşmaktadır. Gövde yüzeyini, kobalt mavi renkle boyanarak oluşturulmuş üç madalyon, içerisine yerleştirilmiş yaprak ve çiçekler süslemektedir. İçte, merkezde; yüzeydeki kopuklar sebebiyle anlaşılamayan bir yazı ya da motif bulunmaktadır.

Resim 113: 41/411 No.lu kahve fincanı. Resim 113a: 41/411 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 75

Envanter No.: 41/422

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,8 cm, R: 6 cm

Durumu: Sırda şahtar ve bozukluklar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Krem renk hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına kobalt mavi ve kırmızı renklerle bezemelidir. Fincanın yüzeyi; ağız çevresini kuşatan mavi dalgalı bir çizgi, kırmızı benekler ve kaydırılmış eksenlerde yerleştirilmiş mavi çiçek motifleriyle bezenmiştir. Kaidenin üst kısmındaki kalın şeritli taramayla motifler sonlandırılmıştır. İçte ağız kısmı kısa, kalın mavi çizgilerle taranmış, merkeze çok yapraklı stilize bir çiçek yerleştirilmiştir.

Resim 114: 41/422 No.lu kahve fincanı. Resim 114a: 41/422 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 76

Envanter No.: 41/425

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.05.1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,5 cm, R: 5,5 cm

Durumu: Yer yer tüm yüzeyde çentik ve şahtar görülmektedir. Kaidesinde kopuklar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına mangan moru, firuze ve sarı renklerle bezemelidir. Fincanın yüzeyi; mangan moru renkte, kalın şeritlerle beş dilime ayrılmış, bu dilimlerin içlerine ağızdan gövdeye uzanan birer dal yerleştirilerek, sarı ve firuze renklerde yapraklar eklenmiştir. Stilize motiflerin hâkim oldu fincanın iç kısmında ise, mangan moru renkte armudî formda bir motif yer almaktadır.

Resim 115: 41/425 No.lu kahve fincanı. Resim 115a: 41/425 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 77

Envanter No.: 41/436

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4 cm, R: 6,8 cm

Durumu: Ağız kenarında kopuklar ve çatlaklar vardır; bir kısmı alçı ile onarılmıştır. Sır büyük ölçüde dökülmüş, içi çatlaktır. Kaidesinde çentikler görülür.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Kirlili beyaz hamurlu, şeffaf sır altına yeşil renk kullanılarak bezenmiştir. Ağız çevresini ince sarı bir çizgi çevirmektedir. Yüzeyde, yeşil renkli stilize çiçeklerden oluşan bir kompozisyon yer almaktadır. İçte merkezde aynı renkte yapılmış bir çiçek demeti bulunmaktadır.

Resim 116: 41/436 No.lu kahve fincanı. Resim 116a: 41/436 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 78

Envanter No.: 41/438

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: 1943 yılında satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,4 cm, R: 6,2 cm

Durumu: Üç parça halinde kırık olan fincan, yapıştırılıp onarılmıştır. Ağız çevresinde çentikler mevcuttur. Sır bozulmuştur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, yüksek kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına sarı, mavi, firuze ve yeşil renkler kullanılarak bezenmiştir. Motiflerde siyah kontur kullanılmıştır. Dış yüzeyinde; çok yapraklı, stilize çiçek dalları atlamalı olarak yerleştirilmiştir. İç merkezde, firuze renkte çiçekli bir dal vardır. Altında Osmanlıca “ayvaz” olarak okunan bir yazı bulunmaktadır.

Resim 117: 41/438 No.lu kahve fincanı.

Resim 117a: 41/438 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 117b: 41/438 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 79

Envanter No.: 41/985

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

Müze Geliş Şekli: Çinili Köşk'te bulunmuştur.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,5 cm, R: 6,9 cm

Durumu: Ağız kenarında iki yer noksan ve onarılmıştır. Gövdedeki derin çatlaklar yapıştırılmış, sırında yer yer çentikler görülmektedir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına kobalt maviyle bezemelidir. Fincanın ağız çevresini; üçgen dilimlerle oluşturulmuş geometrik bir bordür çevrelemektedir. Gövde yüzeyinde ise, atlamalı olarak yerleştirilmiş stilize nilüfer çiçekleri yer alır. İçte ağız çevresini ince bir çizgi dolanmaktadır. Merkezde ise bir daire içerisinde yerleştirilmiş çiçek dalı vardır.

Resim 118: 41/985 No.lu kahve fincanı. Resim 118a: 41/985 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 80

Envanter No.: 2002/28

Adı: Minyatür Fincan

Dönem: 18. yüzyılın ikinci yarısı

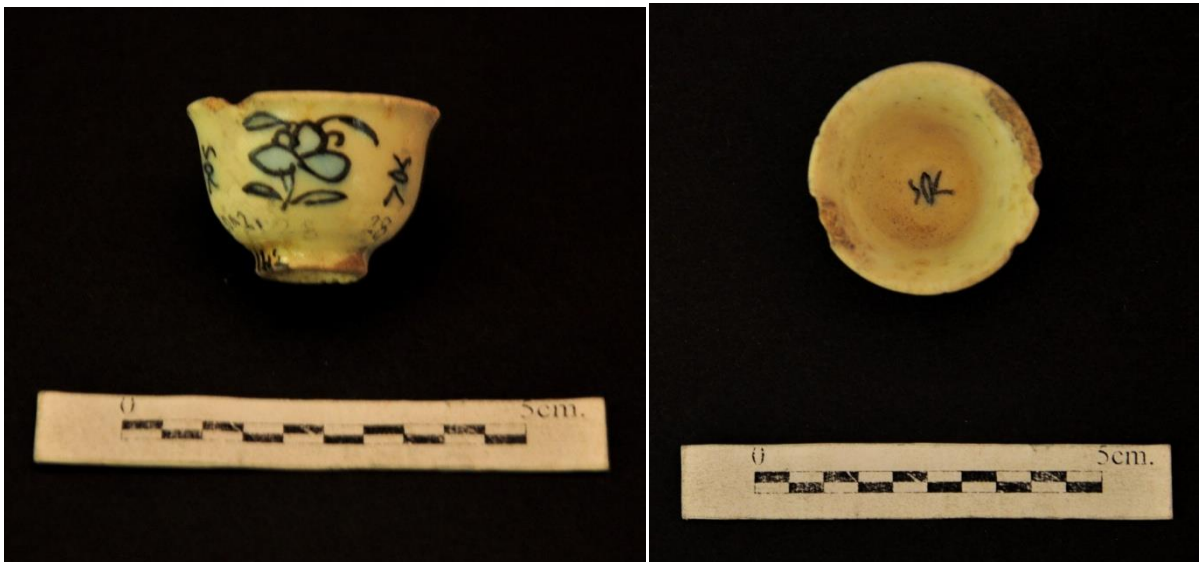
Müze Geliş Şekli: Kasım 2002 tarihinde Sultanahmet Cezaevi Kazısı'ndan getirilmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 2,3 cm, R: 3,2 cm

Durumu: Ağız kenarında küçük kopuklar ve noksanlıklar vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sırlıdır. Motifler siyah kalın konturludur. Derin formlu, hafif dışa dönük ağız kenarlı fincanın yüzeyinde, stilize edilmiş uçuk mavi renkte çiçek dalları yer almaktadır. Çiçek dallarının arasına stilize bir motif yerleştirilmiştir. Aynı motif fincanın içinde, merkezde de yer almaktadır.

Resim 119: 2002/28 No.lu kahve fincanı. Resim 119a: 2002/28 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 81

Envanter No.: 41/79

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın sonu

Müze Geliş Şekli: 1900'de Çinili Köşk'te bulunmuştur.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h:4,5 cm, R: 6,4 cm

Durumu: Ağız kenarında bir parçası kopuk ve noksandır. Sırda çatlaklar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu olup, tamamı firuze sırlıdır. Herhangi bir bezeme bulunmamaktadır.

Resim 120: 41/79 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 82

Envanter No.: 41/90

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın sonu

Müze Geliş Şekli: 1903'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

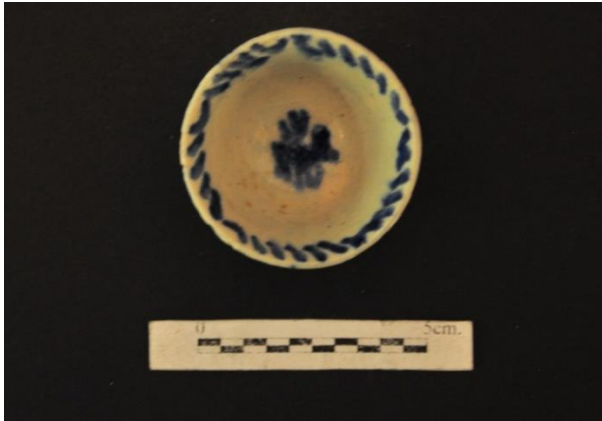
Ölçüleri: h: 3 cm, R: 5 cm

Durumu: Ağız çevresi ve kaidesinde çentikler ve çatlaklar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı fincan, şeffaf sır altına mangan moru ve kobalt mavi renklerle bezemelidir. Dış yüzeyi; atlamalı olarak yerleştirilmiş patlıcan moru, kalın dikey kuşaklar ve çiçek dalları ile süslenmiştir. İçte ağız çevresini, yatay tarama çizgilerden oluşan bir bordür dolaşmaktadır. Merkezde ise kobalt mavi stilize çiçek motifi yer almaktadır.

Resim 121:41/90 No.lu kahve fincanı.

Resim 121a:41/90 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 83

Envanter No.: 41/364

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın sonu

Müze Geliş Şekli: 1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,8 cm, R: 6,3 cm

Durumu: Tamdır, ağız kenarında çentikler vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu fincan, uçuk sarı sır altına, siyah renk kullanılarak bezenmiştir. Dış ve iç yüzeyi, küçük dal motifleriyle doldurulmuştur. Kaidedeki dikey taramalı çizgilerle kompozisyon sonlandırılmıştır. Alt dibinde, atölye markası ya da usta imzası olarak değerlendirebileceğimiz bir işaret yer almaktadır.

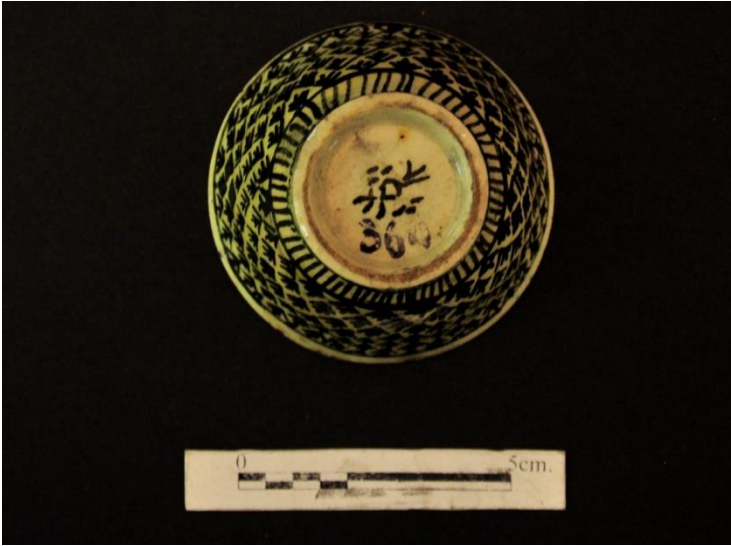

Resim 122: 41/364 No.lu kahve fincanı.

Resim 122a: 41/364 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 122b: 41/364 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 84

Envanter No.: 41/378

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın sonu

Müze Geliş Şekli: 1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,1 cm, R: 6,7 cm

Durumu: Ağız kenarında kopuk, kaidesinde çentikler mevcuttur. Ağızdan dibe doğru uzanan çatlaklar vardır. Sırda şahtar görülmektedir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdelidir. Kirli beyaz hamurlu, açık mavi astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Fincanın yüzeyi; siyah konturlu, çeşitli boyutlarda stilize çiçek ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. Ağız çevresini siyah bir kuşak dolaşmaktadır.

Resim 123: 41/378 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 85

Envanter No.: 41/389

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın sonu

Müze Geliş Şekli: 1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,1 cm, R: 6,4 cm

Durumu: Kaidesinde çentikler vardır. Sır yer yer çatlaktır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezemelidir. Dış yüzeyi, patlıcan moru diyagonal çizgilerle dilimlenmiş ve bu dilimlerin içleri stilize çiçek ve yaprakların oluşturduğu motiflerle bezenmiştir. Ağız ve kaide çevresini bir çizgiden ibaret bordür çevrelemektedir. İçte; ağız kenarını, yatay taramalı çizgilerden oluşan bir bordür dolaşmakta, merkezde ise stilize bir çiçek dalı fincanın iç kısmını süslemektedir. Alt dibinde Meissen taklidi çift çapraz kılıç vardır.

Resim 124: 41/389 No.lu kahve fincanı.

Resim 124a: 41/389 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 124b: 41/389 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 86

Envanter No.: 41/1258

Adı: Fincan Parçası

Dönem: 18. yüzyılın sonu

Müze Geliş Şekli: -

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,2 cm, R: 3,2 cm (kaide)

Durumu: Dip ve ağzın küçük bir parçası mevcuttur. Kırık ve noksandır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Burma gövdeli, alçak kaideli fincan parçası; kirli beyaz hamurlu, beyaz astarlı fincan dibi, şeffaf sır altına yeşil ve soluk mangan moru ile bezenmiştir. Dış yüzey kabartma diyagonal dilimlere ayrılmış, dönüşümlü olarak, yeşil ve mangan moru renkte bahar dalları ile bezenmiştir. İçte merkezde siyah konturlu, yeşil renkte stilize bir çiçek dalı yer alır. Alt dibinde, Meissen taklidi çift çapraz kılıç vardır.

Resim 125: 41/1258 No.lu kahve fincanı parçası.

Resim 125a: 41/1258 No.lu kahve fincanı parçası, iç görüntüsü.

Katalog No.: 87

Envanter No.: 41/1259

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın sonu

Müze Geliş Şekli: -

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4 cm, R: -

Durumu: Yarı kırık ve noksandır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, yeşil sırlı fincanın dış yüzünü; ağız ve kaide çevresini dolaşan stilize yapraklar ve gövdede iç içe geçmiş, çift halka sırası süslemektedir. Motifler siyah renklidir.

Resim 126: 41/1259 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 88

Envanter No.: 41/76

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın sonu- 19. yüzyılın başı

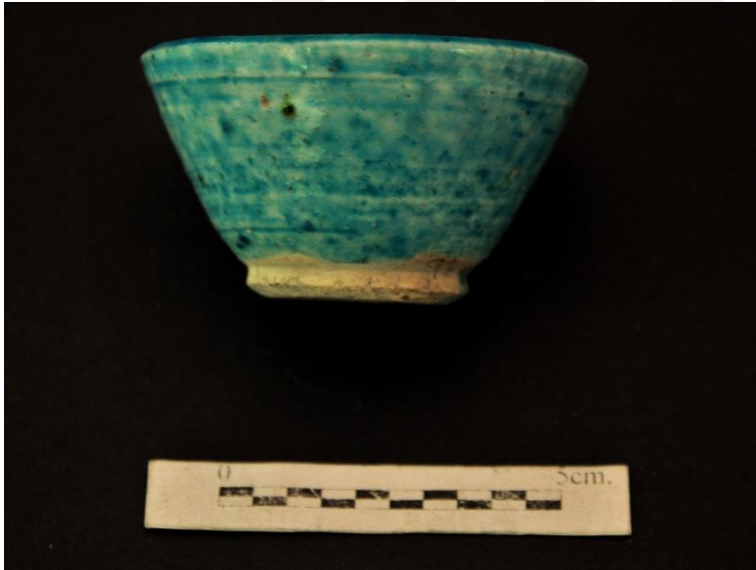
Müze Geliş Şekli: Çinili Köşk'te bulunmuştur.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,6 cm, R: 6,6 cm

Durumu: Ağız kenarında kopuk bir parça mevcuttur ve ağız kenarından dibe uzanan bir çatlak vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu fincanın içi, dışı firuze sırlıdır. Herhangi bir bezemesi yoktur.

Resim 127: 41/76 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 89

Envanter No.: 41/81

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın sonu- 19. yüzyılın başı

Müze Geliş Şekli: 1903'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,5 cm, R: 6,5 cm

Durumu: Ağız kenarı ve kaidesi çentikli, sıırı yer yer çatlaktır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Kirlili beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına kobalt mavi ile bezemelidir. Dış ve iç ağız çevresini, boyası dağılmış ve akmış ince mavi bir bordür çevrelemektedir. Dışta gövdenin tüm yüzeyi, dikey ince çizgilerle dilimlere ayrılmış ve bu dilimlerin içleri birer stilize çiçek dalı ile süslenmiştir. İçte, merkeze yine stilize edilmiş bir çiçek dalı yerleştirilmiştir.

Resim 128: 41/81 No.lu kahve fincanı. Resim 128a: 41/81 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 90

Envanter No.: 41/397

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın sonu- 19. yüzyılın başı

Müze Geliş Şekli: 1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,9 cm, R: 6,4 cm

Durumu: Ağız kenarı ve kaidesi çentiklidir. Ağız kenarından dibe uzanan iki çatlak vardır. Sırda şahtar görülmektedir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Gri hamurlu, beyaz astarlı, krem rengi sırlıdır. Motifler kobalt mavi renktedir. Dışta ağız kenarını ince bir bordür dolaşmaktadır. Gövde yüzeyini kaydırılmış eksenlerde yerleştirilen palmet motifleri süslemektedir. Motifler, gövdenin kaideye sınırında düz çizgi taramalı bir bordürle sonlanmaktadır. İçte ağız çevresini verev taramalı bir kuşak çevirmektedir. Merkezde yapraklardan oluşan bir çiçek dalı vardır. Dip altında ise boyanın dağılmasından dolayı anlaşılamayan bir işaret bulunur.

Resim 129: 41/397 No.lu kahve fincanı.

Resim 129a: 41/397 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 129b: 41/397 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 91

Envanter No.: 41/404

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın sonu- 19. yüzyılın başı

Müze Geliş Şekli: 1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,5 cm, R: 7 cm

Durumu: Gövdesinin bir kısmı alçı ile onarılarak tamamlanmıştır. Ağız kenarından gövdeye uzanan bir çatlak vardır. Sır, mat ve bozulmuştur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına patlıcan moru ve mavi renkler kullanılarak bezenmiştir. İçte ve dışta ağız çevresi ile kaidesini ince mavi bir çizgi bordürlemektedir. Gövdeyi aralıklı olarak yerleştirilmiş iki adet patlıcan moru renkte madalyon süslemektedir. Muhtemelen kırık kısımda da bir adet madalyon bulunmaktaydı. Madalyonların içerisine dört yapraklı stilize yonca çiçekleri yerleştirilmiştir. İçte merkezde mavi bir dairenin içerisine yerleştirilmiş, patlıcan moru stilize bir çiçek yer alır. Fincanın dip altında "sivaz" olarak okunan Osmanlıca bir yazı bulunmaktadır.

Resim 130: 41/404 No.lu kahve fincanı.

Resim 130a: 41/404 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 130b: 41/404 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 92

Envanter No.: 41/405

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın sonu- 19. yüzyılın başı

Müze Geliş Şekli: 1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,3 cm, R: 6,1 cm

Durumu: Ağız kenarında bir parçası kırık ve noksan. Sırda bozulma ve çatlaklar vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı olup; şeffaf sır altına sarı, mavi ve kırmızı renkler kullanılarak bezenmiştir. Gövde yüzeyi, kaydırılmış eksenlerde yerleştirilmiş sarı ve kırmızı renkteki stilize motiflerle bezenmiştir. Kaidesini, ağız çevresini içte ve dışta iki ince mavi çizginin oluşturduğu bir bordür çevrelemektedir. İçte, merkezde çift mavi dairenin içinde siyah konturlu sarı stilize bir çiçek görülmektedir. Dip altına, çizgisel üslupta çok ışınlı bir yıldız çizilmiştir.

Resim 131: 41/405 No.lu kahve fincanı.

Resim 131a: 41/405 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 131b: 41/405 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 93

Envanter No.: 41/408

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın sonu- 19. yüzyılın başı

Müze Geliş Şekli: 1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,6 cm, R: 6,1 cm

Durumu: Sırda çentikler mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen formda, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına patlıcan moru ve firuze renkleri kullanılarak bezenmiştir. Zemin mangan moru ile boyanmıştır. Motifler siyah konturludur. Fincanın ağız çevresi ile kaidesi ince siyah bir çizgi çevrelenmiştir. Gövde yüzeyi, dört adet yaprak biçimli firuze renkli madalyonun içlerine yerleştirilmiş çiçek dalı ile süslenmiştir.

Resim 132: 41/408 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 94

Envanter No.: 41/428

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın sonu- 19. yüzyılın başı

Müze Geliş Şekli: Selahattin Refik Sırmalı'dan, 21.05.1943'te satın alınmıştır.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 5,5 cm, R: 6,3 cm

Durumu: Ağız kenarında bir parçası kopuk ve tamirlidir. Kaidede sırn büyük bir kısmı dökülmüştür.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, kendinden zarflı olan fincan, ince boyunlu bir kaide üzerinde yükselir. Beyaz hamurlu olup, yeşil sır altına siyah bezemelidir. İki ayrı parçanın birleştirilmesi ile kendinden zarflı olarak yapılmıştır. Fincanın ağız çevresi ve çıkıntılı zarf bölümü ile gövdenin kaideye olan sınırı stilize iğne yapraklarla bezenmiştir. İçte, merkezde stilize çizgisel bir motif/ işaret görülmektedir.

Resim 133: 41/428 no.lu kahve fincanı. Resim 133a: 41/428 no.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 95

Envanter No.: 41/746

Adı: Fincan

Dönem: 18. yüzyılın sonu- 19. yüzyılın başı

Müze Geliş Şekli: 1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,7 cm, R: 6,7 cm

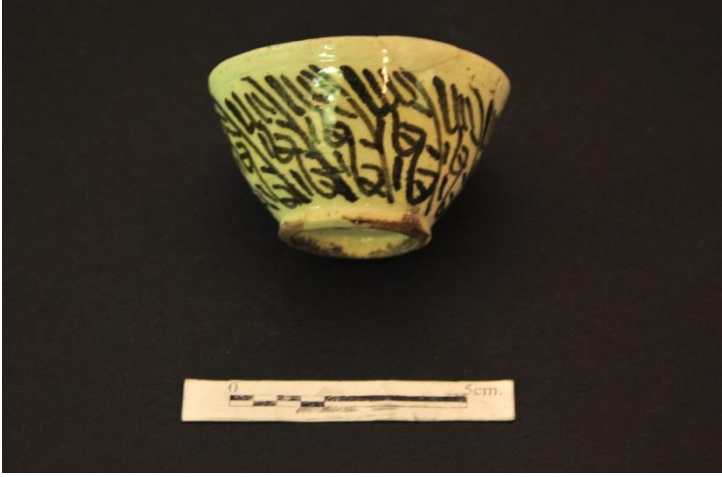
Durumu: Ağız kenarındaki kopuk alçı ile tamamlanmıştır. Ağız kenarından gövdeye uzanan bir çatlak vardır. Sırda çatlaklar görülmektedir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu olan fincan, şeffaf sır altına siyah dekorludur. Gövde yüzeyi verev çizgilerle dilimlenerek, içleri çizgisel üslupta motiflerle doldurulmuştur. Bunların ileri derecede stilize edilmiş yazı kuşakları olması da ihtimal dâhilindedir. Dip altında ve fincanın iç merkezinde de aynı stilize motif ya da işaretler yer almaktadır.

Resim 134: 41/746 No.lu kahve fincanı.

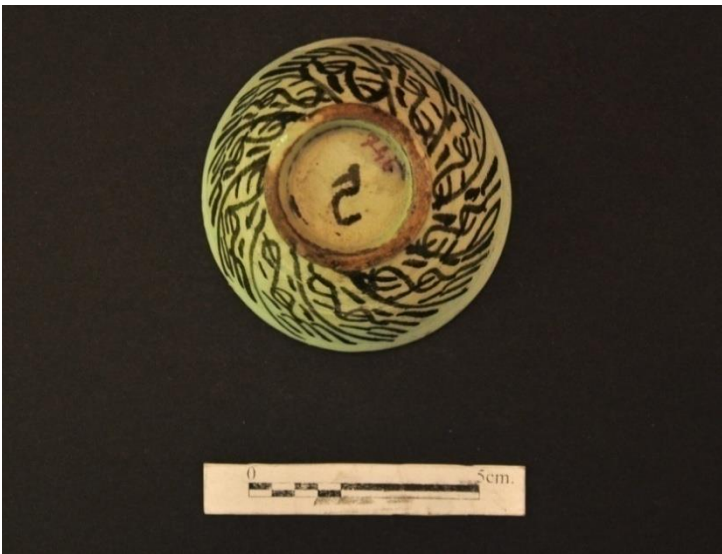

Resim 134a: 41/746 No.lu kahve fincanı.

Resim 134b: 41/746 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 134c: 41/746 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 96

Envanter No.: 41/1147

Adı: Tabak

Dönem: 18. yüzyılın sonu- 19. yüzyılın başı

Müze Geliş Şekli: -

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 2,7 cm, R: 10 cm

Durumu: Ağız kenarında bir parça kırık ve tamirlidir. Sır bozuktur. Kaide altında üç ayak izleri görülmektedir. İçinde asmak için bir delik yapılmıştır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Halka dipli, beyaz hamurlu, beyaz astarlı tabak, firuze renk sır altına siyah dekorludur. Hafif çukur olan tabak, düz ağızlı ufak bir tabaktır. Muhtemelen bir fincana aittir. Ağız kenarını "S" kıvrımlı bir dal ile tarama çizgiler dolaşmaktadır. İçinde, merkezde, içi taramalı beş kollu bir yıldız ile stilize yapraklar yer almaktadır.

Resim 135: 41/1147 No.lu kahve fincanı tabağı.

Katalog No.: 97

Envanter No.: 41/398

Adı: Fincan

Dönem: 19. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,9 cm, R: 6,2 cm

Durumu: Ağız kenarındaki kırık ve noksan parçalar alçı ile onarılmıştır. Ağızdan gövdeye doğru uzanan üç çatlak görülmektedir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Kirli beyaz sert hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına bezelidir. Fincanın yüzeyi; siyah konturlu, yeşil renkli, kırık çizgilerle oluşturulmuş bölümler ve aralarına yerleştirilmiş sarı stilize motiflerle süslenmiştir. İçte, merkezde; mavi şeritle çevrelenen, mor bir çiçek vardır. Dip altında Meissen taklidi çift çapraz kılıç görülmektedir.

Resim 136: 41/398 No.lu kahve fincanı.

Resim 136a: 41/398 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 136b: 41/398 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 98

Envanter No.: 41/419

Adı: Fincan

Dönem: 19. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 2,9 cm, R: 5 cm

Durumu: Ağız kenarı tamirlidir. Sırda bozulmalar görülmektedir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, yüksek kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu, dışı yeşil astarlı, şeffaf sırlıdır. Astar kazınarak yuvarlak motifler oluşturulmuştur.

Resim 137: 41/419 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 99

Envanter No.: 41/420

Adı: Fincan

Dönem: 19. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 2,7 cm, R: 5,2 cm

Durumu: Ağız kenarı çentiklidir. Sır bozulmuş ve dökülmüştür.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu, krem-sarı astarlı, şeffaf sırlıdır. İçte ve dışta herhangi bir süsleme yoktur.

Resim 138: 41/420 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 100

Envanter No.: 41/423

Adı: Fincan

Dönem: 19. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,7 cm, R: 6 cm

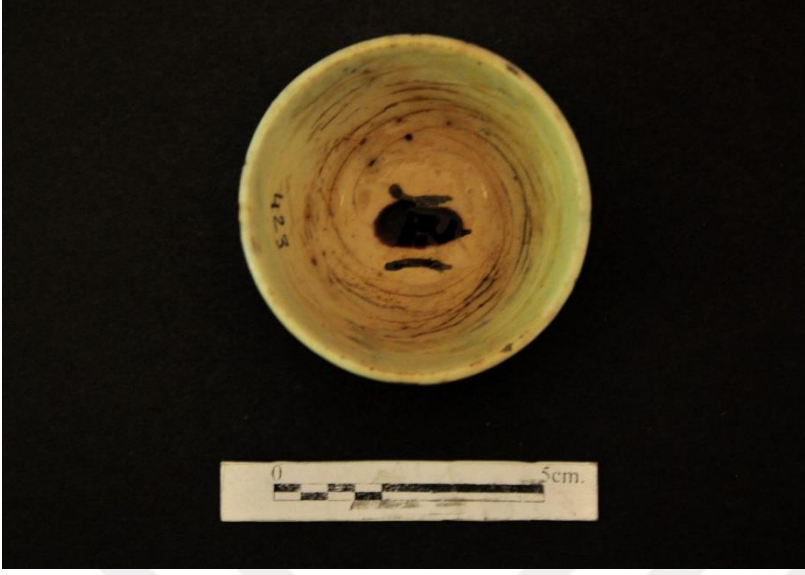
Durumu: Ağız çevresi çentiklidir. Sırda çatlaklar görülmektedir.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Krem rengi hamurlu ve astarlıdır. Şeffaf sır altına mangan moru renk ile bezenmiştir. Motifler siyah konturludur. Dış yüzeyi, iki ucu gövdede kesişen paralel çizgilerle dilimlenerek, içlerine yerleştirilmiş şâhî benekler ile bezenmiştir. İçte, merkezde stilize bir motif yer almaktadır. Dip altındaki işaret atölye sembolü ya da usta imzası olabilir.

Resim 139: 41/423 No.lu kahve fincanı.

Resim 139a: 41/423 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 139b: 41/423 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 101

Envanter No.: 41/429

Adı: Fincan

Dönem: 19. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,2 cm, R: 6,2 cm

Durumu: Kaidesinde küçük bir çentik vardır, tumdür.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu fincanın içi ve dışı yeşil sırlıdır. Herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Resim 140: 41/429 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 102

Envanter No.: 41/431

Adı: Fincan

Dönem: 19. yüzyıl

Müze Geliş Şekli: 1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,2 cm R: 6,6 cm

Durumu: Ağız kenarı tamirlidir. Ağız kenarından dibe uzanan çatlaklar vardır. Kaidesinde çentikler mevcuttur. Sırı yer yer çatlak ve dökülmüştür.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Kirli beyaz hamurlu, dışı açık mavi astarlı fincan, şeffaf sır altına mavi ve mangan moru renkleri kullanılarak bezenmiştir. Dış yüzeyini, dört adet iri çiçek dalı süslemektedir. Geriye kalan alan, siyah konturlu balık pulu motifleriyle doldurulmuştur. Motifler, kaidenin üstünde yer alan ince mavi çizgi ile sonlandırılmıştır. İçte, ağız kenarında ince mavi bir çizgi dolaşmakta, merkezi ise yapraklarla çevrili çiçek dalından oluşan bir motif süslemektedir. Dip altında Meissen taklidi çift çapraz kılıç vardır.

Resim 141: 41/431 No.lu kahve fincanı.

Resim 141a: 41/431 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 141b: 41/431 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 103

Envanter No.: 41/88

Adı: Fincan

Dönem: -

Müze Geliş Şekli: 1936'da Sultanahmet Arasta Sokağı Hafriyatı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3 cm, R: 7,4 cm

Durumu: Kırık ve noksan kısımları alçı tamirlidir. Sırda çatlaklar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen tipte, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı fincan; şeffaf sır altına mangan moru ve mavi kullanılarak bezenmiştir. Fincanın ağız çevresini silik mavi çizginin üzerine yerleştirilen, stilize çiçeklerin oluşturduğu bir kompozisyon dolaşmaktadır. Gövdenin kaideye sınırını ise sivri uçlu yaprakların oluşturduğu motif dizisi süslemektedir. İçte ağız kısmı, aynı motif dizisi ile bezenmiştir. Merkezde stilize bir çiçek dalı yer alır. Mangan moru renginin 18. yüzyılın ortasından itibaren kullanılmaya başlanması sebebiyle, 18. yüzyılın ikinci yarısı- 19. yüzyıla tarihlenmektedir.

Resim 142: 41/88 No.lu kahve fincanı. Resim 142a: 41/88 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 104

Envanter No.: 41/387

Adı: Fincan (Mavi-Beyaz)

Dönem: -

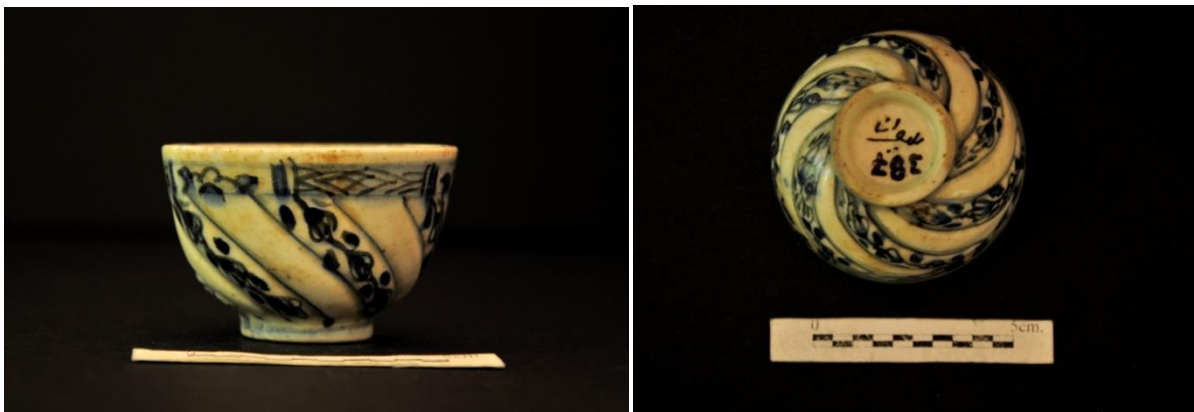
Müze Geliş Şekli: 1943'te satın alma yolu ile gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,3 cm, R: 6,4 cm

Durumu: Sağlam ve tamdır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş burma gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı fincan; şeffaf sır altına kobalt mavi kullanılarak bezenmiştir. Ağız çevresini, kartuşlara ayrılarak içlerini yarım papatyaların ve çapraz taramalı çizgilerin süslediği bir bordür çevirmektedir. Gövde, kabartma diyagonal dilimlerle şekillendirilmiştir. Dilimler; atlamalı olarak, kıvrımlı dallar üzerine yerleştirilmiş stilize çiçek ve yaprakların oluşturduğu kompozisyonla bezelidir. Motifler kaidede yer alan ince mavi çizgi ile sonlandırılmıştır. Fincanın alt dibinde, "sivaz" ya da "ayvaz" olarak okunabilen Osmanlıca bir yazı bulunmaktadır. Müze envanterinde tarihi yazılmamıştır. Ancak fiziksel özellikleri 18. yüzyıla ait bir fincan olduğunu göstermektedir.

Resim 143: 41/387 No.lu kahve fincanı. Resim 143a: 41/387 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 105

Envanter No.: 2004/3

Adı: Fincan

Dönem: -

Müze Geliş Şekli: 20.10.2004 tarihinde Sultanahmet Cezaevi Kazısı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

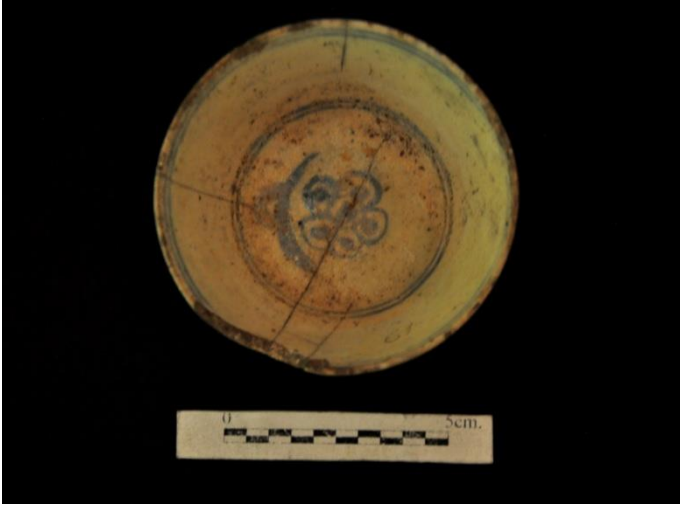
Ölçüleri: h: 4,5 cm, R: 7,2 cm

Durumu: Ağız kenarı kırık ve noksandır. Gövdede çatlaklar mevcuttur. Sır yüzeyi bozuktur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, yüksek kaidelidir. Beyaz hamurlu fincan, şeffaf sır altına mavi renk kullanılarak bezenmiştir. Fincanın içte ve dışta ağız çevresini, iki mavi çizgiden oluşan bir bordür dolaşmaktadır. Dış yüzeyi, stilize bitkisel motiflerle bezenmiştir. Çeşitli yapraklar ve dallar ile nar motifleri görülmektedir. Kaidede yer alan ince mavi çizgi ile kompozisyon sonlandırılmıştır. İçte, merkezi, beş yapraklı bir çiçek dalı süslemektedir. Dip altında iç içe geçmiş iki daire vardır. Sırdaki bozulma ve yüzeydeki oksitlenme sebebiyle boyalarda renk değişimi ve silikleşme görülmektedir. 18. yüzyılda nar motifi kullanımının yoğun olması sebebiyle, 18. yüzyıla ait bir fincan olması olasıdır.

Resim 144: 2004/3 No.lu kahve fincanı.

Resim 144a: 2004/3 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 144b: 2004/3 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 106

Envanter No.: 2004/5

Adı: Fincan

Dönem: -

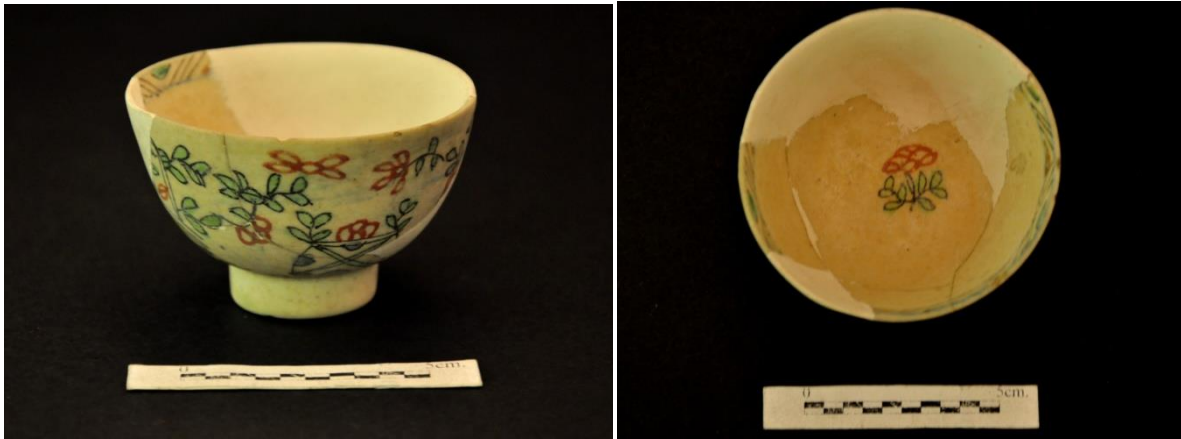
Müze Geliş Şekli: 20.10.2004 tarihinde Sultanahmet Cezaevi Kazısı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,8 cm, R: 7,4 cm

Durumu: Yapıştırılarak tümlenmiş, eksikler alçıyla tamamlanmıştır. Sır yüzeyi bozuktur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, yüksek kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına yeşil, sarı, mavi, kırmızı renkleri kullanılarak bezenmiştir. Yüksek kaideli fincan, dikdörtgen formlu saksıdan çıkan çiçekler ve gövdede serbest olarak yapılmış çiçek dallarıyla süslenmiştir. Fincanın iç ağız çevresini, taramalı çizgilerin oluşturduğu bir bordür dolaşmakta; merkezde ise yeşil yapraklı, kırmızı bir gül dalı bulunmaktadır. Müze envanterinde tarihlendirilmemiş olan eser, muhtemelen 18. yüzyılda yapılmıştır.

Resim 145: 2004/5 No.lu kahve fincanı. Resim 145a: 2004/5 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 107

Envanter No.: 2004-6

Adı: Fincan

Dönem: -

Müze Geliş Şekli: 20.10.2004 tarihinde Sultanahmet Cezaevi Kazısı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 5 cm, R: 7,1 cm

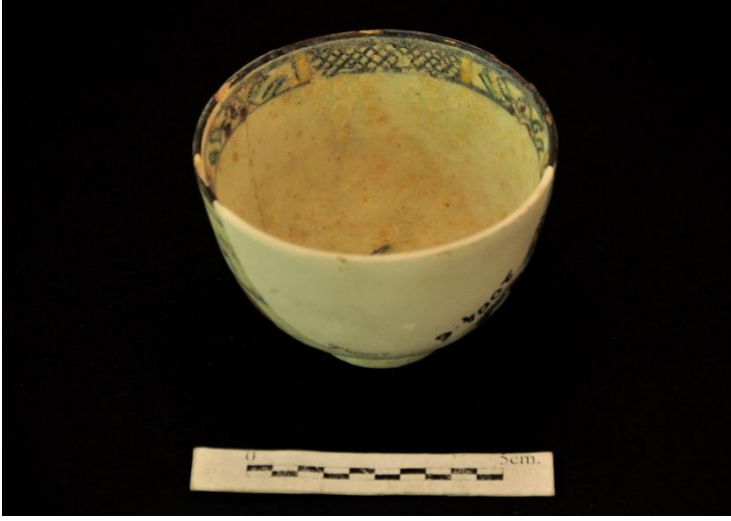
Durumu: Ağız ve gövdeye ait bir parça kırık ve noksandır, alçı ile tümlenmiştir. Sır yüzeyinde bozulmalar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, şeffaf sır altına çok renkli bir fincandır. Süsleme kompozisyonunu bitki ve hayvan motifleri ile geometrik motifler oluşturmaktadır. Müze envanterinde hayvan motiflerinden bahsedilmemesine karşın, bir çiçek dalı üzerine yerleştirilmiş ve uçar vaziyette resmedilmiş kırmızı kuşlar görülmektedir. Dış yüzeyinde, ağız çevresini iki ince siyah çizgi içine yerleştirilmiş mor salkımlı üzümler, stilize çiçekler ve yapraklar, uçar vaziyette kuşlar süslemektedir. Gövdede de yine çiçekler ve kırmızı kuş motifleri vardır. Kaidesini ve ağız kısmını siyah ince bir çizgi dolaşmaktadır. İçte ağız çevresi, kartuşlara ayrılarak çapraz taramalı çizgilerden ve kıvrık dallı bitkisel motiflerden oluşan kompozisyonla bezenmiştir. Merkeze ise mavi renkli tek bir çiçek dalı yerleştirilmiştir. Müze envanterinde tarihsiz olarak kaydedilen fincanın, mangan moru renginin kullanılması ve ağız kısmındaki bordürün 18. yüzyıl örnekleriyle benzer olması sebebiyle, 18. yüzyılın ikinci yarısına ait olması olasıdır.

Resim 146: 2004/6 No.lu kahve fincanı.

Resim 146a: 2004/6 No.lu kahve fincanı, iç bordür görüntüsü.

Resim 146b: 2004/6 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 108

Envanter No.: 2004/7

Adı: Fincan

Dönem: -

Müze Geliş Şekli: 20.10.2004 tarihinde Sultanahmet Cezaevi Kazısı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,9 cm, R: 7,4 cm

Durumu: Yaklaşık yarısı kırık ve noksan olan fincan yapııştırılmış, eksik kısımlar alçı ile tümlenmiştir. Sır yüzeyi bozuktur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, kırık beyaz astarlı fincan; şeffaf sır altına kobalt mavi, yeşil ve kırmızı renklerle bezenmiş, motiflerde siyah kontur kullanılmıştır. Gövde, belirli aralıklarla yerleştirilen testere dişli yaprak madalyonlarla süslenmiştir. Ağız çevresini ve gövdenin bitiş kısmını; siyah iki çizgi arasına yerleştirilmiş, stilize bitkisel motiflerle oluşturulmuş bir bordür dolaşmaktadır. Fincanın iç ağız çevresini yatay ve dikey tarama çizgili bir bordür çevreler. Merkezde, küçük ve büyük yapraklı bir çiçek dalı yer alır. Motif kompozisyonunun benzerlik göstermesi sebebiyle, 18. yüzyıla ait olması olasıdır.

Resim 147: 2004/7 No.lu kahve fincanı. Resim 147a: 2004/7 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 109

Envanter No.: 2004/10

Adı: Fincan Dibi

Dönem: -

Müze Geliş Şekli: 20.10.2004 tarihinde Sultanahmet Cezaevi Kazısı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

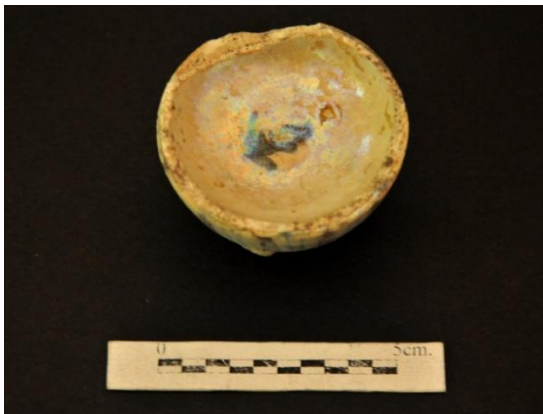
Ölçüleri: h: 3,8 cm, R: 5,1 cm

Durumu: Yarım olan fincanın alt kısmı mevcuttur. Sır yüzeyi bozuktur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Gövdeden ağza doğru genişleyen tipte olduğu anlaşılan fincan, ince boyunlu bir kaide üzerinde yükselmektedir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı fincan dibi, şeffaf sır altına patlıcan moru ve koyu mavi ile bezenmiştir. Geniş, yuvarlak kaideli fincanın gövdesi; dik hatlı çizgilerle süslenmiştir. Fincanın iç dibinde, bir çiçek motifi olduğu anlaşılmaktadır. Kırılma yerinden ve iç dibinden anlaşıldığı kadarıyla kendinden zarflı bir fincandır. Muhtemelen 18. yüzyıla aittir.

Resim 148: 2004/10 No.lu kahve fincanı dibi.

Resim 148a: 2004/10 No.lu kahve fincanı dibi, iç görüntüsü.

Katalog No.: 110

Envanter No.: 2004/11

Adı: Fincan Dibi

Dönem: -

Müze Geliş Şekli: 20.10.2004 tarihinde Sultanahmet Cezaevi Kazısı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,8 cm, R: 5,2 cm

Durumu: Yarım olan fincanın alt kısmı mevcuttur. Sır yüzeyi bozuktur

Açıklama / Fiziksel Tanım: Beyaz hamurlu, beyaz astarlı fincan dibi, şeffaf sır altına yeşil ve koyu mavi ile bezenmiştir. Geniş, yuvarlak kaideli fincanın gövdesi; dik hatlı çizgilerle süslenmiştir. Fincanın iç dibinde, bir çiçek motifi olduğu anlaşılmaktadır. Kırılma yerinden ve iç dibinden anlaşıldığı kadarıyla kendinden zarflı bir fincandır. Muhtemelen 18. yüzyıla aittir.

Resim 149: 2004/11 No.lu kahve fincanı dibi.

Resim 149a: 2004/11 No.lu kahve fincanı dibi,

iç görüntüsü.

Katalog No.: 111

Envanter No.: 2004/12

Adı: Fincan

Dönem: -

Müze Geliş Şekli: 20.10.2004 tarihinde Sultanahmet Cezaevi Kazısı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4 cm, R: 5,9 cm

Durumu: Yapıştırılarak tümlenmiştir. Ağız kenarından alçı tamirlidir. Sır yüzeyinde bozulmalar vardır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı olup, şeffaf sır altına mavi renk kullanılarak bezenmiştir. Gövde yüzeyine üç adet yuvarlak madalyon yerleştirilerek içleri stilize motiflerle doldurulmuştur. Bu motifler ilk bakışta hayvansal bir görünüm sunmaktadır. İçte ve dışta ağız çevresini ince bir çizgi dolaşmaktadır. Merkezde, yapraklı bir dal bulunmaktadır. Dip altında Meissen taklidi çift çapraz kılıç işareti görülmektedir. Müze envanterinde tarihlendirilmemiş olan eser, muhtemelen 18. yüzyılda yapılmıştır.

Resim 150: 2004/12 No.lu kahve fincanı.

Resim 150a: 2004/12 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Resim 150b: 2004/12 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 112

Envanter No.: 2004/13

Adı: Fincan

Dönem: -

Müze Geliş Şekli: 20.10.2004 tarihinde Sultanahmet Cezaevi Kazısı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,2 cm, R: 7,1 cm

Durumu: Ağız kısmından gövdeye uzanan çatlaklar vardır. Sır yüzeyi dökülmüştür.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Krem rengi hamurlu fincan, kırmızı ve yeşil renkler kullanılarak bezenmiştir. Bitkisel bezemeli kompozisyonda; hatayiler, çiçekli dallar, yapraklar görülmektedir. Ağız çevresini ince sarı bir çizgi çevirmektedir. İçte merkeze, stilize bir çiçek dalı yerleştirilmiştir. Müze envanterinde tarihlendirilmemiş olan eserin, 18. yüzyıla ait olması muhtemeldir.

Resim 151: 2004/13 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 113

Envanter No.: 2004/14

Adı: Fincan

Dönem: -

Müze Geliş Şekli: 20.10.2004 tarihinde Sultanahmet Cezaevi Kazısı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,8 cm, R: 6,1 cm

Durumu: Sağlam ve tamdır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Dışa dönük ağızlı, geniş ve dikey kabartma gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı fincan; şeffaf sır altına kobalt mavi renk kullanılarak bezenmiştir. Ağız çevresini içte ve dışta dalgalı bir bordür çevirmektedir. Gövde yüzeyi ince dikey çizgilerle dilimlere ayrılmış, bu dilimlerin içlerine stilize çiçek dalları ve üçlü yaprak dizileri yerleştirilmiştir. Dip altında Meissen taklidi çift çapraz kılıç vardır. İçte ise merkezde stilize bir çiçek motifi yer almaktadır. Kabartmalı benzer örnekler sebebiyle, 18. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Resim 152: 2004/14 No.lu kahve fincanı. Resim 152a: 2004/14 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

Katalog No.: 114

Envanter No.: 2004/16

Adı: Fincan

Dönem: -

Müze Geliş Şekli: 20.10.2004 tarihinde Sultanahmet Cezaevi Kazısı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,4 cm, R: 4,9 cm

Durumu: Sağlam ve tamdır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, gövdeden ağza genişleyen fincan, ince boyunlu bir kaide üzerinde yükselmektedir. Beyaz hamurlu olup, dış yüzeyi sarı renk sırlıdır. Ağız kısmı kertiklidir. Kaidesi sırlanmamıştır. Yüzeyinde herhangi bir bezeme yoktur.

Resim 153: 2004/16 No.lu kahve fincanı.

Katalog No.: 115

Envanter No.: 2004/17

Adı: Fincan

Dönem: -

Müze Geliş Şekli: 20.10.2004 tarihinde Sultanahmet Cezaevi Kazısı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 3,2 cm, R: 5,7 cm

Durumu: Sağlam ve tamdır.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı fincan; şeffaf sır altına kırmızı, mor, yeşil renkler kullanılarak bezenmiştir. Mangan moru renkte yapılmış dalgalı suyolu ve kırmızı tomurcuklu yeşil dallar süsleme kompozisyonunu oluşturmaktadır. Ağız kenarlarına, koyu yeşil renkli yarım daireler yerleştirilmiştir. Fincanın içinde simetrik olarak açılmış beş adet delik mevcuttur. Duvara asılmak suretiyle, süs amaçlı kullanıldığı anlaşılmaktadır. Müze envanterinde tarihlendirilmemiş olan eserin, gövde şekillenışı ve formu sebebiyle 19. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Resim 154: 2004/17 No.lu kahve fincanı.

Resim 154a: 2004/16 No.lu kahve fincanı, alt görüntüsü.

Katalog No.: 116

Envanter No.: 2004/20

Adı: Fincan

Dönem: -

Müze Geliş Şekli: 20.10.2004 tarihinde Sultanahmet Cezaevi Kazısı'ndan gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Bodrum Kat Deposu

Ölçüleri: h: 4,2 cm, R: 6,8 cm

Durumu: Ağız kenarında bir parça kırık ve noksandır. Gövdede çatlaklar mevcuttur.

Açıklama / Fiziksel Tanım: Düz ağızlı, geniş gövdeli, alçak kaidelidir. Beyaz hamurlu, beyaz astarlı fincan; şeffaf sır altına mangan moru, yeşil ve mavi renklerle bezemelidir. Motifler siyah konturludur. Gövde; diyagonal çizgilerle ayrılarak, her bölüm bir dal üzerine yerleştirilen çiçek ve yaprak motifleriyle süslenmiştir. Motifler ağız çevresinde ve gövdenin bitiminde ince bir çizgi ile sınırlandırılmıştır. İçte ağız kısmını; ince, iki mavi çizgiden müteşekkil bordür dolaşmaktadır. Merkezde stilize bir çiçek dalı yer almaktadır. Müze envanterinde tarihlendirilmemiş olan eser, süsleme özellikleri sebebiyle 18. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Resim 155: 2004/20 No.lu kahve fincanı.

Resim 155a: 2004/20 No.lu kahve fincanı, iç görüntüsü.

6. DEĞERLENDİRME

Çinili Köşk Müzesi'nde yer alan, 18. ve 19. yüzyıla ait 116 adet Kütahya üretilmiş fincan, fincan zarfı ve fincan tabağından oluşan koleksiyon, katalog halinde çalışılmıştır. Bu çalışma neticesinde, farklı özelliklere sahip fincanlar, “Tipoloji” başlığı altında değerlendirilmiştir. Eserlerin hamur, astar, sır ve boya özellikleri “Malzeme ve Teknik” başlığı; süsleme özellikleri ise herhangi bir yüzyıl ayırımı yapılmadan “Süsleme” başlığı altında açıklanmıştır. Kütahya üretimi nesnelere belirgin bir özellik olan, eserlerin dip altında yer alan semboller ise “İmzalar ve Damgalar” başlığı altında değerlendirilmiştir.

6.1. Tipoloji

Ortalama yükseklikleri 3-6 cm, ağız çapları ise 5-8 cm arası olan Kütahya üretilmiş fincanların, incelediğimiz katalog kapsamında birkaç tipte olduğu görülmektedir. Garo Kürkman, Kütahya fincanlarını zarflı ve zarfsız fincanlar olarak iki gruba ayırmıştır. Zarflı fincanlar; zarfı gümüş veya tombaklanmış bakırdan yapılanlar ve seramik zarflılar olarak kendi içinde gruplandırılmıştır. Seramik zarflılar ise; ajurlu zarflar, fincanın zarfa yapışık olduğu tipler, zarfın hem ajurlu hem de fincana yapışık olduğu tipler olmak üzere üç ayrı başlık halindedir. Zarfsız fincanlar ise tabaklı fincanlar alt başlığı altında normal boydaki fincanlar ve yüksek gövdeli fincanlar olmak üzere iki ayrı grubu teşkil etmektedir.¹⁴⁰

Fincan formları konusunda Sevinç Gök ise ağız yapısına göre bir tipoloji sunmuştur.¹⁴¹ Bunlar; düz/basit ağızlı, dilimli ağızlı ve dışa çekik ağızlıdır. İki ayrı parçanın perçinlenmesiyle oluşturulmuş zarflı fincanları ise kendinden zarflı fincanlar başlığı altında açıklamıştır. Ancak bunlar Kütahya fincanları için genel bir tipolojiyi temsil etmemekte, İzmir Agorası kazılarında ortaya çıkan fincanlar özelinde yapılan bir değerlendirmedir.

Söz konusu koleksiyonda yer alan fincanları, Kürkman'ın belirlediği tipoloji doğrultusunda isimlendirmeye yönelik birtakım değişiklikler ve eklemeler ile ele aldık. Buna göre, “fincanın zarfa yapışık olduğu tipler” başlığını “*kendinden zarflı fincanlar*”; “zarfın hem ajurlu hem de fincana yapışık olduğu tipler” başlığını “*kendinden zarflı ve ajurlu fincanlar*” olarak ele almayı tercih ettik. Ancak bazı örneklerde, fincan ile zarfın sonradan birbirine yapıştırılmış bağımsız birer nesne olmaması ve bunun hamurun şekillendirilme aşamasında tatbik edilerek zarf görünümü verilmesi sebebiyle bu grubu, gövde yapısına göre değerlendirerek “*kabartma gövdeli fincanlar*” grubuna dâhil etmeyi uygun bulduk.

¹⁴⁰Kürkman, a.g.e., s.129.

¹⁴¹Gök, a.g.e., s. 21.

Kürkman; zarfsız fincanları, tabaklı fincanlar alt başlığı altında ele almıştır. Ancak hem söz konusu katalogda hem de Suna İnan Kıraç Vakfı, Sadberk Hanım Müzesi gibi farklı koleksiyonlarda tabaksız fincanlar da bulunmaktadır. Bu sebeple, fincanların tabak durumuna göre açıklanmasının gerekli olduğunu düşünmekteyiz. Tabaklı fincanların; titrek adı verilen, *oyuklu tabak içine oturan yüksek gövdeli fincanlar*, *düz tabaklı uzun gövdeli fincanlar* ve *düz tabaklı normal boyuttaki fincanlar* olmak üzere üç tipte olduğunu tespit ettik. Titrek fincan türünün, Kütahya'ya münhasır olması sebebiyle bunun ayrı bir tipolojik çerçevede ele alınmasının daha uygun olabileceğini düşünmekteyiz. Tabaksız fincanlar ise diğer tabaklı örnekler gibi *normal boyuttaki fincanlar* ve *uzun gövdeli fincanlar* olmak üzere iki türdedir.

6.1.1. Zarf Durumuna Göre Fincanlar

Osmanlı'da, 20. yüzyıla kadar üretilen fincanlar kulpsuzdur. Bunun yerine zarf kullanılmıştır. Zarf, içecek için kullanılan diğer seramik kaplarda görülmemektedir. Kütahya atölyeleri; zarflı fincanların yanı sıra zarf görünümü veren, kendinden zarflı fincanlar da yapmıştır.

6.1.1.1. Zarflı Fincanlar

Türk sanatında genellikle madenî olarak yapılmış fincan zarfları, seramik olarak da karşımıza çıkmaktadır. Koleksiyonda, ajurlu beyzî madalyonlu bir adet seramik fincan zarfı yer almaktadır (kat. no. 29). Muhtemelen bu zarfa ait düz bir fincan bulunmaktaydı.

6.1.1.2. Zarfsız Fincanlar

Katalogda yer alan fincanların büyük bir kısmı zarfsızdır. Ancak zarf görünümü veren, kendinden zarflı, ajurlu fincanlar görülmektedir. Bu tipler Kütahya'ya özgüdür:

Kendinden zarf görünümlü fincanlar: Katalogda bu tür fincandan bir adet vardır (kat.no.: 94). Bu fincanlarda, zarfı temsil eden alt bölüm ve sıvının konulduğu üst bölümün ayrı ayrı yapılarak birleştirildiği anlaşılmaktadır. İzmir Agorası kazılarında bulunan kırık bir fincan, iki ayrı parçadan oluştuğunu doğrular niteliktedir (Resim 156). Bu fincanlar, katalogda yer alan fincanla süsleme bakımından farklılık göstermesine karşın, form açısından birbiriyle aynıdır. Suna ve İnan Kıraç Vakfı Pera Müzesi koleksiyonunda da benzer örnekler mevcuttur (Resim 157). Sevinç Gök bu tip fincanların kaidesi için “pedestal ayak” ifadesini

kullanmıştır.¹⁴² Pedestal, İngilizce bir sözcüktür ve kaide anlamına gelmektedir. Oysa sadece bu tip fincanlarda değil, bütün fincanlarda farklı boyutlarda olmak üzere bir kaide bölümü mevcuttur. Buna pedestal ayaklı yerine “*ince boyunlu kaide*” ifadesini kullanmanın daha uygun olacağı görüşünderiz.

Kendinden zarflı ve ajurlu fincanlar: Kendinden zarflı fincanın, ajur tekniğiyle yapıldığı örneklerdir. Ajurların içleri şeffaf sırla doldurulmuştur (kat.no. 28). Bu tür fincanlar iki parça halindedir. Önce zarf halindeki alt kısım şekillendirilip, sonra üstüne sıvının konulduğu haznenin eklendiği anlaşılmaktadır. İzmir Agorası kazılarında ortaya çıkan, zarflı ve ajurlu kırık fincan örneği bunu kanıtlar niteliktedir¹⁴³ (Resim 162).

Zarf kullanımını Osmanlı'ya özgü bir kullanımdır. Bu yüzden yukarıda belirttiğimiz fincan tiplerine Avrupa ya da Uzakdoğu porselenlerinde henüz rastlanmamıştır.

6.1.2. Tabak Durumuna Göre Fincanlar

Osmanlı, fincanlarını genellikle kulpsuz ve tabaksız olarak üretmiş, bunlar yerine zarf kullanmayı tercih etmiştir. Ancak 18. yüzyıldan itibaren Çin ve Avrupa menşeli üretimlerin etkisiyle, tabaklı fincanlar da üretmeye başlamıştır. Hatta 20. yüzyılın Kütahya üretimi fincanlarında, günümüzde olduğu gibi kulplu ve tabaklı örnekler mevcuttur. 18. ve 19. yüzyıla tarihlendirilen tabaklı fincanlardan günümüze az sayıda gelebilmiştir.

6.1.2.1. Tabaklı Fincanlar

Osmanlı'da kahve fincanlarının kulpsuz olması, zarf ve tabak üretimini beraberinde getirmiştir. Koleksiyonda yer alan birçok fincanın tabağı bulunmamaktadır. Bunlar, zamanla kırılıp yok olmuş ya da tabaksız olarak üretilmiş olabilirler. Nitekim kahve sahnelerinin yer aldığı minyatürlerde fincanlar kulpsuz ve tabaksızdır. Günümüze kalan eserler, tabak kullanımının en erken 18. yüzyılda başlamış olabileceğini düşündürmektedir.

Çinili Köşk koleksiyonunda, fincanıyla beraber günümüze gelebilmiş dört (kat. no.: 27, 31, 33, 42, fincansız ise altı tabak (kat.no.: 14, 30, 47, 48, 63, 96) bulunmaktadır. Bu tabaklardan bir tanesi ortasında oyuk bulunan türdedir (kat. no. 27). Bu örnek dışındaki tabaklar halka dipli olup hemen hepsi yayvan tiptedir. İstisnai bir örnek olarak 63 numaralı tabak, düz dipli ve yüksek ağızlıdır. Tabaklardan birine ise, muhtemelen duvara asabilmek

¹⁴² Gök, a.g.e., s.21.

¹⁴³ Gök, a.g.e., s. 132.

amacıyla delikler açılmıştır (kat. no.: 96). Katalogda bulunan bu tabaklar, müze kayıtlarında Kütahya üretimi olarak geçmekte ve 18.-19. yüzyıllara tarihlendirilmektedir. 47 ve 48 numaralı fincanlar süsleme kompozisyonu açısından, bu tabakların 18. yüzyıldan önceye ait olabileceğini düşündürmektedir. Ancak kesin bir tarihlendirme, kimyasal analizler sonucunda elde edilebilir.

Katalogda bulunan tabaklı fincanlar, birkaç tiptedir:

Oyuklu tabak içine oturan yüksek gövdeli fincanlar: Kütahya üretimine ait en ünik örneklerdir. Titrek olarak adlandırılan bu fincanlardan Çinili Köşk Müzesi Kütahya koleksiyonunda bir adet bulunmaktadır (kat.no.: 27). Yine aynı formda, farklı süsleme tarzında Sadberk Hanım Müzesi koleksiyonunda, Suna ve İnan Kıraç Vakfı Pera Müzesi koleksiyonunda da yer almaktadır (Resim 159). Bu fincanlar normale oranla uzun olan gövdeleriyle dikkat çekmektedir. Oyuklu tabak üretimi yalnızca Kütahya'da olup, henüz başka bir atölyenin örneklerine rastlanmamıştır.

Düz tabaklı uzun gövdeli fincanlar: Uzun gövdeli olup düz tabaklıdır. Çinili Köşk Müzesi koleksiyonunda bir adet bulunmaktadır (kat. no.: 42).

Düz tabaklı normal boyuttaki fincanlar: Yükseklik itibarıyla normal boyuttaki fincanlardır. Genellikle fincan ve tabağı aynı motif kompozisyonuyla bezenmiştir. Koleksiyonda bu tarzda iki adet tabaklı fincan bulunmaktadır (kat. no.: 31, 33). Sadberk Hanım Müzesi koleksiyonunda da farklı süsleme kompozisyonuna sahip aynı tip fincanlardan bulunmaktadır (Resim 160).

6.1.2.2. Tabaksız Fincanlar

Katalogun büyük bir kısmını oluşturan tabaksız fincanlar, gövdelerine ve ağız yapılarına göre tipolojik özellikler göstermektedir. Bunlar; *geniş gövdeli fincanlar*, *gövdeden ağza doğru genişleyen fincanlar*, *uzun gövdeli fincanlar* ve *düz gövdeli fincanlar*dır.

Dışa dönük ağız kenarlı ve *düz ağız kenarlı* olmak üzere iki farklı ağız türü vardır. Hemen hepsi, boyutları fark etmeksizin, bir kaide üzerinde yükselmektedir. *Gövdeden ağza doğru genişleyen*, *geniş gövdeli*, *kabartma gövdeli* ya da *burma gövdeli* ve *yivli* tiptedirler. Katalogda tabağı olmayan ya da günümüze ulaşmamış *uzun gövdeli fincanlar* da mevcuttur (kat.no.: 35, 37, 39, 67, 68).

6.1.3. Ağız Yapısına Göre Fincanlar

İncelenen fincanlarda, iki farklı ağız tipi görülmektedir. Ağız tipleri, gövde biçimlenişine göre farklılık göstermemektedir. Bu sebeple bir ayırım söz konusu değildir. Ancak geniş gövdeli fincanların, çoğunlukla düz ağızlı olduğu görülmektedir.

6.1.3.1. Dışa Dönük Ağızlı Fincanlar

Katalogda yer alan ağız kısmı sağlam 107 adet fincanın 36'sı dışa dönük ağızlıdır. Bu tipte, fincanın ağız kısmı dışa doğru açılarak son bulmaktadır. Birçok örnekte ağız çevresi içte ve dışta bordürle süslenmiştir.

6.1.3.2. Düz Ağızlı Fincanlar

Fincanlardan 71 adedi düz ağızlıdır. Bu tip fincanlarda, gövdeden ağza uzanan kısım, dışa açılma olmadan düz bir hat halindedir. Dışa dönük ağızlılarda olduğu gibi, ağız çevresinin içte ve dışta bordürlerle çevrelendiği görülmektedir.

6.1.4. Gövde Yapısına Göre Fincanlar

Kütahya fincanları, özellikle form ve gövde biçimlenişi açısından çok çeşitlidirler.

6.1.4.1. Geniş Gövdeli Fincanlar

Bu fincanlar, gövdeden ağza doğru genişlemeksizin düz bir hat izlemektedir. Gövde yapıları şişkince şekillendirilmiştir. Koleksiyonda bulunan örneklerde genellikle ağız yapıları düzdür. Ancak dışa dönük ağızlı örnekler de mevcuttur.

6.1.4.2. Gövdeden Ağza Doğru Genişleyen Fincanlar

Kaideden gövdeye, gövdeden ağza doğru genişleyen tipteki fincanlardır. Ağız yapıları düz yahut dışa dönük türdedir. Geniş gövdelilerde gördüğümüz şişkin gövde tipinin aksine düz şekillendirilmişlerdir. Konik bir görünüme sahiplerdir.

6.1.4.3. Uzun Gövdeli Fincanlar

Kütahya'ya özgü bu fincanların yükseklikleri 6-7 cm arasında değişmektedir. Ağız yapıları dışa dönük veya düz kenarlıdır. Bir kısmı oyuklu tabak içine oturan "titrek" denilen türdedir. Aynı zamanda düz tabaklı ve tabaksız örnekler de mevcuttur.

6.1.4.4. Burma Gövdeli ve Yivli Fincanlar

Katalogdaki fincanlarda yer alan bir başka grup, burma gövdeli olarak adlandırdığımız gövdenin diyagonal çizgilerle kabartmalı olarak yapıldığı örneklerdir (kat.no.: 3, 17, 24, 61, 86, 104). Sevinç Gök bu grubu sarmal oluklu fincanlar olarak adlandırmıştır.¹⁴⁴ Bu fincanlar, 17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl başına tarihlendirilen İznik üretimli olduğu öne sürülen bir fincanla benzerlikler göstermektedir¹⁴⁵ (Resim 21b). Ancak fincanın İznik üretimli olup olmadığı da başka bir tartışma konusudur. 17. yüzyılda gerilemeye başlayan İznik atölyelerinin fincan üretimine girişmesi mantığa uygun olmamakla beraber, İznik'te daha önce üretilenlerle benzeşmemesi, fincanın üretim yerinin Kütahya olması ihtimalini kuvvetli kılmaktadır. Bu tip diyagonal gövdeli fincanlar, 18. yüzyılda görülen Saksonya porseleni fincanları andırmaktadır. Ancak Saksonya üretimli fincanların gövdeleri, Kütahya'dan farklı olarak kabartmalı olarak şekillendirilmemiştir (Resim 23e). Çinili Köşk Müzesi koleksiyonunda, kabartmasız diyagonal çizgilerin görüldüğü fincanlar da vardır (kat. no.: 2, 85, 116).

Kabartmalı olarak şekillendirilen fincanların oluşturduğu bir başka grup, gövdenin kabartmalı çizgilerle yivli olduğu örneklerdir (kat.no.: 11, 22, 52). Dik oluklu olarak da adlandırılırlar.¹⁴⁶ Bezemesizdirler. Bu yüzden, büyük bir çoğunluğu yoğun bir süsleme kompozisyonuna sahip Çin ve Avrupa porselenlerinden farklılık göstermektedirler.

6.1.4.5. Kabartma Gövdeli Fincanlar

Kütahya fincancıları farklı bir deneme olarak, hamuru şekillendirme aşamasında fincan gövdesini kabartmalı olarak yapmışlardır. Bunlar, ilk bakışta kendinden zarflı bir görüntü sunmaktadır. Burada, kendinden zarflı fincanlarda olduğu gibi iki ayrı parçanın birleştirilmesi söz konusu değildir. Katalogda yer alan 12, 26, 41, 51, numaralı fincanlarda da görüldüğü üzere gövdede yer alan bir çıkıntı ile zarf vurgusu yapılmıştır. Ancak, 26 ve 41 numaralı kahve fincanlarında, zarflı fincanlarda olması gerektiği gibi alt kısım değil, üst kısım dışa taşkın olarak şekillendirilmiştir. Bu sebeple, fincan ustası bunu bizim düşündüğümüz üzere zarflı bir görünüm vermek amacıyla mı yaptı, yoksa bu düşünceden uzak bir biçimde yeni modeller mi denemek istedi bunun cevabını bilemiyoruz. Farklı bir örnek olarak, 12 numaralı fincan, ağız kenarından başlayarak, gövdesinin yarısına kadar ajurlu olarak yapılmış ve ajurların içleri şeffaf sırla doldurulmuştur.

---

¹⁴⁴ Gök, a.g.e., s.21.

¹⁴⁵ Ayşe Erdoğan, vd., "Kahve Nesneleri Sözlüğü", *Osmanlı'da Çini Seramik Öyküsü*, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, İstanbul 1998, s. 402.

¹⁴⁶ Gök, a.g.e., s.21.

6.1.5. Kaide Durumuna Göre Fincanlar

Katalogda yer alan tüm fincanlar, halka dipli bir kaide üzerinde yükselmektedir. Ancak bu kaideler, farklı özelliklerde olup ayrı tipolojiler oluşturmaktadır.

6.1.5.1. İnce Boyunlu Kaideliler

İnce boyunlu bir kaide üzerinde yükselen bu tip fincanlarda, boyun kısımlarının farklı uzunluklarda olduğu görülmektedir. Katalogda bu tipte dört adet fincan bulunmaktadır (kat. no. 94, 109, 110, 114). Fincanlar, halka biçiminde bir ayak üzerinde yükselmektedir. Bu ayak kısmı, ince bir boyunla fincanın gövdesine bağlanır.

6.1.5.2. Yüksek Kaideliler

Uzunlukları değişen bu kaideler, alçak kaidelere göre daha belirgin bir yüksekliğe sahiptir. Bu fincanlarda kaide, düz halka biçimindedir. Ancak 98 numaralı fincanın kaidesinde gövdeye doğru bir incelmeye görülmektedir. Bu açıdan farklı bir örnektir. Koleksiyondaki fincanlardan 13 adedi yüksek kaidelidir (kat. no.: 8,27,35,37,50,65,67,68,74,78,98,105,106).

6.1.5.3. Alçak Kaideliler

Koleksiyonda yer alan birçok fincan alçak kaidelidir. Kaide uzunlukları değişkendir. Bazı fincanlarda kaide kısmı anlaşılacak kadar kısa yapılmıştır. Gövdeden itibaren düz inerek, halka dipine sonlanırlar. İmzalar ve damgalar kaidelerin altında yer almaktadır. Koleksiyondaki fincanlardan 93 adedi alçak kaidelidir.

6.2. Malzeme ve Teknik

Genellikle beyaz hamurlu, beyaz astarlı ve şeffaf sırlı olarak yapılan fincanlar; dönem farkı gözetmeksizin, bazı örneklerde kirli beyaz hamurlu, kirli beyaz ya da renkli astarlı, renkli sırlı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu hususta Sevinç Gök, Kütahya fincanlarının astarsız olduğunu belirtmektedir.¹⁴⁷ Ancak, Çinili Köşk Müzesi'ne ait envanter fişlerinde yazan bilgiler, fincanlarda beyaz astar kullanıldığı yönündedir. Ancak kazılarda çıkan eserlerin, laboratuvar ortamında detaylı olarak değerlendirilmeleri, eserlerin astarsız olabileceğini daha kesin kılmaktadır.

---

¹⁴⁷ Gök, a.g.e., s.20.

Rengi, beyaz ve kirli beyaz arasında değişkenlik gösteren fincanların hamur kalitesi, İznik üretimine göre daha çabuk dağılabilen, gözenekli yapıdadır. Ancak, özellikle 18. yüzyıla tarihlenen bazı örneklerde, porselene yakın bir görüntü sunan fincanlar karşımıza çıkmaktadır.

Sır, çoğu örnekte şeffaf olmakla beraber; hem 18. hem de 19. yüzyılda renkli sırla sırlanmış örnekler karşımıza çıkmaktadır. Renkli sırda kullanılan renkler: firuze (kat.no.: 81, 88, 96), yeşil (kat.no.: 87, 101) ve sarıdır (kat.no.: 115).

Seramikler, kalıp ve çarkta çekim yöntemiyle şekillendirilmiştir. Teknik ise, 15. yüzyıldan itibaren Türk çini ve seramiğinde kullanılması neredeyse gelenekselleşen sır altı tekniğidir. Bazı fincanlarda motifler, kazıma veya kabartma tekniğiyle yapılmıştır.

Kullanılan renkler; kobalt mavi ağırlıklı olmak üzere mavinin tonları, genellikle kiremit tonlarındaki kırmızı, mangan/ patlıcan moru, yeşil ve yeşilin tonları ve Kütahya'ya özel olan sarıdır. Sarı, Osmanlı çini ve seramik sanatında, renkli sır tekniği haricinde yalnızca Kütahya'da görölmektedir. Bu sebeple ayırt edici bir özelliktir. Birçok örnekte canlılığını koruduğu görölmektedir.

Konturlarda sadece siyah renk kullanılmıştır. İznik'te görölen kabarık mercan kırmızı, Kütahya'da görölmemekle beraber kırmızı, kahverengimsi bir renk haline gelmiştir. Mangan moru ise neredeyse tüm örneklerde sırlanma sonrası akmış ve soluklaşmıştır. Bunun kimyasal bir bozukluk olduğu düşünölmektedir.¹⁴⁸

6.3. Süsleme

Kütahya üretimli fincanlarda, genellikle serbest fırça tekniğiyle yapılmış stilize bitkisel motifler, daha nadir olarak geometrik süslemeler görölmektedir. Motiflerde klasik Türk sanatının izleri kısmen görölür ancak büyük olasılıkla, saray üslubundan uzak kaldığı ve halka hitap ettiği için el yordamıyla çizilmiş çiçek ve yapraklar yoğunluktur. Fincanlarda karşımıza bazen şâhî benek¹⁴⁹ motifleri ile geleneksel sanatımızdaki hatayi ve penç motiflerini anımsatan bitkisel motifler çıkmaktadır (kat.no.: 71, 112). Bitkisel motifler abartılı bir biçimde stilize edildiğinden birçoğunda hangi çiçek olduğu anlaşılmamaktadır.

Süslemede en sık görölen motifler: testere dişli yaprakların oluşturduğu kompozisyonlar, balık pulu motifi, çapraz ya da düz taramalı çizgilerle oluşturulan geometrik alanlar, baklava motifleridir. Bitkisel ve geometrik bezemeden farklı olarak, bir diğer dikkat

¹⁴⁸ Gök, a.g.e., s.21.

¹⁴⁹ Konuyla ilgili olarak bkz.: Aziz Doğanay, "Türk Sanatında Pelengî ve Şâhî Benek Nakışları ya da Çintamani Yanılgısı", *Dîvân İlmi Araştırmalar Dergisi*, S. 17 (2004/2), s. 193-218.

çeken kompozisyon gemicilikle ilgili simgelerin kullanıldığı fincandır (kat.no.:25). Ayrıca koleksiyonda, kıvrımlı dallar ve bitkisel motiflerin arasına yerleştirilmiş kuşların görüldüğü fincan (kat.no.: 107) ile Hıristiyan sanatında görülen seraphim ve kerubim meleklerinin yer aldığı bir adet fincan mevcuttur (kat. no.: 12). Kütahya fincancılar sözleşmesinde yer alan kalfaların isimleri göz önünde bulundurulduğunda, Hıristiyanlık sembolü olan bu simgelerin kullanılması olağandır. Nitekim Kütahya'nın, Osmanlı döneminde de Ermeni azınlığın yaşadığı bir şehir olduğu herkesçe bilinmektedir.

Fincanların birçoğunda, iç merkezlerine kompozisyona bağlı kalarak uygun bir motif yerleştirilmiştir. Ayrıca ağız kenarlarının, hem iç hem de dışta bir bordürle çevrelendiği görülmektedir.

Bazı kompozisyonlarda kıvrılmış ve neredeyse hayvansal bir görünüm sunan yaprak motifleri karşımıza çıkmaktadır. Bu bitkisel bezemeler Uzak Doğu dünyasının etkilerini hissettirdiği gibi, Türk süsleme sanatımızdaki saz yolu ekolünden devşirilmiş olması da ihtimal dâhilindedir (kat. no.:21).¹⁵⁰ Bilhassa, 57 numaralı fincanın iç dibinde yer alan dişli, kıvrımlı, tek yaprak ile 65 numaralı fincanda yer alan yaprak motifi öncelikle saz yolu ekolünü akla getirmektedir. Ayrıca, 46 numaralı fincanda gördüğümüz haliç işi olarak adlandırılan desen kurgusu, klasik desenlerin 18. yüzyılda fincanlarda kullanıldığını ya da bahsi geçen fincanların yanlış bir tarihlendirme sonucu 18. yüzyıla atfedildiğini düşündürmektedir. Bu fincanlar, Kütahya'nın salt Çin ve Avrupa porselenlerini örnek alarak üretim yapmadığını göstermektedir.

18. yüzyıl fincanlarında, kazıma tekniğiyle yapılmış kabartmalı motifler çokça görülmektedir. Yaprak, çiçek ve meyve şeklindeki madalyonlarda kazıma tekniğiyle yapılmış, çapraz taramalı motifler buna örnek olarak gösterilebilir (kat. no.: 36, 38). Meyve motiflerinde özellikle narı görmekteyiz. Nar motifi, 18. yüzyıldan itibaren mezar taşlarında ve mimari süslemede karşımıza çıkmaktadır.¹⁵¹ Bu durum bizi, mimaride kullanılan bezeme öğelerinin, seramik malzeme üzerinde de uygulandığı sonucuna ulaştırmaktadır. Söz konusu çapraz kazıma tekniğiyle yapılmış süslemelerin benzerleri, Sadberk Hanım Müzesi koleksiyonunda da mevcuttur (Resim 161). Motif yönünden birtakım farklılıklar göstermesine karşın, bu fincanlar aynı tiptedir.

¹⁵⁰ Saz yolu üslubu için bkz.: Banu Mahir, Osmanlı Bezeme Sanatında Saz Üslubu, *Hat ve Tezhip Sanatı*, (ed. Ali Rıza Özcan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2009, s.379-395.

¹⁵¹ Konuyla ilgili olarak bkz.: Tülin Çoruhlu, "Eyüp Sultan ve Çevresindeki Hazirelerde Bulunan Mezar Taşlarında Kase İçinde Meyve Tasvirleri", *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla Eyüp Sultan Sempozyumu II*, Eyüp Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 1998.

Dikkat çeken bir diğer grup, yuvarlak madalyon içerisine yerleştirilmiş dört yapraklı çiçek motifinin görüldüğü örneklerdir (kat. no.: 43, 45, 55, 91). Bunlar Avrupa porseleni fincanlarla benzerdir (Resim 22b). Ancak koleksiyonda yer alan fincanlar 18. yüzyıla tarihlendirilirken, Avrupa fincanı 19. yüzyılda üretilmiştir. Ayrıca 50 numaralı fincan da motif kompozisyonu açısından Avrupa porseleni bir fincanla örtüşmektedir (Resim 22d). Her iki fincanda da testere dişli yaprakların oluşturduğu madalyonlar kullanılmıştır.

Bir diğer benzerlik, ağız çevresinin geometrik desenlerle bordürlenerek, gövdeye atlamalı olarak yerleştirilmiş stilize çiçeklerin yer aldığı fincanlardır. (kat. no.: 49, 79) Bu iki fincan, 17. yüzyıla tarihlendirilen Çin porseleni fincanla neredeyse birebir benzerlik göstermektedir (Resim 23c).

Süsleme bakımından Kütahya fincanları, Avrupa ve Çin porselenlerini örnek aldığı gibi klasik Türk motiflerini de kullanmıştır. Ancak İznik'in natüralist bitkisel motiflerinin aksine çoğunlukla, serbest fırça tekniğiyle yapılmış, ileri düzeyde stilize edilmiş bitkisel motifler görülmektedir.

6.4. İmzalar ve Damgalar

İncelenen eserlerde en dikkat çekici unsur; eserlerin dip altında yer alan, bir kişi, atölye yahut markaya ait olduğu düşünülen, Osmanlı Türkçesiyle yazılmış “Sivaz” ya da “Ayvaz” olarak okunabilen imzalar. Bu imzalar, katalogda bulunan eserlerde, yalnızca 18. yüzyıla tarihlendirilenlerde görülmektedir. Toplam on bir adet imzalı eserden, sekiz adet eserde “Sivaz” adı okunmaktadır (kat.no.: 3, 5, 17, 24, 45, 52, 55, 91). Diğer üç eserde ise (kat.no.: 20, 78, 104) “Ayvaz” adı geçmektedir. Bu isimlerin sanatkârdan ziyade bir tüccara ya da atölyeye ait olduğu araştırmacılar tarafından kabul edilmiştir.¹⁵² Henüz bu konuyla ilgili somut bir belgeye ulaşılmamasına karşın, bu varsayım mantığa aykırı gelmemektedir. Zira söz konusu imzalar, her fincanda farklı bir yazı karakteri göstermektedir. Bu durum, usta/kalfa imzasından ziyade, marka ya da atölye olması ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Sevinç Gök, İzmir Agorası kazılarında çıkan fincanlardan 49 adet “Ayvaz” ve bir adet “Yazıcı” imzası tespit etmiştir¹⁵³ (Resim 163, 164). Çinili Köşk koleksiyonunda “Yazıcı” imzalı eser yoktur. Ancak “Ayvaz” imzalıları her iki koleksiyonda bulunmaktadır ve her imza farklı bir yazı karakterine sahiptir.

---

¹⁵²Kürkman, a.g.e., s.239.

¹⁵³ Gök, a.g.e., s.32,33,34.

Tarihsel süreçte “Ayvaz” adının genellikle Ermeni tebaası tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Öyle ki, Rus ressam İvan Ayvazovski Ermeni asıllıdır. Ayrıca Türk kültüründeki gölge oyunlarında, Ermeni tiplerine “Ayvaz” adı verilmektedir.¹⁵⁴ Bu tiplerde, “Ayvaz” adı bir meslek grubunu temsil etmektedir.¹⁵⁵ Büyük konakların günlük işlerini yapan, haber getirip götürme işi olduğundan bahsedilmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda, fincanlarda adı geçen “Ayvaz” kişinin usta ya da tüccar mı olduğu bilinmese de, Ermeni asıllı olduğunu söyleyebiliriz. Şayet bu kişi, ilk imzalanan fincancılar sözleşmesinde adı geçen fincancı ustası “Panos oğlu Ayvaz” ise, “Sivaz” ya da diğer koleksiyonlarda yer alan “Yazıcı” kimdir? Sözleşmelerde adları geçmediğine göre usta olmadıkları aşikârdır. “Ayvaz”ın ise adı geçen usta olduğunu düşünmemektediriz. Kütahya’da üretilen ve günümüze gelen fincanlarda bu üç imza dışında farklı bir isme henüz rastlanmamıştır. Kütahya atölyelerinde yapılan işi imzalamak bir gelenek olsaydı, mutlaka diğer fincanlarda da imza bulunurdu. Bu sebeple “Ayvaz”, “Sivaz” ve “Yazıcı” bir atölye ya da siparişi veren tüccara ait olmalıdır. Nitekim farklı yazı karakterleri, bunların tek bir ustanın elinden çıkmadığını doğrular niteliktedir.

Eserlerin altında yer alan damgalarda ise on adet farklı sembol tespit edilmiştir.¹⁵⁶ Bunlar, Avrupa ya da Çin fincanlarında bulunan markaların birer benzeri niteliğinde olduğu gibi, usta veya kalfaların eserlerini belli etmek adına kullandıkları imzalar da olabilir. Bunlardan özellikle Meissen porselenlerinde görülen çift çapraz kılıçtan devşirilmiş işaret, Kütahya fincanlarında sıkça kullanılmıştır (Şekil 10). Ayrıca, bazı fincanların dip altlarında iç içe geçmiş çift çember bulunmaktadır (Şekil 11). Bu damgalar, İzmir Agorası kazılarında çıkan fincanlarda da görülmektedir (Resim 165).

Koleksiyonda imzasız ve damgasız fincanların da mevcut olması sebebiyle, bu durumun geleneğe bağlı ya da zorunlu olmadığı anlaşılmaktadır.

---

¹⁵⁴ R. Bahar Akarpınar, “Türk Gölge Oyunu Karagöz’de Zımmî Tipler”, *Milli Folklor*, Yıl 16, S.62, 2004, s.23.

¹⁵⁵ Akarpınar, a.g.m., s.22.

¹⁵⁶ Şekiller için bkz. s.253-254.

7. SONUÇ

Çinili Köşk Kütahya koleksiyonunda; bir fincan zarfı, altı fincan tabağı, yüz dokuz adet fincan mevcuttur. Bunlardan üçü kırık ve eksiktir. Müze kayıtlarında; 87 adedi 18. yüzyıla, 8'i 18. yüzyıl sonu- 19. yüzyılın başına, 6'sı 19. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Tarihsiz olarak kaydedilen 13 adet eser ise benzer örneklerden ve fiziksel özelliklerinden yola çıkılarak tarihlendirildi. İki ayrı yüzyıla tarihlenen bu fincanlarda, form ve süsleme bakımından bir farklılık görülmemektedir ancak, uzun gövdeli fincanların hepsi 18. yüzyıla aittir.

Kütahya fincancıları, hamuru şekillendirme aşamasında farklı denemeler yaparak çeşitli boyutlarda ve türlerde fincan üretimi yapmışlardır. Süsleme konusunda Çin'in ve Avrupa'nın porselen fincanlarından birebir alıntılar olduğu gibi özgün kompozisyonlara da yer verilmiştir. Klasik Türk motiflerinden, haliç işi olarak adlandırılan helezonik dallar ile saz yolu ekolünün kıvrımlı dişli yaprakları görülmektedir. Katalogdaki tarihlendirmeler, müze kayıtları esas alınarak yazılmıştır. Müze kayıtlarında 18. ve 19. yüzyıllara atfedilen bu fincanlar için, laboratuvar ortamında incelenerek daha doğru bir tarihlendirme yapılabilir. Çünkü birçok fincanda, İznik'in klasik üslubundan farklı bir süsleme anlayışı görülmektedir. Bu sebeple özellikle 46 ve 57 numaralı fincanlar, 18. yüzyıldan önceye ait olabilirler.

Günümüze ulaşan İznik fincanları oldukça azdır fakat bazı örnekler (Resim 21a), özellikle form açısından Kütahya ile farklı olduklarını göstermektedir. Motifler ise Kütahya fincanlarında natüralist üsluptan uzaktır ve genellikle stilize edilmiştir.

Süsleme, sır, hamur bakımından incelendiğinde çok başarılı örnekler olmasına karşın, hamur kalitesi genellikle düşüktür. Bu da eserlerin, zamanla daha çok zarar görmesine yol açmıştır. Ayrıca hamur ve sırdaki uyumsuzluk dolayısıyla, sır genellikle yüzeye tutunamamıştır. Birçok fincanda sır yüzeyi bozuktur. Boya kalitesi ise özellikle İznik'e oranla düşüktür. Bu yüzden çoğunlukla boyalarda akma görülmektedir. Kobalt mavi birçok fincanda silikleşerek renk değişimine uğramış, mangan moru ise cansız bir tonda olup, çoğunlukla akmıştır. Yeşilin birkaç tonu kullanılırken, Kütahya'ya özgü sarı renk canlılığını korumuştur.

Süsleme hususunda, özenli tezyin edilmiş fincanları göz önüne aldığımızda; sanılanın aksine, motiflerin serbest fırça tekniğiyle ya da özenmeden yapılmış olmalarını, fincanın küçük bir malzeme olmasından kaynaklı olduğunu düşünmemekteyiz. 18. yüzyıldan başlayarak halkın kahveyi günlük hayatına katması ve fincanın kolaylıkla kırılan, zedelenen bir obje olması fincan ihtiyacını sürekli kılmıştır. Bu sebeple, Kütahya fincancıları yoğun

talebi karşılamak adına, hızlı bir üretim çabasına girişmiş olabilirler. Bunun bir tercih ya da zorunluluktan olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca saraydan uzak bir atölye olması, İznik'te gördüğümüz kurallı kompozisyonların hâkim olduğu natüralist üsluptan farklı olarak, halk sanatına yönelik bir süsleme anlayışına sebep olmuştur.

Bitkisel süslemede Türk sanatına ait motifler görüldüğü gibi, Uzak Doğu dünyasından ve Avrupa'nın önemli seramik ve porselen üretim merkezlerinde görülen motifler kullanılmıştır. Özellikle bitkisel bezemeli madalyonlar ile diyagonal çizgilerle bölünmüş yüzeyleri Avrupa'daki örneklerde de görmekteyiz. Ancak Kütahya fincanları, Avrupa ve Çin fincanlarına göre renk bakımından daha soluk bir görünüm sunmaktadır.

Genellikle stilize edilmiş bitkisel motifler, çiçeklerden oluşan yuvarlak ya da beyzî madalyonlar, testere dişli yaprakların oluşturduğu kompozisyonlar tercih edilmiştir. Bordürler çoğu zaman sade çizgilerden oluşmaktadır. Ancak bazı örneklerde geometrik kurgular da görülmektedir. Ayrıca kompozisyona bağlı kalmak suretiyle, fincanların iç diplerine çeşitli motifler yerleştirilmiştir. Bunlar genellikle kompozisyonda yer alan bitkisel motiflerdir.

Kütahya fincanlarının diplerinde kullanılan imzalar ve damgalardan yazılı olanları, bir tüccar ya da atölyenin markasına aittir. Diğer semboller ise Avrupa ve Çin'de görülen fabrikaların sembollerinden alıntılanmıştır.

Fincanların dip altlarında görülen iç içe geçmiş çift çember ise, Türk seramik sanatında yalnızca Kütahya üretimlerinde görülmektedir. Ancak bunlar, üretilen her objede karşımıza çıkmamaktadır. Bu yüzden bir atölyeye ya da ustaya ait bir damga olabilir.

Katalogdaki fincanlar ile diğer müze ve koleksiyonlarda bulunanları genel olarak değerlendirdiğimizde; Kütahya'da o dönemde, bugünkü anlamda üretilen “fincan takımı” anlayışının olmadığını görmekteyiz. Bu durum, henüz fabrikadan çıkmış gibi bir seri üretimin olmadığı sonucuna ulaştırmaktadır. Ancak 20. yüzyılda, muhtemelen Avrupa'nın etkisiyle takımlar ortaya çıkmıştır. 20. yüzyılda Kütahya fincanları, takım halinde, kulplu ve tabaklıdır. (Resim 166)

Kütahya'da, 18. ve 19. yüzyılda halk için üretilmiş ve halkın günlük yaşamında en çok kullandığı seramik kaplardan biri olan fincanları, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çinili Köşk Müzesi'nde bulunan örnekler üzerinden bir katalog çalışması halinde sunduk. Araştırma ve çalışmalar sayesinde ulaştığımız sonuçlar; fincanların tipolojisi, malzeme ve tekniği, süslemesi, damga ve imzaları hususunda bilgi sahibi olmamızı sağlamıştır.

Hiçbir gerileme ve duraklamaya mahal vermeyen kahve tüketimi, hem sarayda hem de halkın her tabakasında fincan ihtiyacını sürekli kılmıştır. Kahvenin, Osmanlı toplumuna yerleşmesini takip eden süreçte, birçok seramik merkezinde fincan üretilmiştir. Kütahya fincancı esnafı, takriben üç asır boyunca özgün eserler ortaya çıkarmıştır.

KAYNAKÇA

ACARTÜRK, Buket, “Toprağın Binlerce Yıllık Macerası”, (ed. Emine Gürsoy Naskali), *Kültürümüzde Toprak ActaTurcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, Yıl IV, S. I, 2012, s.1-17.

AKALIN, Şebnem; YILMAZ BİLGİ, Hülya, *Yadigar-ı Kütahya: Suna ve İnan Kıraç Koleksiyonunda Kütahya Seramikleri*, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yayını, İstanbul 1997.

AKARPINAR, R. Bahar, “Türk Gölge Oyunu Karagöz’de Zimmî Tipler”, *Milli Folklor*, Yıl 16, S.62, 2004, s.19-34.

ALTUN, Ara, “16. Yüzyılda Osmanlı Çini ve Seramikleri (İznik)”, *Osmanlı’da Çini Seramik Öyküsü*, (ed. Ara Altun), İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, İstanbul 1998, s.91-161.

_____, “Çömlekten Porselene”, *Osmanlı’da Çini Seramik Öyküsü*, (ed. Ara Altun), İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, İstanbul 1998, s. 281-285.

_____, “Osmanlı Döneminde Çini ve Seramik (Erken)”, *Osmanlı’da Çini Seramik Öyküsü*, (ed. Ara Altun), İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, İstanbul 1998, s.53-89.

ALTUN, Ara; CARSWELL, John; ÖNEY, Gönül, *Sadberk Hanım Müzesi Türk Çini ve Seramikleri*, Vehbi Koç Vakfı Sadberk Hanım Müzesi, İstanbul 1991.

ARIK, Oluş, “Anadolu Selçuklu Toplum Hayatında Çini”, (ed. Gönül Öney, Zehra Çobanlı) *Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2007, s.29-69.

_____, “Çininin Tarihçesine Kısa Bir Bakış”, *Anadolu Toprağının Hazinesi Çini: Selçuklu ve Beylikler Çağı Çinileri*, Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul 2007, s.25-37.

ARIK, Rüçhan-ARIK Oluş, *KubadAbad: Selçuklu Saray ve Çinileri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2000.

ASLANAPA, Oktay, “Kayseri’de Keykubadiye Köşkleri Kazısı”, *Türk Arkeoloji Dergisi*, S.XIII-I, Yıl:1964, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1965, s.19-40.

_____, *Anadolu'da Türk Çini ve Keramik Sanatı*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları:10, İstanbul 1965.

_____, *Kütahya Çinileri*, Üçler Basımevi, İstanbul 1949.

_____, “Kütahya Keramik Sanatı”, *Kütahya: Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Armağan*, Kütahya 100. Yıl Kutlama Komitesi, İstanbul 1981-1982, s. 69-82.

_____, *Osmanlılar Devrinde Kütahya Çinileri*, Üçler Basımevi, İstanbul 1949.

_____, *Ressam Ali Rıza Beye Göre Yarım Asır Önce Kahvehanelerimiz ve Eşyası*, Ankara Sanat Yayınları:1, Ankara 1967.

AYDA, Deniz, “Çanakkale Seramikleri”, *Vakıflar Dergisi*, Vakıflar Dergisi Genel Müdürlüğü, S.26, Ankara 1997, s.373-389.

BAKIR TURAN, Sitare, “Osmanlı Sanatında Bir Zirve İznik Çini ve Seramikleri”, *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2007, s.279-305.

BAKLA, Erdinç, *Tophane Lüleciliği: Osmanlı'nın Tasarımdaki Yaratıcılığı ve Yaşamın Keyfi*, Antik A.Ş. Kültür Yayınları:9, İstanbul 2007.

BARIŞTA, H. Örcün, *Türk El Sanatları*, C.1, (3), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2015.

_____, “XX. Yüzyıl Başı Kütahya Çinilerinden Örnekler”, *Milli Kültür*, S.56, Ankara 1987, s.73-77.

BAYARTAN, Mehmet, “Şehir Fonksiyonları Açısından Kütahya Çiniciliği”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi*, S.17, İstanbul 2008, s.37-45.

BAYRAKTAR, Nedret, *İstanbul Cam ve Porselenleri*, Topkapı Sarayı Müzesi, İstanbul 1982.

BAYTOP, Turhan, “Kahve Ağacı ve Kahve Çekirdeği”, *Tanede Saklı Keyif, Kahve*, (2), Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2001, s.44-48.

BİLGİ, Hülya, *Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu Kütahya Çini ve Seramikleri*, Suna ve İnan Kıraç Vakfı Pera Müzesi Yayını, İstanbul 2005.

BİRSEL, Salâh, *Kahveler Kitabı*, Koza Yayınları:8, İstanbul 1975.

BOSTAN, İdris, “Kahve”, *DİA*, C. 24, İstanbul 2001, s.202-205.

BRAUDEL, Fernand, “Kahvenin Batı’da Yayılması”, (çev. Mehmet Genç), *Tarih ve Toplum*, S.14, C.3, Ankara 1985.

BURSA, Nihal, “Bir Keyfin Âdâbı: Çekirdekten Fincana Türk Kahvesinin Maddi Kültürü”, *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, (ed.: Ersu Pekin), Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.239-281.

CARSWELL, John, *Kütahya Tiles and Pottery from the Armenian Cathedral of St. James, Jerusalem*, I-II, The Clarendon Press, Oxford 1972.

COŞANSEL, Demet; ÖZTÜRK, Nurten, “Osmanlı Sarayında Porselen”, *Saray Koleksiyonları Müzesi: Son Dönem Osmanlı Sarayında Gündelik Hayatın İzleri*, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, İstanbul 2011, s.146-152.

ÇİNİ, Rifat, *Ateşin Yarattığı Sanat Kütahya Çiniciliği*, Celsus Yayıncılık, İstanbul 2012.

ÇORUHLU, Tülin, “Eyüp Sultan ve Çevresindeki Hazirelerde Bulunan Mezar Taşlarında Kase İçinde Meyve Tasvirleri”, *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla Eyüp Sultan Sempozyumu II*, Eyüp Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 1998, s.102-117.

DEĞİRMENCİ, Tülün, “Kahve Bahane, Kahvehane Şahane: Bir Osmanlı Kahvehanesinin ‘Portresi’”, *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, (ed.: Ersu Pekin), Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.119-137.

DEMİR, Erkan, “Kahve-Mistik Bir Lezzetin Küresel Bir Tutkuya Dönüşümünün Kısa Tarihçesi”, *Türk Kahvesi Kitabı*, (ed.: Emine Gürsoy Naskali), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2011, s.3-24.

DEMİRSAR ARLI, V. Belgin, “Kütahya Çini ve Seramikleri”, (ed. Ara Altun), *Osmanlı’da Çini Seramik Öyküsü*, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, İstanbul 1998, s. 237-265.

_____, “Kütahya Çiniciliği”, (ed.Gönül Öney, Zehra Çobanlı) *Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2007, s. 329-345.

DOĞANAY, Aziz, “Türk Sanatında Pelengî ve Şâhî Benek Nakışları ya da Çintamani Yanılgısı”, *Divan İlmi Araştırmalar Dergisi*, S. 17 (2004/2), s.193-218.

DOĞER, Lale, “Geçmişten Günümüze Kütahya Çiniciliği”, *Antik Dekor*, S.34, 1996, s.152-156.

_____, “İzmir Agorası Kazılarında 17.-19. Yüzyıl Seramik Buluntuları Üzerine Bazı Gözlemler”, *Sanat Tarihi Dergisi*, S.XVII, C.I, Nisan 2008, s.23-54.

_____, “İzmir Agorası’ndan Çanakkale ve Kütahya Seramikleri”, *Tepekule Tarih*, S.2, 2000, s.3-10.

_____, “İzmir Agorası Kazılarında Geç Osmanlı Dönemi ve Avrupa Seramik Buluntuları”, *Thirteenth International Congress of Turkish Art*, Hungarian National Museum, Budapest 2009, 217-229.

ERDOĞDU, Ayşe; GEDÜK, Serkan, “Çin Porseleni Fincanlar”, *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, (ed.: Ersu Pekin), Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.283-301.

ERDOĞDU, Ayşe, vd., “Kahve Nesneleri Sözlüğü”, *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, (ed.: Ersu Pekin), Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.353-429.

EREZ, Selçuk; MARÇELLİ, Adnan, *Tokat Seramikleri*, T.C. Tokat Valiliği Kültür Yayınları, Tokat 2013.

ERMAN, Deniz Onur, “Türk Seramik Sanatının Gelişimi: Toprağın Ateşle Dansı / The Evolution of Turkish Ceramic Art: The Dance of Earth with Fire”, *Kültürümüzde Toprak ActaTurcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, (ed. Emine Gürsoy Naskali), Yıl IV, S. I, 2012, s.18-33.

ERTUĞRUL, Sara, *Geçmiş Zaman Olur ki: Prenses Mevhibe Celâlettin’in Hatıraları*, Sıralar Matbaası, İstanbul 1953.

EYİCE, Semavi, “Çinili Köşk”, *DİA*, C.8, İstanbul 1993, s.337-341.

FILIPOWSKA, Sylwia, “19. Yüzyıl Polonyalı Gezginlerin Hatıralarında Türk Kahvesi”, *Türk Kahvesi Kitabı*, (ed.: Emine Gürsoy Naskali), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2011, s.209-225.

GÖK GÜRHAN, Sevinç, *Smyrna (İzmir) Agorası'nda Osmanlı İzleri: Kütahya Seramikleri (2007-2014 Kazı Dönemi)*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, İzmir 2015.

_____, “Smyrna (İzmir) Agorası Kazılarında Bulunan Osmanlı, Uzakdoğu ve Avrupa Seramikleri Üzerinden Osmanlı Ticaret Hayatı”, *Uluslararası Katılımlı XV. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu: Anadolu Üniversitesi- Eskişehir 18-21 Ekim 2011*, C.1, Eskişehir 2012, s. 429-438.

HATTOX, Ralph, *Kahve ve Kahvehaneler: Bir Toplumsal İçeceğin Yakındoğu'daki Kökenleri*, (çev.: Nurettin Elhüsneyni), Tarih Vakfı Yurt Yayınları 38, İstanbul 1996.

HEISE, Ulla, *Kahve ve Kahvehane*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2001.

KARAMAĞARALI, Nakış, “Ahlat Sırlı Seramikleri”, *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2007, s.135-153.

KARAMAĞARALI YÖRÜKAN, Beyhan, “Ahlat Seramik Ekolü”, *İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi*, S.5, Ankara 1982, s.391-462.

KAYA, Bilgehan, “Geçmişten Günümüze Çini Bezemeli Kahve Fincanları”, *Gazi Üniversitesi I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu 24-26 Nisan 2008 Ankara*, Gazi Üniversitesi Türk El Sanatları Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara 2008, s. 560-563.

KOÇAK, İnci, “Arapça Bazı Bilimsel Sözcükler ve Terimler”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. XXXIX., S. 1-2, Ankara 1999, s.45-56.

KOLSUK, Asuman, *Topkapı Sarayı Müzesi Çinili Köşk Türk Çini ve Keramikleri Seksiyonu Rehberi*, Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara 1971.

KOZ, Gül Fatma, “Çekirdekten Fincana: Bir Yudum Kahve Kırk Yıllık Hatır”, *Tüm Zamanların Hatırına Sarayda Bir Fincan Kahve*, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, İstanbul 2011, s.13-35.

KOZ, Sabri, “Kahvenin Tarihine Derkenar”, *Tanede Saklı Keyif, Kahve*, (2), Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2001, s.156-161.

KÖSE, Ebru, *Sadberk Hanım Müzesi Teşhirindeki Sınırlı Sayıda Kütahya Çini Koleksiyonunun Belgelenmesi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2014.

KUM, Levent, *Kütahya Seramiklerinde Kompozisyon (19.Yüzyılın İkinci Yarısı - 20.Yüzyılın İlk Yarısı)*, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2000.

KUŞOĞLU, M. Zeki, “Osmanlı Fincan Zarfları”, *Antika*, S.26, 1987.

KUZUCU, Kemalettin; KOZ, Sabri, *Türk Kahvesi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2015.

KÜRKMAN, Garo, *Toprak, Ateş, Su: Tarihsel Gelişimi, Atölyeleri ve Ustalarıyla Kütahya Çini ve Seramikleri*, Suna ve İnan Kıracı Vakfı Yayını, İstanbul 2005.

MAHİR, Banu, “Osmanlı Bezeme Sanatında Saz Üslubu”, *Hat ve Tezhip Sanatı*, (ed. Ali Rıza Özcan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2009, s.379-395.

MANAZ, Selma, *Kuş Figürlü Kütahya Seramikleri*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2004.

MERİÇ UĞRAŞ, Hayal, *Topkapı Sarayı Çinili Köşk/Sırça Saray: İşlevi, Anlamı ve Tarihsel Gelişimi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2010.

OKUMUŞ, Halide, “Seramiklerinin Diliyle Çanakkale”, *Aşklar, Savaşlar, Kahramanlar ve Çanakkale*, (hızl. Filiz Özdem), *Yapı Kredi Yayınları*, İstanbul 2012, s.315-325.

OSMANOĞLU, Ayşe, “Babamın Kahve İçme Tarzı”, *Ehlikeyfîn Kitabı*, (hızl. Fatih Tıǧlı), İstanbul 2004, s.85.

ÖGEL, Zeynep; SOLEY, Ulya, *Kahve Molası: Kütahya Çini ve Seramiklerinde Kahvenin Serüveni*, Suna ve İnan Kıracı Vakfı Yayınları, İstanbul 2015.

ÖLEZ, Tülay, “Edirne Sarayı Çinileri Üzerine”, *Vakıflar Dergisi*, Vakıflar Dergisi Genel Müdürlüğü, S.10, Ankara 1973, s.299-302.

ÖNDER, Mehmet, “Selçuklu Kubâd-Âbâd Sarayı Çinileri”, *Selçuk Üniversitesi Selçuk Dergisi*, S.3, (I.Alâeddin Keykubat Özel Sayısı), Konya 1988, s.31-39.

ÖNEY, Gönül, “Büyük Selçuklu Seramik Sanatında Resim Programı ve Gelişen Figür Üslûbu”, *Sanat Tarihi Dergisi (Aydoğan Demir’e Armağan)*, S.XIII/I, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 2004, s. 61-82.

_____, “Doğu’dan Batıya, İslam Sanatından Türk Çini ve Seramiklerine Uzanan Miras, (ed. Gönül Öney, Zehra Çobanlı) *Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2007, s.11-23.

_____, “Rakka Seramikleri ile Anadolu Selçuklu Seramiklerinin ve Saray Çinilerinin İlişkisi”, *XIV. Türk Tarih Kongresi Ankara: 9-13 Eylül 2002 Kongreye Sunulan Bildiriler*, C.I, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları IX.Dizi-Sa.14, Ankara 2005, s.479-484.

_____, “Tarihten Yansımalarla Büyük Selçuklu Seramiklerinde Kadın”, *Sanat Tarihi Dergisi*, S.XVII/I, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 2008, s.55-75.

_____, *Türk Devri Çanakkale Seramikleri*, Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş. Yayını, Ankara 1971.

ÖZDEMİR, Yurdagül, “Tarihi Veriler ve Arkeolojik Bulgularla Keykubadiye Sarayı”, *TÜBA-AR Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, S.15, 2012, s.175-198.

ÖZGÜNDOĞDU, Mehmet Doğan, *Fincan ve Kahvenin Türklerin Yaşamındaki Yeri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1992.

ÖZKESER, Nurgül Yeşil, *Çekirdekten Fincana Kahvenin Serüveni*, Hayat Yayınları, İstanbul 2012.

RABY, Julian; ATASOY, Nurhan, *İznik Seramikleri*, Türk Ekonomi Bankası, Londra 1989.

SAĞIROĞLU ARSLAN, Aslı, “Ölüm Acısını Bir Fincan Kahve Dindirir mi? Kayseri Zamantı Irmağı Vadisindeki Bezemeli Mezar Taşları”, *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, (ed.: Ersu Pekin), Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.315-331.

SANAY, Filiz, “Türk Dönemi Çanakkale Seramikleri”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, S.159, İstanbul 2000, s.35-39.

SAVAŞ IŞIKHAN, Serap, “Türk Kahvesi Geleneği ve Kahve Fincanları”, *Türk Kahvesi Kitabı*, (ed. Emine Gürsoy Naskali), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2011.

SERİM, Osman, “Bitkiden İçeceğe Kahvenin Hikayesi”, *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, (ed.: Ersu Pekin), Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.21-31.

SEVİM, S.Sibel, “Türkiye’de Porselen Dekorları Üzerine Bir Araştırma”, *Anadolu Üniversitesi Anadolu Sanat Dergisi*, S.3, Eskişehir 1995, s.123-136.

SONAT, Göksen, “Topkapı Sarayı Müzesi’ndeki Osmanlı Zevkiyle Yapılmış Avrupa Porselenleri”, *Osmanlı Sarayında Avrupa Porselenleri*, Sabancı Üniversitesi, Sakıp Sabancı Müzesi, İstanbul 2005, s.13-19.

SOUSTIEL, Laure, *Osmanlı Seramiklerinin Görkemi: XVI. – XIX. Yüzyıl (Suna- İnan Kıraç ve Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonlarından)*, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul 2000.

SÖNMEZ, Zeki, “Türk Çiniciliğinde Tekfur Sarayı İmalatı Çiniler”, *Osmanlı’da Çini Seramik Öyküsü*, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, İstanbul 1999, s.215-221.

SÖZEN, Metin; TANYELİ, Uğur, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, (4), İstanbul 1996.

ŞAHİN, Faruk, “Cumhuriyet Dönemi Kütahya Çini ve Keramik Sanatı”, *Sanat Tarihi Yıllığı*, S.13, İstanbul 1988, s.131-151.

_____, “Kütahya Çini-Keramik Sanatı ve Tarihinin Yeni Buluntular Açısından Değerlendirilmesi”, *Sanat Tarihi Yıllığı*, S.9-10, İstanbul 1979-1980, s.259-286.

_____, “Kütahya Eski Çini Fırınları ve Buluntularının Değerlendirilmesi”, 9. *Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi: Bildiriler = 9th International Congress of Turkish Art: Contributions*, C.III, Ankara 1995, s.297-298.

_____, “Kütahya Seramikleri (19.yy Sonu – 20.yy Başı)”, *Antika*, C.II, S.17, İstanbul 1986, s.27-31.

_____, *Seramik Sözlüğü*, Anadolu Sanat Yayınları:2, İstanbul 1983.

_____, *Türk Çini Sanatı Süslemeciliği*, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları: 325 Kütahya Meslek Yüksekokulu Yayınları:1, Eskişehir 1989.

ŞAHİN, Gazi, “Kayseri Müzesi’nde Bulunan Selçuklu Devri Seramikleri”, *Kayseri Müzesi Yıllığı*, Yıl:2, S.2, Ankara 1988, s.31-34.

TANSUĞ, Sabiha, “Eski İstanbul’da Kahve İkram Töreni”,(hızl. Fatih Tıgılı), *Ehlikeyfin Kitabı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004, s. 77- 82.

TOROS, Taha, *Kahvenin Öyküsü*, İletişim Yayınları, İstanbul 1998.

TUFAN, Ömür, “Topkapı Sarayı ve Haremde Kahve”, *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, (ed.: Ersu Pekin), Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.217-237.

TUNCAY, Hülya, *Çinili Köşk*, Topkapı Sarayı Müzesi:4, İstanbul 1980.

VARLIK, Mustafa Çetin, “Kütahya”, *DİA*, C.26, İstanbul 2002, s.580-584.

YENİŞEHİRLİOĞLU ÇALIŞLAR, Filiz, “Bir Fincan Kahvenin Kırk Yıldan Fazla Hatırı Var”, *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, (ed.: Ersu Pekin), Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.303-313.

_____, “İstanbul Arkeolojisi ve Çini/Seramik Üretim Merkezleri”, *İstanbul Araştırmaları Yıllığı*, S.1, s. 77-99.

_____, “Fincanınızda Ne Var? : Osmanlı Döneminde Günlük Yaşam, Sosyal Değişimler ve Fincan Tipleri”, *Yemekte Tarih Var: Yemek Kültürü ve Tarihçiliği*, (hızl.Ayşegül Avcı, Seda Erkoç, Elvin Otman), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2013.

_____, “Tekfur Sarayı Çinileri ve Eyüp Çömlekçiliği”, *Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2007, 349-361.

YETKİN, Şerare, “Çini”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.8, İstanbul 1993, s.329-335.

YILDIZ, Cengiz, *Kahvehane Kültürü*, Beyan Yayınları, İstanbul 2007.

YILMAZ, Cahit, “18. Yüzyıl Kütahya Çiniciliği”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.V, S.6 [10. Yıl Özel Sayısı], Kütahya 2002, s.435-440.

YÜCEL, Erdem, “Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi’nde Bulunan Selçuklu Çinileri ve Diğer Keramik Eserler”, *Türk Yurdu*, C.6, S.9, İstanbul 1967, s. 16-20.

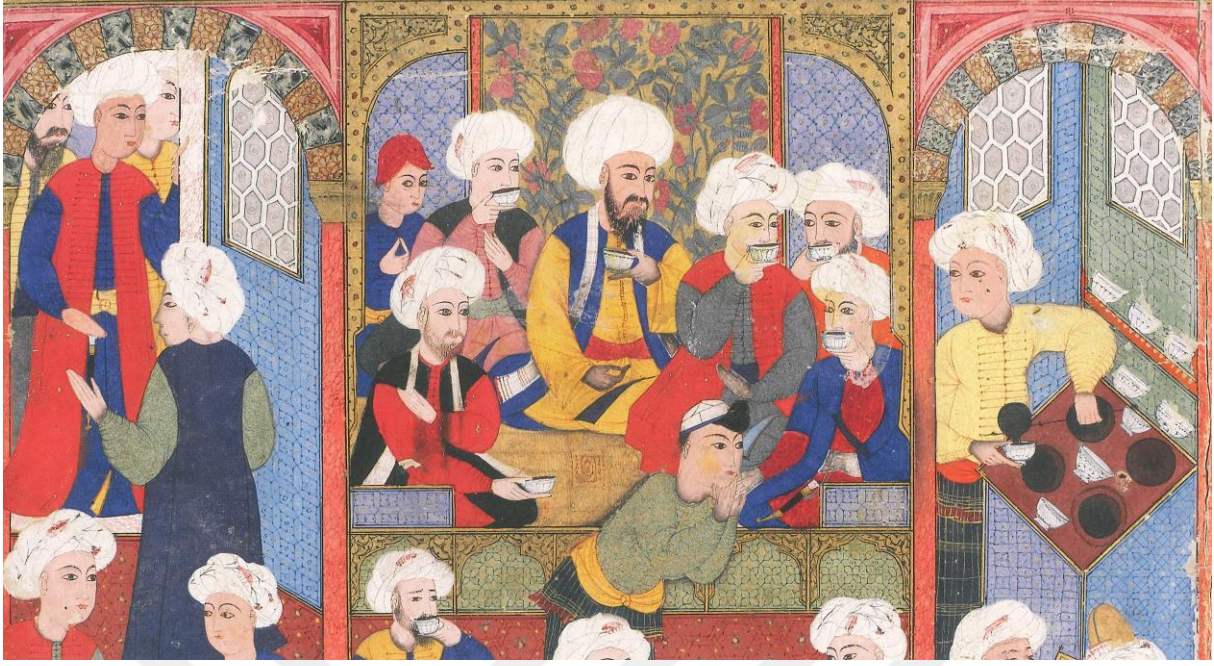

RESİMLER ve ŞEKİLLER

Resim 1: Dublin Chester Beatty Kütüphanesi'nde bir yazma eserde yer alan kahvehane minyatürü. (Tülün Değirmenci, "Kahve Bahane, Kahvehane Şahane: Bir Osmanlı Kahvehanesinin 'Portresi'", *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, (ed.: Ersu Pekin), Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.123.)

Resim 1a: Minyatürden ayrıntı.

Resim 2: Süsnâme-i Hümayûn'da esnaf loncalarından kahvecilerin geçişi.(Tülün Değirmenci, a.g.m., s.133)

Resim 3a: Kayseri Bünyan'da bir mezar taşı. (Filiz Çalışlar Yenişehirlioğlu, “Bir Fincan Kahvenin Kırk Yıldan Fazla Hatırı Var”, *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, (ed.: Ersu Pekin), Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.309.)

Resim 3b: Kayseri Develi'de bir mezar taşı.(Aslı Sağıroğlu Arslan, “Ölüm Acısını Bir Fincan Kahve Dindirir mi? Kayseri Zamantı Irmağı Vadisindeki Bezemeli Mezar Taşları”, *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, (ed.: Ersu Pekin), Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.324)

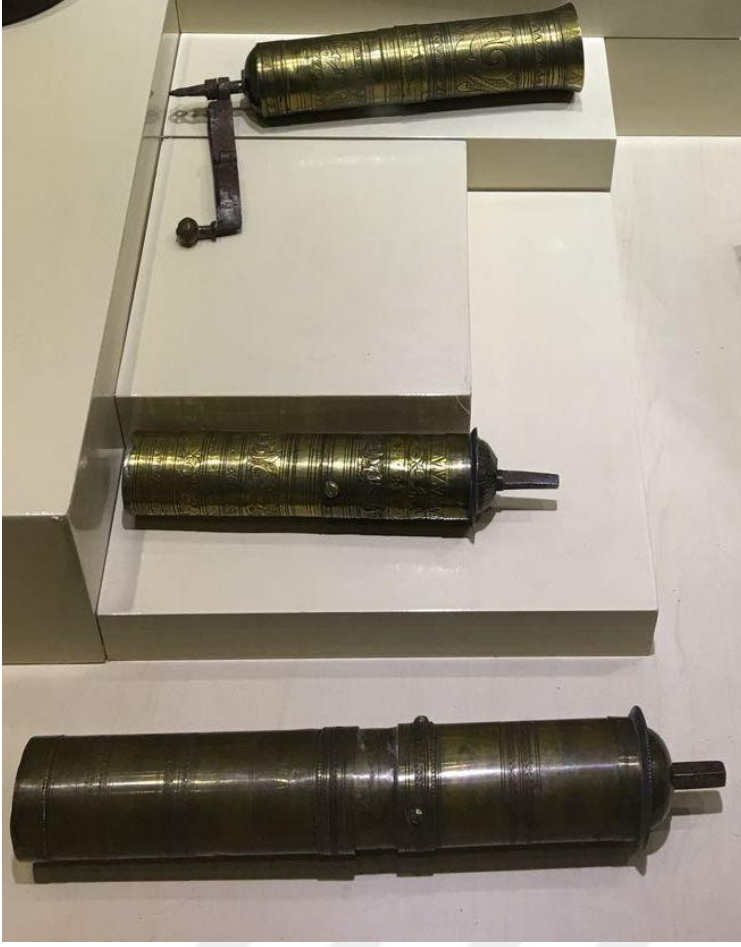
Resim 4: Kahve kavurma tavası, AEM, Ankara 2017.

Resim 5a: Kahve soğutucuları, AEM, Ankara 2017.

Resim 5b: Kütahya üretimi seramik kahve soğutucu.(V. Belgin Demirsar Arlı, “Kütahya Çini ve Seramikleri”, (ed. Ara Altun), *Osmanlı’da Çini Seramik Öyküsü*, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, İstanbul 1998, s. 254)

Resim 6a: Kahve değirmenleri, AEM, Ankara 2017.

Resim 6b: Kahve dibeği.(Ayşe Erdoğan, vd.,“Kahve Nesneleri Sözlüğü”, (ed. Ara Altun), *Osmanlı'da Çini Seramik Öyküsü*, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, İstanbul 1998, s. 402)

Resim 7: Kahve saklama kutusu, AEM, Ankara 2017.

Resim 8a: Kahve ibriği.

Resim 8b: Kahve güğümleri.

(Ayşe Erdoğan, vd., a.g.m., s. 402, 405)

Resim 9: Sitil takımı.

Resim 10: Pûşide.

Resim 9: (Ömür Tufan, “Topkapı Sarayı ve Haremde Kahve”, *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, (ed.: Ersu Pekin), Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.217-237.

Resim 10:(Ayşe Erdoğan, vd.,a.g.m., s.411)

Resim 11a: Büyük Selçuklu dönemi lüster tabak.

Resim 11b: Büyük Selçuklu dönemi

minaitabak. (Gönül Öney, “Tarihten Yansımalarla Büyük Selçuklu Seramiklerinde Kadın”, Sanat Tarihi Dergisi, S.XVII/I, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 2008, s.68.)

Resim 12a: Beyşehir KubadAbad Sarayı çini pano parçası. (Gönül Öney, a.g.m., s.73.)

Resim 12b: Selçuklu dönemi seramikleri, AEM, Ankara 2017.

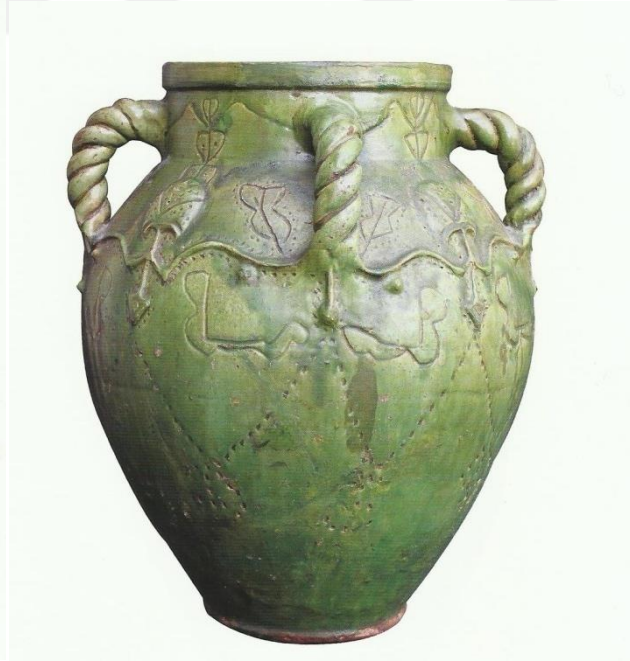
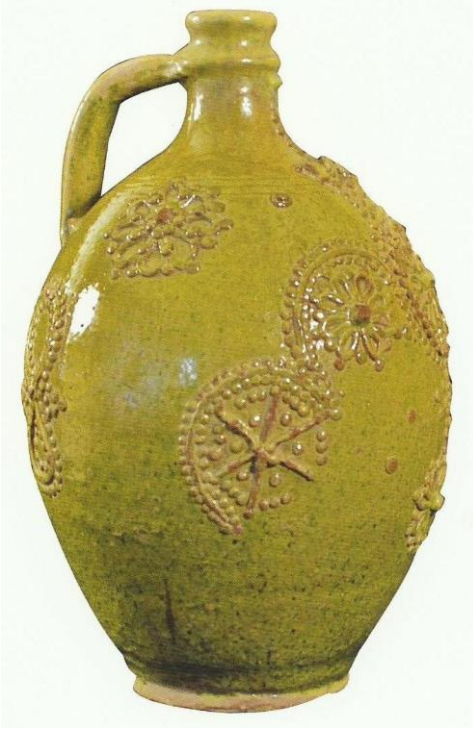
Resim 13: Ahlat üretimli seramik parçalar.(Nakış Karamağaralı, “Ahlat Sırlı Seramikleri”, *Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2007, s.144.)

Resim 14: Tekfur Sarayı üretimli çini, Hekimoğlu Ali Paşa Camii, İstanbul 2014.

Resim 15: Yıldız Çini Fabrika-i Hümâyûnu üretimli porselen takım, AEM, Ankara 2017.

Resim 16: Tokat üretimli seramik testi ve küp. (Selçuk Erez, Adnan Marçelli, *Tokat Seramikleri*, T.C. Tokat Valiliği Kültür Yayınları, Tokat 2013, s.124,135.)

Resim 17a: İznik üretimli tabak, 16.yy ilk yarısı, SHM. (John Carswell, *Sadberk Hanım Müzesi Türk Çini ve Seramikleri*, Vehbi Koç Vakfı Sadberk Hanım Müzesi, İstanbul 1991, s.23)

Resim 17b: İznik üretimli tabak, AEM, Ankara 2017.

Resim 17c: İznik üretimli tabaklar, derin kâse, maşrapa, ÇKM, İstanbul 2017.

Resim 18: Çanakkale üretimli seramikler, AEM, Ankara 2017.

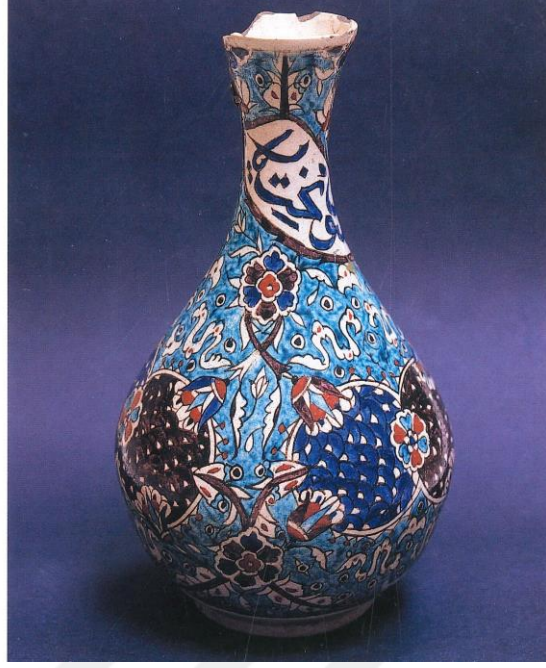
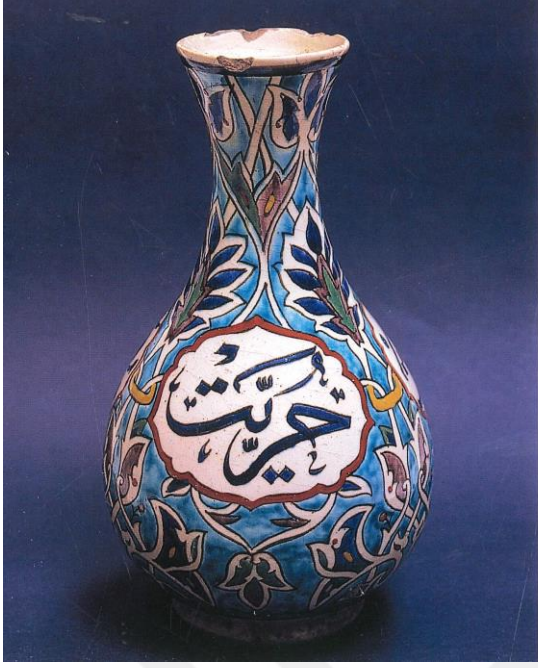

Resim 19a: Kütahya üretilmiş tabaklar, AEM, Ankara 2017.

Resim 19b: Kütahya üretilmiş seramik limon sıkacağı. (V. Belgin Demirsar Arlı, a.g.m., s. 255.)

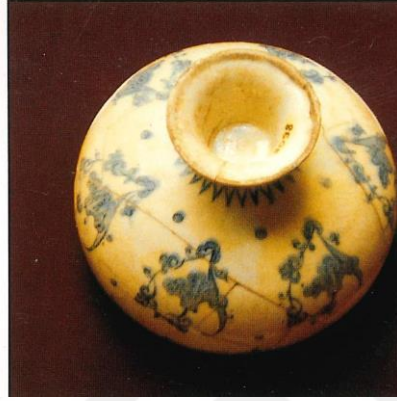

Resim 19c: Kütahya “hürriyet” yazılı vazo. (V. Belgin Demirsar Arlı, a.g.m., s. 253.)

Resim 20: Elinde kahve fincanı tutan erkek betimi.(JulianRaby, Nurhan Atasoy, *İznik Seramikleri*, Türk Ekonomi Bankası, Londra 1989, s.36.)

Resim 21a: İznik üretimli kahve fincanları. (Julian Raby, Nurhan Atasoy, *a.g.e.*, s.36)

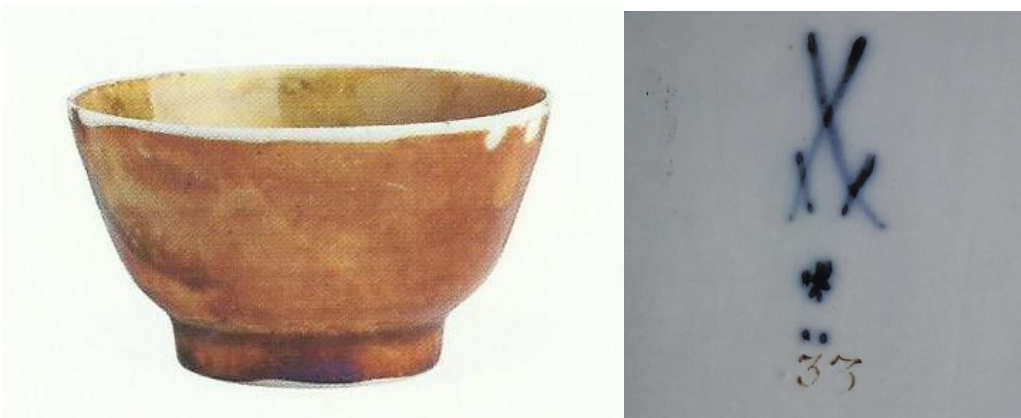
Resim 21b: İznik üretimli kahve fincanı, 17.yy sonu-18.yy başı.(Ayşe Erdoğan, vd.,*a.g.m.*, s.366.)

Resim 22a: Saksonya üretimli fincan, 19.yy. Resim 22b: Avrupa porseleni fincan, 19.yy.
(Ayşe Erdoğan, vd., a.g.m., s.383.) (Ayşe Erdoğan, vd., a.g.m., s.381.)

Resim 22c: Saksonya porseleni fincan, 18.yy. Resim 22d: Avrupa porseleni fincan, 18.yy. (Ayşe Erdoğan, vd., a.g.m., s.374.) Erdoğan, vd., a.g.m., s.374.)

Resim 22e: Avrupa porseleni fincan, 19.yy. (Ayşe Erdoğan, vd., a.g.m., s.383.)

Resim 22f: Meissen Porselen Fabrikası'nın damgası. (Göksen Sonat, "Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki Osmanlı Zevkiyle Yapılmış Avrupa Porselenleri", Osmanlı Sarayında Avrupa Porselenleri, Sabancı Üniversitesi, Sakıp Sabancı Müzesi, İstanbul 2005, s.16.)

Resim 23a: Çin porseleni fincanlar, 17.yy. (Ayşe Erdoğan, vd.,a.g.m., s.366.)

Resim 23b: Çin porseleni fincan, 18.yy.
(Ayşe Erdoğan vd.,a.g.m., s.364.)

Resim 23c: Çin porseleni fincan, 17.yy.
(Ayşe Erdoğan, vd., a.g.m., s.381.)

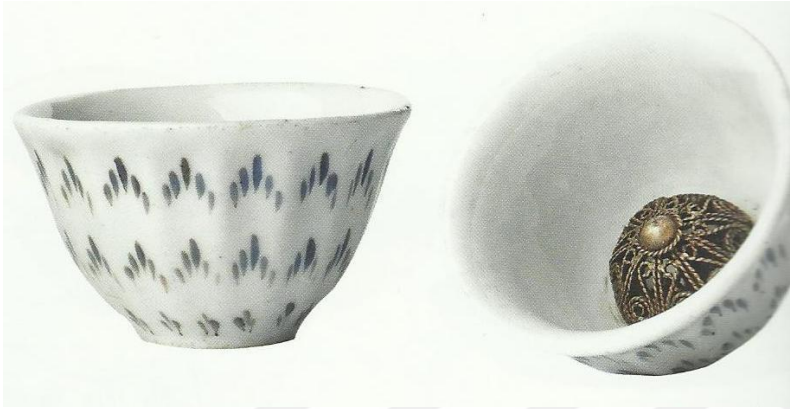
Resim 23d: Mücevher işlenmiş Çin porseleni fincanlar, 16.yy.

(Ayşe Erdoğan; Serkan Gedük, “Çin Porseleni Fincanlar”, *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, (ed.: Ersu Pekin), Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.298.)

Resim 23e:Saksonya porseleni fincanlar, 18.yy. (Ayşe Erdoğan, vd.,a.g.m., s.375.)

Resim 24: Telkari hazneli fincan.(Nihal Bursa, “Bir Keyfin Âdâbı: Çekirdekten Fincana Türk Kahvesinin Maddî Kültürü”, *Bir Taşım Keyif: Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, (ed.: Ersu Pekin), Türk Kahvesi Kültürü Araştırma Derneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2015, s.280)

Resim 25: Çanakkale üretimi kahve fincanı. (Gönül Öney, *Sadberk Hanım Müzesi Türk Çini ve Seramikleri*, Vehbi Koç Vakfı Sadberk Hanım Müzesi, İstanbul 1991, s.137)

Resim 26: Tophane üretimli fincanlar, AEM, Ankara 2017.

Resim 27: Yıldız Çini Fabrika-i Hümâyûnu üretimli porselen fincan, TSM. (Ayşe Erdoğan, vd.,a.g.m.,s. 389)

Resim 28: Çinili Köşk batı cephesi, İstanbul 2017.

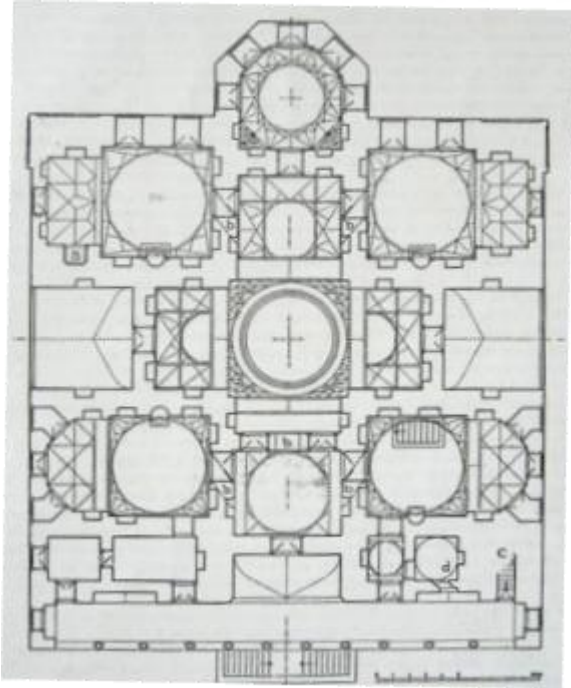

Resim 29a: Çinili Köşk güney cephesi, İstanbul 2017.

Resim 29b: Çinili Köşk güney cephesinde yer alan giriş revakı.

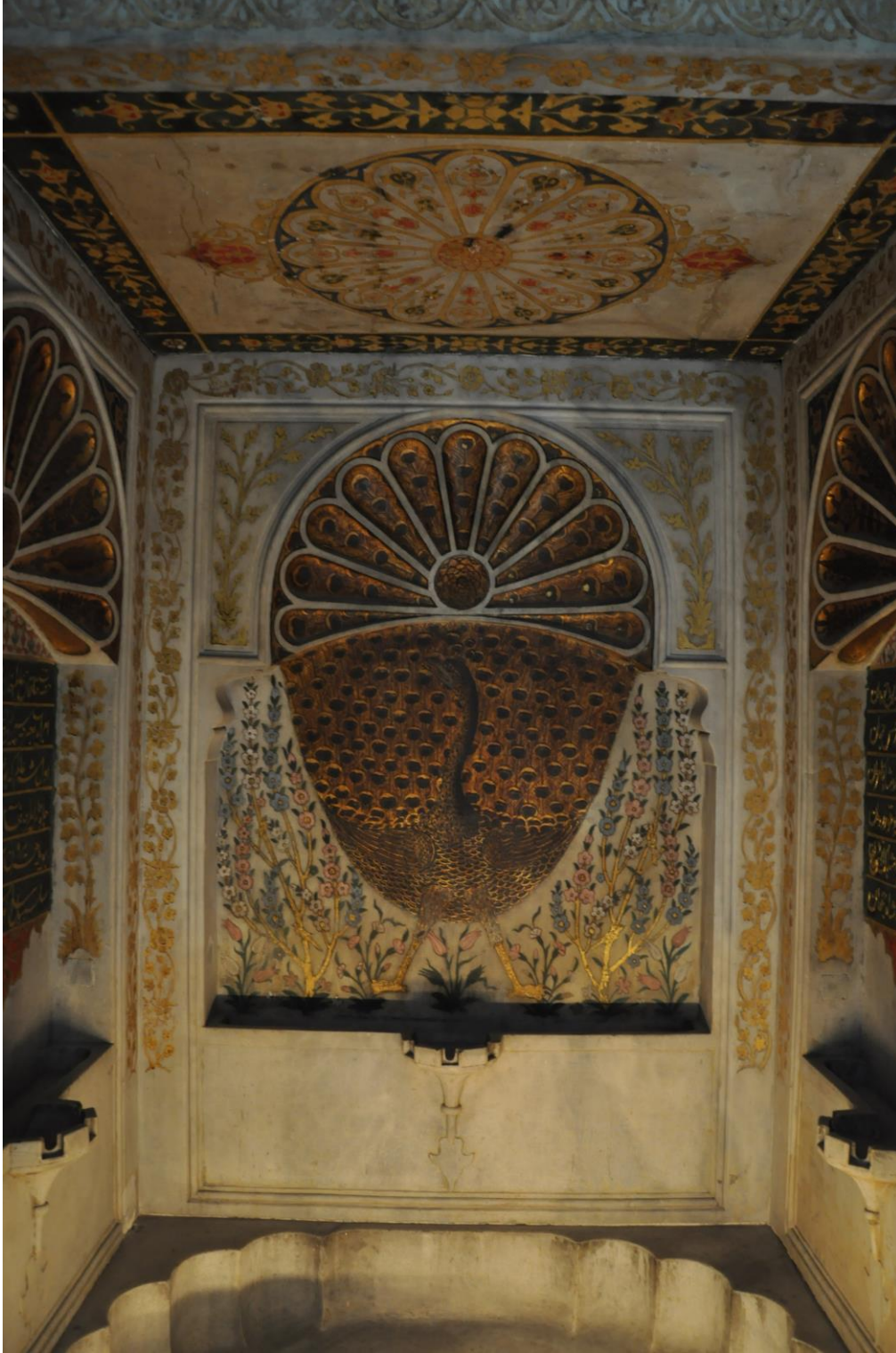

Resim 30a: Çinili Köşk vaziyet planı.(Hayal Meriç Uğraş, *Topkapı Sarayı Çinili Köşk/Sırça Saray: İşlevi, Anlamı ve Tarihsel Gelişimi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2010, s.108.)

Resim 30b: Çinili Köşk iç mekândan bir görüntü, İstanbul 2017.

Resim 31: Selsebil, ÇKM, İstanbul 2017.

Resim 32: Çinili Köşk iç mekan çinilerinden bir görüntü, İstanbul 2017.

Resim 33: Çinili Köşk eyvanı ve çini kitabesi, İstanbul 2017.

Resim 34: Karamanoğlu İbrahim Bey İmaretı mihrabı, ÇKM, İstanbul 2017.

Resim 35a: Selçuklu devri seramikleri, ÇKM, İstanbul 2017.

Resim 35b: Anadolu Selçuklu devri çinileri, ÇKM, İstanbul 2017.

Resim 35c: Anadolu Selçuklu devri çinileri, ÇKM, İstanbul 2017.

Resim 36: Haseki Hürrem Sultan Külliyesi'ne ait çini pencere alınlığı, ÇKM, İstanbul 2017.

Resim 37a: İznik üretimli “Şam işi” olarak adlandırılan tabaklar, ÇKM, İstanbul 2017.

Resim 37b: İznik üretimli Firuzeli Mavi-Beyaz seramikler, ÇKM, İstanbul 2017.

Resim 37c: İznik üretimli Mavi-Beyaz kandiller, ÇKM, İstanbul 2017.

Resim 38a: Çanakkale salonunda yer alan seramik kaplar, ÇKM, İstanbul 2017.

Resim 38b: Çanakkale üretimli yelkenli tabaklar, ÇKM, İstanbul 2017.

Resim 39a: Kütahya salonunda yer alan bir grup eser, ÇKM, İstanbul 2017.

Resim 39b: Kütahya salonunda yer alan bir grup eser, ÇKM, İstanbul 2017.

Resim 39c: Kütahya üretimli altıgen çiniler, maşrapa, fincan ve tabaklar, ÇKM, İstanbul 2017.

Resim 39d: Kütahya üretimli askı toplar, Sokollu Mehmet Camii'ne ait bir kandil, ÇKM, İstanbul 2017.

Resim 156: Kendinden zarflı fincanlar, İzmir Agora Kazısı buluntuları.(Sevinç Gök Gürhan, *Smyrna (İzmir) Agorası'nda Osmanlı İzleri: Kütahya Seramikleri (2007-2014 Kazı Dönemi)*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, İzmir 2015, s.105-106)

Resim 157: Kendinden zarflı fincan, Pera Müzesi.(Zeynep Ögel;Ulya Soley, *Kahve Molası: Kütahya Çini ve Seramiklerinde Kahvenin Serüveni*, Suna ve İnan Kıraç Vakfı Yayınları, İstanbul 2015.)

Resim 158: Oyuklu tabak içine oturan yüksek gövdeli fincan, SHM. (John Carswell, a.g.e., s.66)

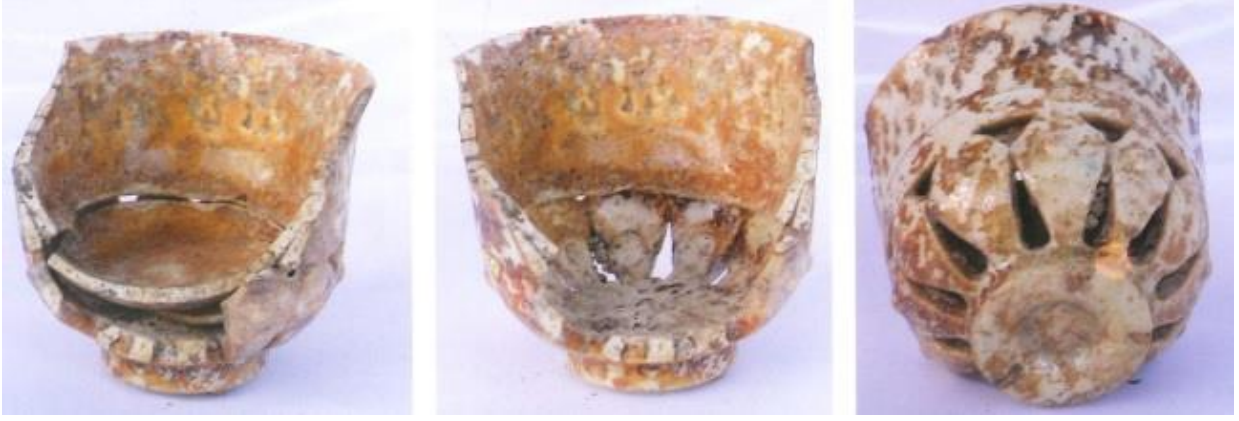
Resim 159: Oyuklu tabak içine oturan yüksek gövdeli fincan, Suna-İnan Kıraç Koleksiyonu. (Osmanlı Seramiklerinin Görkemi: XVI. – XIX. Yüzyıl (Suna- İnan Kıraç ve Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonlarından), Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul 2000, s.125)

Resim 160: Düz tabaklı fincanlar, SHM. (John Carswell, a.g.e., s.67)

Resim 161: Çapraz kazıma taramalı fincanlar, SHM. (John Carswell, a.g.e., s.69)

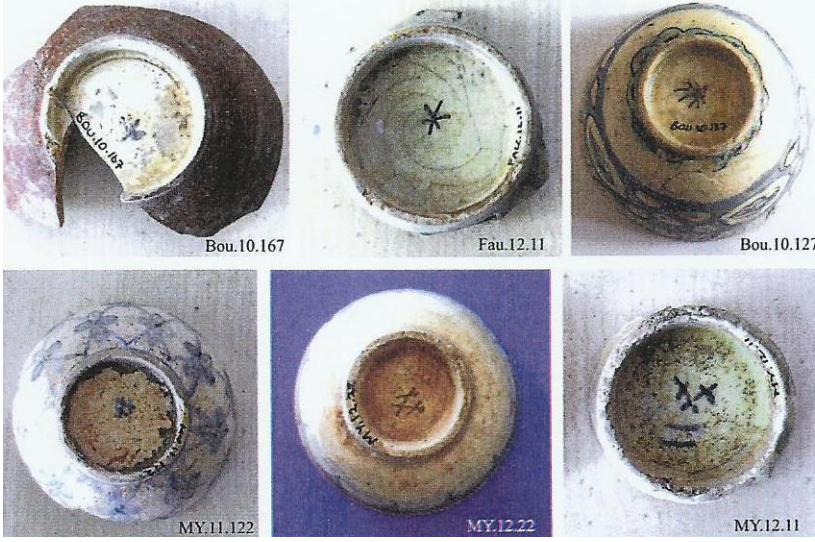
Resim 162: Kendinden zarflı ve ajurlu fincan, İzmir Agorası kazıları buluntusu.(Sevinç Gök Gürhan, a.g.e., s.132)

Resim 163: “Yazıcı” imzalı fincan, İzmir Agorası kazıları buluntusu. (Sevinç Gök Gürhan, a.g.e., s.32)

Resim 164: “Ayvaz” imzalı fincanlar, İzmir Agorası kazıları buluntusu. (Sevinç Gök Gürhan, a.g.e., s.33)

Resim 165: Damgalı fincanlar, İzmir Agorası kazıları buluntusu. (Sevinç Gök Gürhan, a.g.e., s.35)

Resim 166: Tabaklı fincanlar ve tepsi, 20. yüzyılın ilk yarısı. (Zeynep Ögel; Ulya Soley, a.g.e., s.26)

Şekiller

Şekil 1: Fincan altında yer alan üç benekli damga.

Şekil 2: Fincan altında yer alan içi altı kollu yıldızlı yuvarlak damga.

Şekil 3: Fincan altında yer alan baklava biçimindeki damga.

Şekil 4: Fincan altında yer alan altından çizgi geçen "V" harfine benzer damga.

Şekil 5: Fincan altında yer alan "V" harfine benzer damga.

Şekil 6: Fincan altında yer alan sekiz kollu yıldız biçimindeki damga.

Şekil 7: Fincan altında yer alan iki yanında birer ok bulunan yuvarlak damga.

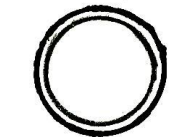
Şekil 8: Fincan altında yer alan ters "S" harfine benzer damga.

Şekil 9: Fincan altında yer alan iki çizgi arasında yatık "S" harfine benzer damga.

Şekil 10: Fincan altında yer alan Meissen taklidi çift çapraz kılıç damgası.

Şekil 11: Fincan altında yer alan iç içe geçmiş çift çember.